

DIREKTORATET
FOR BYGGKVALITET

ÅRSRAPPORT
2016 **GODE BYGG**
FOR ET GODT
SAMFUNN

INNHOOLD

DEL 1 LEDERS BERETNING 5

DEL 2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL 8

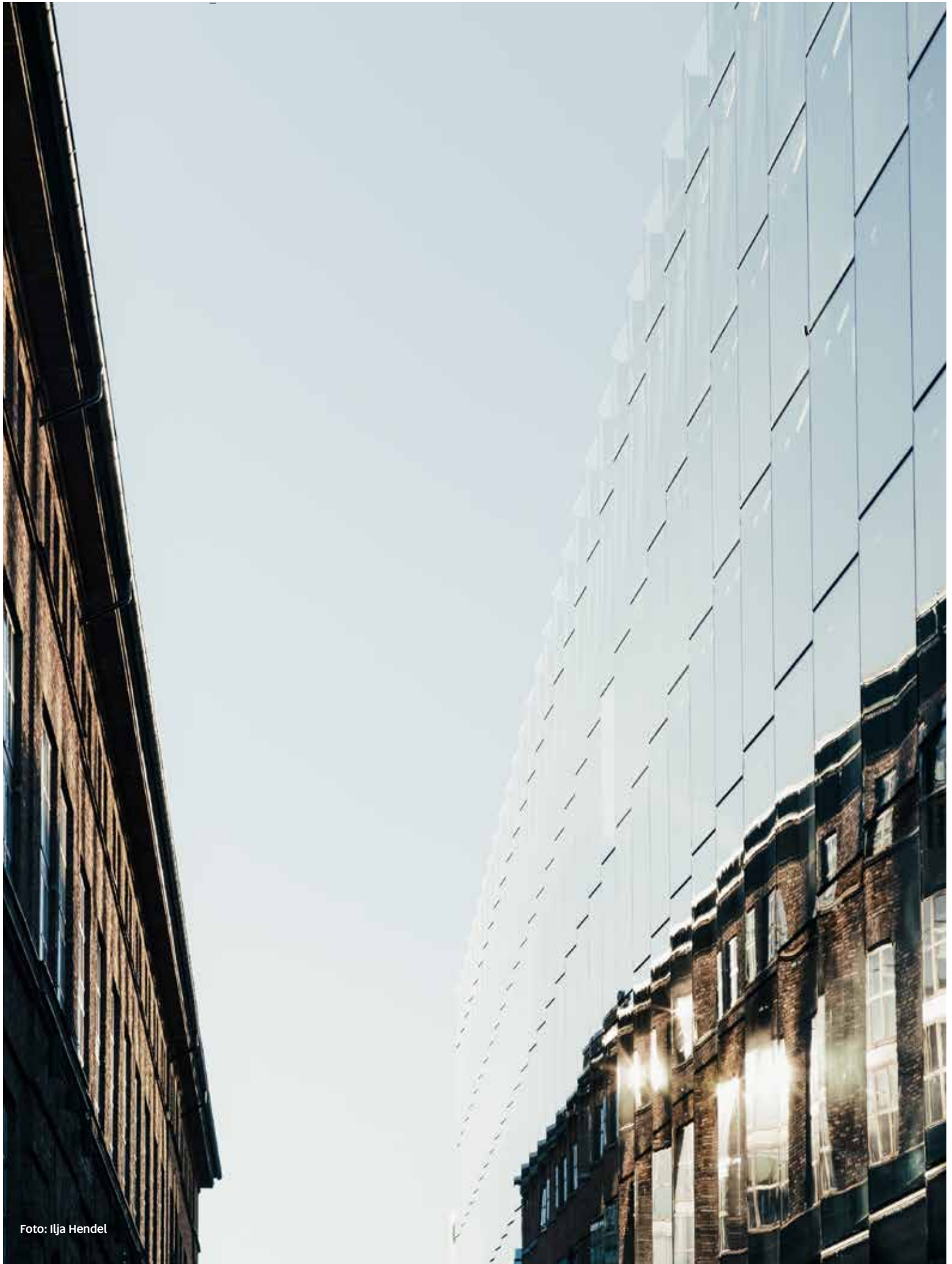
DEL 3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER 13

DEL 4 STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN 61

DEL 5 VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER 67

DEL 6 LEDELSESKOMMENTAR ÅRSREGNSKAPET 71

DEL 1.

LEDERS BERETNING

Tildelingsbrevet for 2016 markerte ingen endring av kurs for Direktoratet for byggkvalitet, men en tydeliggjøring og presisering av oppdraget. Hovedprioriteringene for året var fortsatt: forenkling av regelverket, digitalisering, og arbeid for økt seriøsitet og bedre kompetanse. Det ble også klart at utviklingen av direktoratet skulle fortsette. Overføringen av fagansvar for miljø, energi og byggeskikk markerer en styrking av direktoratet som fagorgan og som nasjonalt kompetansesenter for bolig- og bygningskvalitet.

Forenkling av regelverket

Utvikling og forenkling av regelverket omfatter alle forskriftene til bygningsdelen av plan- og bygningsloven. Direktoratet har bidratt til, eller stått for, endringer i både byggesaksforskrift, byggteknisk forskrift, forskrift om dokumentasjon av byggevarer og forskrift om omsetning og dokumentasjon av heiser. Vi er opptatt av å gjøre regelverket hensiktsmessig og støttende. Det dreier seg både om å gjøre regelverket forståelig og kjent. Og at regelverket ikke skal bidra til unødvendige kostnader i byggeprosessene. Vi har gjennom året økt vår kunnskap om hvordan regelverket oppleves av ulike brukergrupper, og vi vil bruke denne kunnskapen i videre forbedringsarbeid.

Det har vært et særdeles krevende arbeid med gjennomgang av de tekniske forskriftene med sikte på kostnadsreduksjoner, særlig for små boliger. Vi har benyttet store ressurser internt og bestilt en rekke utredninger i det norske fagmiljøet, for å vurdere mulige justeringer av krav sett opp mot kostnader. Det er videre foretatt en strukturell gjennomgang av forskriften. Arbeidet har krevd mye av de involverte. Fokuset på kostnader og det å lempe krav er en annen tilnærming enn den tradisjonelle. Utkastet til ny teknisk forskrift – TEK17 – ble sendt på høring i november. Det tas sikte på iverksettelse av forskriften sommeren 2017.

Digitalisering

Arbeidet med å tilrettelegge for framtidens digitale byggesektor er nedfelt i en egen strategi, ByggNett. Strategien er fulgt aktivt opp i løpet av året. Samarbeidet med KS og enkeltkommuner har gitt resultater. Flere kommuner er nå i ferd med å anskaffe løsninger basert på kravspesifikasjonen eByggesak. Også for byggesøknader ble det utarbeidet en kravspesifikasjon, med sjekklister og en standardisert informasjonsmodell. Dette arbeidet blir videreført i Fellestjenester BYGG, som er første versjon av en nasjonal digital felles-tjeneste på Altinn-plattformen. En ekstern vurdering beskriver en betydelig samfunnsøkonomisk gevinst av dette arbeidet. Samarbeidet med flere andre myndigheter er styrket. Vi mener strategiens stegvise tilnærming og vektlegging av å stimulere markedet gir betydelige resultater med begrenset innsats.

Forventningene til digitale løsninger øker stadig blant brukerne. Dette stiller krav til vår formidling av regelverket, og vi vektlegger brukerretting og selvbetjening. Våre digitale veivisere møter positiv respons. I et lengre perspektiv skal reglene tilrettelegges for digitalisering. Dette er krevende. Vi har tatt små skritt, for eksempel ved å forbedre strukturen i teknisk forskrift, men å tilrettelegge for en framtidig digital hverdag krever mye. Arbeidet fortsetter i 2017.

Seriøsitet og kompetanse

Seriøse og kompetente aktører er grunnlaget for god byggkvalitet. Dette innebærer at aktørene er kvalifisert for de oppdrag de påtar seg, benytter byggevarer med dokumenterte egenskaper og følger samtlige myndighetskrav og arbeidslivs-avtaler.

Direktoratet bidrar til dette ved den frivillige ordningen med sentral godkjenning av foretak, og gjennom et aktivt tilsyn med byggevaremarkedet. Ordningen med sentral godkjenning ble styrket til å omfatte seriøsitetsskrav. Et godt samarbeid med Skatteetaten la grunnlag for en effektiv flyt av informasjon og minimal saksbehandling. Endringene i ansvarsrettssystemet som følge av ESAs pålegg, satte nye krav til kvalifikasjonskrav. Dette skapte uforutsette utfordringer for deler av næringen, men vi er nå i god dialog om løsninger etter overgangsperioden. Omfanget av tilsyn har økt etter at direktoratet fikk tilført nye ressurser.

Direktoratet fører markedstilsyn med byggevarer og løfteinnretninger. Formålet med markedstilsynet er å sørge for at produkter til byggverk har dokumenterte egenskaper. Dette er en forutsetning for at ansvarlig foretak i byggesaker kan velge de produktene som gir byggverket riktig kvalitet. Markedstilsynet er systematisk styrket de siste årene ved bedre utnyttelse av begrensede ressurser.

Forventningene til digitale løsninger øker stadig blant brukerne. Dette stiller krav til vår formidling av regelverket, og vi vektlegger brukerretting og selvbetjening.

Direktoratet i utvikling

2016 har vært et år hvor vi har styrket direktoratets rolle som fagorgan og kompetansesenter, ut over vårt tradisjonelle arbeid med utvikling og forvaltning av regelverket. Varselet om en overføring av fagansvar fra Husbanken er positivt mottatt og forberedelsesarbeid er startet.

Også andre oppgaver peker i samme retning: vi utredet en mulig klarerings- og samordningsrolle ved innføring av nye krav til bygg eller byggeprosess. Vi har arbeidet med veiledning om energieffektiv rehabilitering. Vi har også fått vurdert informasjon som virkemiddel for å styrke forbrukerinteressene i boligmarkedet. Disse oppdragene, sammen med vårt arbeid for å skaffe oss større innsikt i hva som driver byggekostnadene og hva som skaper byggkvalitet, har styrket vår generelle kompetanse om byggesektoren.

Som en konsekvens av en økt bredde i oppgaver, er det viktig at vi styrker vår kompetanse på feltene byggeskikk og samfunnsøkonomi. Det er vi i ferd med å gjøre. Det er et betydelig spenn i arbeidsmåter og kompetansebehov mellom myndighetsutøvelse, saksbehandling og det å være et kompetansesenter. Vi vil fortsette arbeidet med å styrke oss på hele bredden.

Direktoratet for byggkvalitet har de senere år fått utvidede oppgaver og rammer for oppgaveløsningen. Dette er spesielt knyttet til fagbudsjettet post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling. Fra 2016 stoppet denne utviklingen, og arbeidet med å videreutvikle riktige prioriterings- og styringsmekanismer fikk økt betydning. Driftsbudsjettet har hatt en svakere utvikling. Dette har gitt oss utfordringer i forhold til balansen mellom tilgjengelig intern fagkompetanse og behovet for god faglig styring i de prosjektene som anskaffes eksternt. Ved god styring og kontroll, og tydelige prioriteringer er det funnet rom for en forsiktig økning i antall ansatte.

Vi fikk et oppdrag for 2016 som var utfordrende, men vi har i hovedsak levert i henhold til tildelsingsbrev med senere tillegg. Dette har vi klart takket være tydeligere prioriteringer, god oppfølging og ikke minst stor innsatsvilje og engasjement hos medarbeiderne.

Som en konsekvens av en økt bredde i oppgaver, er det viktig at vi styrker vår kompetanse på feltene byggeskikk og samfunnsøkonomi.

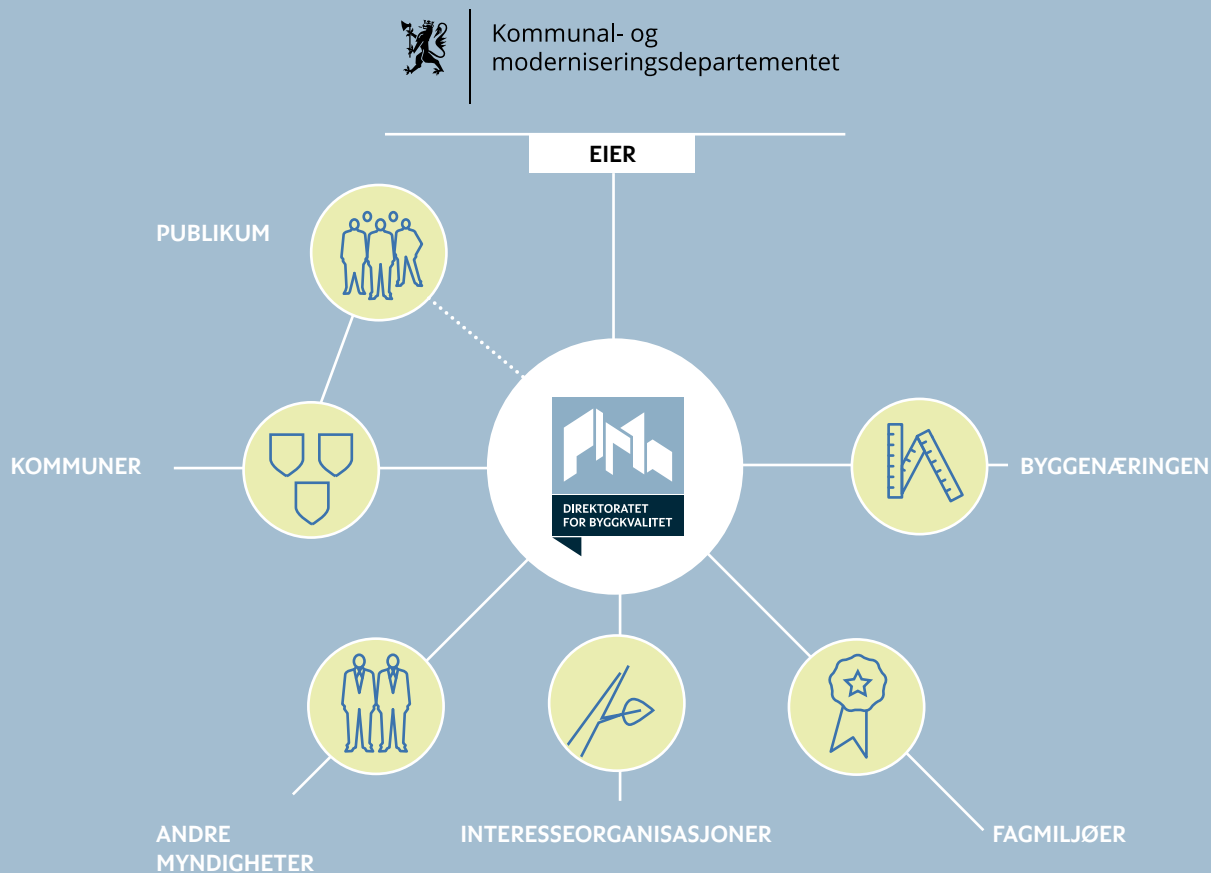
Oslo, 15. mars 2017

Morten Lie

DEL 2. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) er et nasjonalt kompetansesenter innenfor bolig- og byggkvalitet, og sentral myndighet på flere områder innenfor bygningsdelen av plan- og bygningsloven. DiBK er sentral myndighet for det bygningstekniske regelverket, og tilsynsmyndighet for reglene om dokumentasjon av byggevarers egenskaper. I tillegg driver direktoratet ordningen for sentral godkjenning av foretak etter plan- og bygningsloven.

Figur 1: Interessentkart for Direktoratet for byggkvalitet.

Direktoratet for byggkvalitet i samfunnet

Direktoratet for byggkvalitet er et virkemiddel for å realisere bygningspolitikken. Direktoratets arbeid er rettet mot kommunene, aktørene i byggeprosessen, byggevaremarkedet og publikum. Direktoratet har 88 ansatte og har kontorer i Oslo og Gjøvik. DiBK er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Direktoratets visjon er gode bygg for et godt samfunn

Med gode bygg mener vi bygg som har gode visuelle kvaliteter og som er trygge og brukbare for alle. De er helse- og miljøvennlige, med fornuftig økonomi gjennom hele livsløpet. Kvalitet i det bygde miljø bidrar til gunstig stedsutvikling og en bærekraftig samfunnsutvikling.

Vår rolle er å vise vei til gode bygg og omgivelser

I samhandling med de som bygger, myndigheter og fagmiljøer utvikler vi kunnskap, byggeregler og prosesser som fremmer kvalitet i bygg.

Direktoratet skal øke kunnskapen om byggkvalitet, byggeregler og byggesaksprosess i samfunnet generelt, og i næringen og kommunene spesielt. Direktoratet har et særlig ansvar for å overvåke hvordan regelverket virker og følge opp kommunene og byggenæringen med informasjon og tiltak som bygger opp deres kompetanse. Vi skal bidra til at den eksisterende kunnskapen i sektoren deles og tas i bruk, og til at samhandlingen mellom aktørene bedres.

Våre verdier:

Vi er bevisste samfunnsoppdraget
– for å ivareta helheten

Vi er pålitelige
– og holder det vi lover

Vi er interesserte og nysgjerrige
– for å bli bedre i morgen

Vi er gode formidlere
– fordi kunnskap får verdi når den deles

Hovedmål i 2016:

Raskere boligbygging og gode byggkvaliteter

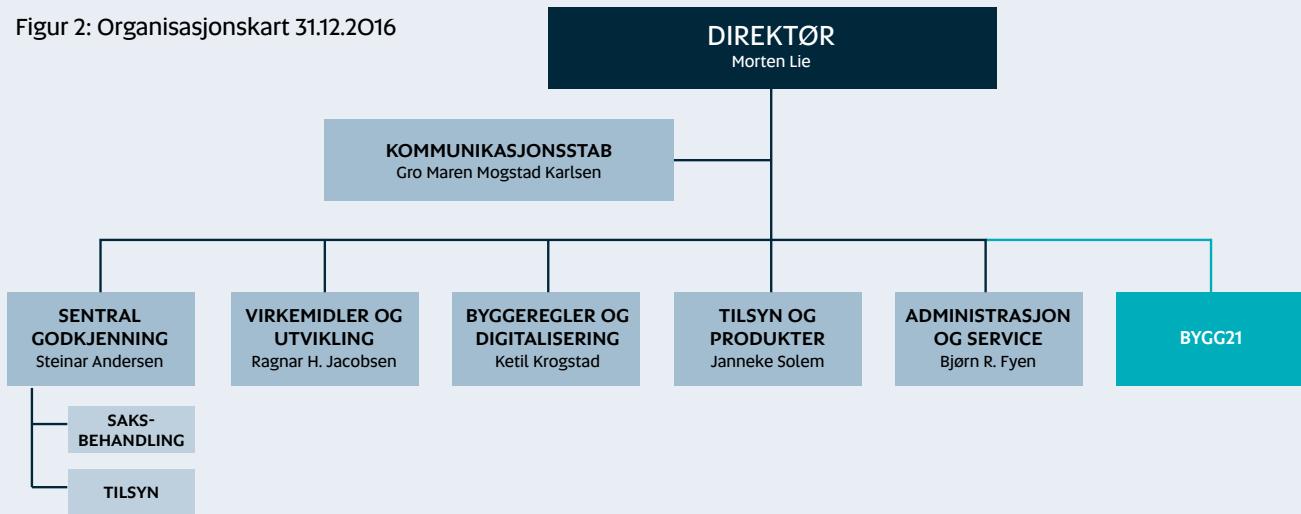
- Effektive byggeprosesser og godt kvalifiserte aktører
- Byggeregler skal ivareta sikkerhet, miljø og tilgjengelighet i boliger og bygg
- Fremme innovasjon og produktivitet

Forvaltningen av bolig- og bygningssektoren skal være effektiv og brukerrettet

- Brukervennlige og digitale tjenester
  - Rask og forutsigbar byggesaksbehandling
-

Organisering og ledelse

Figur 2: Organisasjonskart 31.12.2016

Direktoratet for byggkvalitet ledes av direktør Morten Lie.

Avdeling for sentral godkjenning har ansvar for ordningen med sentral godkjenning – en ordning som skal styrke seriositeten i byggenæringen. Avdelingen skal vedlikeholde og oppdatere ordningen, utvikle et tydelig og lettforståelig regelverk, og føre tilsyn med foretak som er tildelt godkjenningen. Avdelingen har kontor på Gjøvik og ledes av avdelingsdirektør Steinar Andersen.

De øvrige avdelingene holder til i Oslo.

Avdeling for virkemidler og utvikling jobber med utvikling og forenkling av regelverket og bruk av andre virkemidler. Målet er at regelverket skal være enkelt å følge og enkelt å forstå, og gi oss gode bygg som møter framtidens behov. Avdeling for virkemidler og utvikling ledes av avdelingsdirektør Ketil Krogstad.

Avdeling for tilsyn og produkter fører markedstilsyn med produkter til byggverk, og avdelingens fremste oppgave er å legge til rette for at byggevarer oppfyller de tekniske kravene til helse, miljø og sikkerhet. Støtte og veiledning til kommuner i deres tilsyn i byggesak, er også en viktig oppgave. Avdelingsdirektør Janneke Solem leder avdelingen.

Avdeling for byggregler og digitalisering

jobber med fortolkning av regelverket, forvaltning og utvikling av veiledning til SAK og TEK, samt regelverkstøtte til kommuner, byggenæringen og publikum. Utvikling av nye digitale løsninger for byggesøknader og byggesaksbehandling i kommunene, er andre sentrale oppgaver. Avdelingen ledes av avdelingsdirektør Ragnar Helge Jacobsen.

Kommunikasjonsstaben ledes av kommunikasjons-sjef Gro Maren Mogstad Karlsen. Kommunikasjons-faglig bistand til alle direktoratets avdelinger, er stabens viktigste oppgave. Staben har også ansvar for at informasjonen ut til brukerne er oppdatert og tilgjengelig.

Avdeling for administrasjon og service har ansvaret for administrasjon, økonomi og IKT-forvaltning i direktoratet. Koordinering og støtte til arbeids-planlegging, ledelsesfunksjoner og styringsdialog med departementet er også sentrale ansvars-områder. Avdelingen ledes av avdelingsdirektør Bjørn R. Fyen.

Bygg21 er et langsiktig og bredt anlagt samarbeid mellom byggenæringen og statlige myndigheter, som bygger på strategien «Sammen bygger vi fremtiden». Bygg21 skal legge til rette for at byggenæringen bedre kan løse utfordringer innenfor bærekraft, produktivitet og kostnadsutvikling.

Bygg21 har et eget styre oppnevnt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). DIBK har ansvaret for sekretariatet, som ledes av direktør Sverre Tiltnes.

Hovedtall

Tabell 1: Utvalgte volumtall 2014-2016

Volumtall	2014	2015	2016
Antall dokumenttilsyn (byggevarer)	98	242	251
Antall dokumenttilsyn (sentral godkjenning)	575	589	777
Antall stedlige tilsyn (sentral godkjenning)	173	234	334
Antall godkjente foretak (sentral godkjenning)	14 920	14 644	13 750
Antall godkjente kontrollforetak	2 268	2 019	1 500
Antall søknader laget i ByggSøk	77 500	72 682	82 180

Tabell 2: Utvalgte tall fra årsregnskapet 2014-2016

Interne nøkkeltall	2014	2015	2016
Antall årsverk	65	71	74
Antall ansatte	72	83	88
Samlet tildeling	130 119 000	151 079 000	151 911 000
Utnyttelsesgrad	98 %	95 %	99 %
Driftsutgifter	118 276 390	135 617 862	139 433 806
Lønnsandel av driftsutgifter	41 %	39 %	43 %
Lønnsutgifter per årsverk	689 748	748 433	813 643
Budsjettetert inntekt gebyr (sentral godkjenning)	31 475 000	45 269 000	44 953 000
Resultat av inntekt gebyr (sentral godkjenning)	32 727 169	47 516 929	46 991 457
Resultatgrad inntekt gebyr (sentral godkjenning)	104 %	105 %	105 %
Budsjettetert inntekt overtredelsesgebyr	-	50 000	100 000
Resultat av inntekt overtredelsesgebyr	-	-	45 000

DEL 3.

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

Tildelingsbrevet for 2016 ga oss to hovedmål:

- Raskere boligbygging og gode byggkvaliteter
- Forvaltningen av bolig- og bygningssektoren skal være effektiv og brukerrettet

Årets aktiviteter bygger på departementets overordnede prioriteringer, delmål med styringsparametere og resultatkrav, samt noen konkrete utredningsoppdrag.

Grunnlaget for våre prioriteringer er at reglene om krav til byggverk og byggeprosess er omfattende og komplekse. Et enklere regelverk vil legge til rette for raskere, enklere og rimeligere boligbygging. Direktoratet fortsatte i 2016 gjennomgangen av byggteknisk forskrift og prioriterte endringer som bidrar til lavere byggekostnader. Et enkelt og tilgjengelig regelverk vil, sammen med økt kompetanse, kontroll og offentlige tilsyn, bidra til færre byggfeil og en reduksjon i omfanget av useriøsitet i byggenæringen.

Direktoratet har tatt initiativ til forenklinger og tilpasninger i regelverket som legger til rette for en framtidig digital byggesektor. ByggNett-strategien er et sentralt virkemiddel for å øke bruken av digitaliserte arbeidsformer og elektronisk samhandling i byggsektoren. Direktoratet har hatt god framdrift i gjennomføringen av strategien og oppnådd klare resultater.

Den sterke asyltilstrømningen førte til at det ble igangsatt et arbeid for å avdekke hindringer og foreslå tiltak, for å hjelpe kommunene med rask bosetting av flyktninger og andre vanskeligstilte. Husbanken ledet arbeidsgruppa med medlemmer fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Direktoratet for byggkvalitet. Gruppa leverte sin rapport «**Ut av mottak, inn i samfunnet**» 19. februar 2016. Det ble foreslått sju tiltakspakker som anses å kunne bidra til å framskaffe et betydelig antall boliger. DIBK vil fortløpende vurdere behovet for å få på plass et felles informasjonsmaterieell for denne målgruppen, i samarbeid med relevante sektormyndigheter.

I denne delen av årsrapporten gjennomgår vi aktiviteter og resultater. Så langt som mulig er disse strukturert i henhold til målstrukturen gitt i tildelingsbrevet. Noen tema eller oppgaver er spredd på flere hovedmål og delmål. Vi har derfor valgt å omtale enkelte slike samlet, av hensyn til lesbarheten.

Hovedmål 1: Raskere boligbygging og gode byggkvaliteter

«Regjeringen vil legge til rette for raskere, enklere og rimeligere boligbygging. Regelverket stiller minimumskrav som sørger for at boliger og bygg er sikre, energieffektive og miljøvennlige, og at de har god tilgjengelighet. Det er viktig å sikre at regelverket bidrar til å møte behov fra en stadig aldrende befolkning og utfordringer som følge av klimaendringer.»

Fra tildelingsbrevet for 2016

Tildelingsbrevet for 2016 ga oss tre delmål:

- Effektive byggeprosesser og godt kvalifiserte aktører
- Byggeregler skal ivareta sikkerhet, miljø og tilgjengelighet i boliger og bygg
- Fremme innovasjon og produktivitet

Fra tildelingsbrevet for 2016

Direktoratet forventes å ha god oversikt over hvordan regelverket virker. Vi har derfor lagt stor vekt på å fremskaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag om effekter, vurdere behov for regulering og gi anbefalinger. Direktoratet innhenter og systematiserer kunnskap om brukernes møte med regelverket. Denne kunnskapen skal gi grunnlag for å utvikle regler og veiledning som er brukervennlig, og som understøtter utvikling og bruk av digitale verktøy. Direktoratet har fortsatt arbeidet med forenkling av regelverket, og har lagt fram forslag til endringer som kan bidra til lavere byggekostnader.

Framtidens regelverk skal være enkelt og effektivt, og inneholde forståelige krav som sikrer måloppnåelse. Det skal ha en form som understøtter digitalisering. Kravsnivået er politisk bestemt. Direktoratet har dialog med berørte interessenter. Framtidens behov i et langsiktig perspektiv skal ivaretas. Regelverket må være relevant i forhold til sosioøkonomisk utvikling, til utvikling i natur og

miljøforhold, og til teknologisk utvikling innen både byggefagene og IKT. Ønskede kvaliteter i byggverk kan oppnås med ulike virkemidler. Vi har derfor begynt systematisk med å bygge opp kunnskap og kompetanse på effekter av ulike virkemidler. Framtidens byggtekniske forskrift må bygge på slike vurderinger og ta høyde for den raske utviklingen innen IKT.

Seriøse og kompetente aktører er grunnlaget for god byggkvalitet. Dette innebærer at aktørene er kvalifiserte for de oppdrag de tar, benytter byggevarer med dokumenterte egenskaper og følger samtlige myndighetskrav og arbeidslivsavtaler. Arbeidet for å sikre en kompetent og seriøs byggenæring er derfor sentralt for å nå hovedmålet. Direktoratet har bidratt til seriositet, både gjennom implementeringen av en ny sentral godkjenningsordning og ved å utføre markedstilsyn, i tillegg til å støtte kommunenes tilsyn i byggesak.

Departementet ønsker å styrke DiBKs rolle som nasjonalt kompetansesenter innenfor byggkvalitet. 2016 har vært et år hvor vi har styrket direktoratets rolle som fagorgan og kompetansesenter ut over vårt tradisjonelle arbeid med utvikling og forvaltning av regelverket. Varselet om en overføring av fagansvar fra Husbanken er positivt mottatt, og vi har startet forberedelsene i et godt samarbeid med Husbanken. Kompetansen er styrket både på energi- og miljøfeltet, og på byggeskikk. Vi har arbeidet med en plan med både kortsiktige og langsiktige mål for hvordan vi vil arbeide med energi og miljø.

Fagansvaret for byggeskikk skal i stor grad integreres i direktoratets arbeid, og være med på å prege dette på en overordnet og helhetlig måte ved at det tas tverrfaglige hensyn både ved regelutvikling og faglige vurderinger. Arbeidet med å sette opp omforente kriterier på byggeskikk skal prioriteres. Dette arbeidet gjøres på tvers av avdelingene i direktoratet, og i samarbeid med departementet.

Regjeringen har vurdert å gi KMD en klarerings- og samordningsrolle ved innføring av nye krav til bygg eller byggeprosessen. DiBK har gitt en anbefaling til departementet om innretting av en slik klarerings- og samordningsrolle. I anbefalingen drøftet DiBK hva en klarerings- og samordningsrolle kan inneholde, og fordeler og ulemper ved alternative innretninger av en slik rolle. Det er hyppige endringer av regelverket som berører bransjen, og disse hyppige endringene hindrer bransjens effektivitet. Direktoratet anbefaler tiltak for å sikre at dagens system, som består av den reviderte utredningsinstruksen, blir etterlevet og kan fungere etter hensikten. Anbefalingene er fulgt opp av departementet og ligger til grunn for oppdrag i tildelingsbrevet for 2017.

Delmål 1.1: Effektive byggeprosesser og godt kvalifiserte aktører

«Kompleksiteten i regelverket og selve gjennomføringen av byggeprosjekter forutsetter at kommuner, byggenæringen og publikum har god kunnskap og kvalifikasjoner på sine områder. Dette sikrer gode prosesser og god byggkvalitet. Direktoratets arbeid er rettet mot kommunene, aktørene i byggeprosessen, byggevaremarkedet og publikum. Dere skal legge særlig vekt på informasjon rettet mot de involverte i byggesaker: tiltakshavere, ansvarlige foretak og kommunenes byggesaksenheter.»

Fra tildelingsbrevet for 2016

Delmålet omfatter to hovedelementer, effektive byggeprosesser og godt kvalifiserte aktører, som henger nøye sammen. Det er i tildelingsbrevet lagt spesielt vekt på informasjonsvirksomhet, seriøsitet i byggenæringen og tilsyn.

DiBK skal utvikle og forvalte virkemidler som sikrer effektive byggeprosesser. Utviklingen må være kunnskapsbasert. Vi gjennomfører derfor brukerundersøkelser og analyser (basert på KOSTRA-tall og annet materiale), og utvikler kriterier for måling av effekter av regelverk (tilsyn og uavhengig kontroll). Vi har utviklet veiledning og hjelpemidler (og underlag til verktøy) med fokus på endringer 1 januar 2016, opphør av lokal godkjenning, kvalifikasjonsvurdering av foretakenes kompetanse, og veiledning for erklæring om ansvarsrett.

En viktig del av direktoratets samfunnsoppdrag er å bidra til bedre byggkvalitet og færre byggfeil. Kommunalt tilsyn, markedstilsyn, tilsyn med sentralt godkjente foretak og uavhengig kontroll skal bidra til dette. Direktoratet har en noe ulik rolle innenfor disse tre tilsynene. Direktoratet er tilsynsmyndighet for produkter til byggverk. Direktoratet er også tilsynsmyndighet for foretakene som er medlem i ordningen for sentral godkjenning. Kommunene er tilsynsmyndighet i den enkelte byggesak. Direktoratets rolle er å støtte og bistå kommunene i deres tilsyn.

Nærmere omtale av de ulike elementene i det følgende.

Informasjonsvirksomhet

Informasjon og veiledning er viktige virkemidler for å sikre god kunnskap hos kommuner, byggenæringen og publikum. Etterlevelse av regelverket forutsetter at regelverket er tilgjengelig og blir forstått hos målgruppene.

Direktoratets viktigste kommunikasjonskanal mot våre brukere er dibk.no. Samtidig får vi mange enkelthenvendelser på telefon og e-post.

I 2016 har vi redesignet nettsidene for at brukerne i større grad skal finne informasjonen de leter etter og få svar på sine spørsmål knyttet til regelverket. Les mer om dette på side 56. Vi har også kartlagt henvendelser vi får på telefon og e-post, og vi har identifisert tiltak for å flytte henvendelser fra telefon og e-post over til nettsidene. Dette arbeidet fortsetter vi med i 2017.

---

1. januar 2016 skal direktoratet iverksette omfattende endringer i den sentrale godkjenningsordningen som skal gjøre det enklere å være seriøs aktør i byggenæringen. Dere skal prioritere arbeidet med å styrke sentral godkjenning som virkemiddel for kvalitet i byggesaker gjennom effektiv saksbehandling, styrket tilsyn med foretakene og god markedsføring av ordningen.

Fra tildelingsbrevet 2016

Seriøsitet i byggenæringen – sentral godkjenning

Seriøse og kompetente aktører er grunnlaget for god byggkvalitet. Den frivillige ordningen med sentral godkjenning av foretak er et av samfunnets virkemidler for både å påvirke og understøtte sektorens arbeid med seriøsitet og kvalitet.

FORVALTNING AV SENTRAL GODKJENNING

Ordningen med sentral godkjenning forvaltes av direktoratets avdeling i Gjøvik. Avdelingen har ved årsskiftet 38 ansatte. Hovedaktivitetene er saksbehandling av nye søknader, fornyelser og klagesaker. Avdelingen fører tilsyn med at foretakene som er i ordningen tilfredsstillende kravene.

Godkjente foretak av mulige foretak

Det var 13 750 foretak i ordningen per 31. desember. Antall godkjente foretak har gått ned med ca 900. Nye kvalifikasjonskrav ble gjort gjeldende fra 1. januar 2016. Dette kan ha påvirket førstegangssøkere og har, til tross for overgangsordning, medført at enkelte foretak ikke har fått fornyet godkjenningen sin. Det er også foretak som nå velger å stå utenfor ordningen og kun erklære ansvarsrett.

Antall kontrollforetak har gått ned med ca 500. Dette skyldes at tidligere regelverk åpnet for flere godkjenningsområder for kontroll. Endringene på kontrollområder fra 2012 har ikke gitt fullt utslag på antall godkjente kontrollforetak før i 2016.

Det ble høsten 2015 utført en markedsanalyse for å finne andel godkjente foretak av mulige foretak.

Prognosesenteret var ansvarlig for undersøkelsen og rapporten antyder at det kan være et teoretisk potensial for ytterligere 11 800 foretak i ordningen. Rapporten sorterer etter relevante NACE koder (standard for næringsgruppering), og inneholder både tjenesteytere og produktleverandører, eller en kombinasjon av disse. Potensialet er størst innen bygg- og anleggsbransjen og minst innenfor ferdighus, metallkonstruksjoner og butikkhandel.

Forhold som påvirker antall foretak i ordningen

Konkurser i næringen vil ha en viss effekt på antall godkjente foretak. Som eksempel viser de fire første månedene av 2016 at om lag 600 foretak med virksomhet i byggenæringen, gikk konkurs.

Oppløsning og sammenslåing av selskaper skjer stadig. Årsaken kan være forretningsmessige oppkjøp, utvidelse av aktivitetsområder, generasjonsskifter og avvikling av aktivitet av naturlige årsaker.

I løpet av de fire første månedene i 2016 er det registrert en utmelding av ordningen i størrelse 350 foretak, med bakgrunn som nevnt over.

Tabell 3. Antall foretak i ordningen 2014-2016

Volumtall	2014	2015	2016
Antall godkjente foretak	14 920	14 644	13 750
Andel godkjente foretak av mulig foretak	Ikke målt	ca 60 %	ca 60 %
Antall kontrollforetak	2 268	2 019	1 500

NY FORSKRIFT SKAPTE UTFORDRINGER

Fra 1. januar 2016 ble det iverksatt vesentlige endringer i byggesaksforskriften. Kommunal godkjenning av foretak for ansvarsrett i byggesak opphørte, og vilkårene for å få sentral godkjenning ble utvidet til også å omfatte seriositetsvilkår. De nye vilkårene innebærer at foretak ikke skal ha restanser på skatt og avgifter, det skal leveres en HMS-erklæring sammen med søknaden, og foretakene gis anledning til å opplyse om lovpålagte forsikringer og om foretaket er godkjent lærebefordring. Disse endringene ble godt mottatt i næringen.

Den tekniske løsningen med innhenting av opplysninger om innbetalte skatter og avgifter ble en suksess. DiBK kan sømløst hente relevant informasjon og daglig sjekke restanser på skatter og avgifter. Skattedirektoratet bidro i stor grad til at informasjonsflyten foregår på en effektiv og sikker måte.

Endringene omfattet også tydeligere krav til formell kompetanse. Disse endringene skapte reaksjoner. Fra flere hold er det uttrykt bekymring for effekten av at kompetansevilkårene er flyttet fra veiledning til forskrift, og at vurderingene nå er mer absolutte enn tidligere praksis. For å møte noen utilsiktede konsekvenser ble det fastsatt en overgangsordning som gjelder fram til 1. juli 2018. Dette vil gjøre det enklere for næringen å tilpasse seg de nye kravene til kompetanse. Sammen med departementet utfordret vi næringen til å komme med forslag til løsninger. Dette gjelder spesielt for vurdering av realkompetanse, utdanningskrav og praksislengde i forhold til tiltaksklasser og godkjenningssområder.

Byggenæringens Landsforening (BNL) koordinerte arbeidet og leverte innspill i november. Også andre bransjeforeninger og enkeltforetak har levert forslag, som nå er under bearbeiding i direktoratet.

TILLIT TIL ORDNINGEN

Til tross for endringene i regelverket 1. januar 2016, opplever DiBK at ordningen med en frivillig sentral godkjenning står sterkt. Dette gjelder både blant medlemmer i ordningen, hos tiltakshavere og i kommunene. I forbindelse med utarbeidelse av byggenæringens rapport om vurdering av realkompetanse og kvalifikasjonskrav, ble det tydelig uttrykt et ønske om en sterk, robust og tidsriktig sentral godkjenning.

Et medlemskap i ordningen har et viktig markeds-element, og i mange anbudskonkurranser settes det krav til at foretak skal ha kvalifikasjoner på nivå med sentral godkjenning, eller tilsvarende. Dette gjelder konkurranser både i offentlig og privat regi.

Både næringen selv og kommunene viser aktiv interesse for ordningen. Direktoratet får mange henvendelser om deltagelse på seminarer og foredrag, og dette viser at ordningen framstår som attraktiv.

I 2016 og 2017 skal kommunene blant annet føre tilsyn i byggesak, med fokus på kvalifikasjoner til foretak. Kommunens tilsyn vil da vektlegge foretak som ikke har sentral godkjenning.

UTFØRTE TILSYN MED SENTRAL GODKJENNING

Måltallet for året var i utgangspunktet 300 stedlige tilsyn. Det ble i 2016 gjennomført 334 stedlige tilsyn. Dette er en økning på over 40 prosent i forhold til fjoråret. Bakgrunnen for denne økningen skyldes i hovedsak ansettelse av flere tilsynsmedarbeidere, som ble gjort i 2015, og som hadde full effekt fra starten på 2016. Videre har et bevisst arbeid med å effektivisere planleggingen og gjennomføringen av tilsynene, bidratt til økningen i antall tilsyn.

Antall advarsler har økt noe i forhold til 2015, mens antall tilbaketrekninger av sentral godkjenning etter tilsyn, er redusert. Antallet klager på tilbaketrekking etter tilsyn er svært lavt og har de siste årene vært i størrelsesorden under fem stykker.

Til sammen ble det åpnet 777 dokumenttilsyn i 2016. Kravet i tildelingsbrevet var 500.

Av de dokumenttilsynene hvor vi ba om å få tilsendt dokumentasjon for vurdering, ble ca. 35 prosent av tilsynene åpnet i forbindelse med behandling av søknad om sentral godkjenning. Dette er hovedårsaken til at antall sanksjoner, i form av tilbaketrekking eller advarsel, er færre ved dokumenttilsyn enn ved stedlige tilsyn. Mangler som avdekkes ved søknadsbehandlingen får konsekvenser knyttet til om foretakene blir innvilget godkjenning eller ikke.

INNRAPPORTERING FRA KOMMUNENE

Mange kommunale innrapporteringer er utgangspunktet for våre dokumenttilsyn. Av totalt 553 innrapporteringer i 2016, er 422 konkret vurdert for oppfølging med et dokumenttilsyn. 45 av disse er fulgt opp gjennom en videre kontakt med foretakene. I enkelte tilfeller følges innrapporteringene opp med stedlige tilsyn.

Kommunenes kjennskap til foretakene knyttet til de konkrete tiltakene, er et viktig element i en effektiv tilsynsmetodikk for den sentrale godkjenningsordningen. All innrapportering blir saksbehandlet med tanke på videre oppfølging.

Direktoratet registrerer en nedgang i antall kommunale innrapporteringer. Vi vet at noe av forklaringen er en mer presis innrapportering ved at forhold som ikke vedrører den sentrale godkjenningsordningen ikke blir rapportert. Redusert kommunal tilsynsaktivitet kan også være noe av årsaken.

UTVIKLING AV TILSYNSMETODIKKEN

Tidlig på året deltok direktoratet på et felles tilsyn med Skatt øst, Arbeidstilsynet og den kommunale skatteoppkrever. Som tidligere erfaring viser, vil stedlig tilsyn på byggeplass være en lite effektiv tilsynsmetode for sentral godkjenning, innenfor dagens regelverk.

Mållrettet utviklingsarbeid internt, med tilsynsrutiner knyttet til planlegging og gjennomføring av tilsyn, har bidratt til mer ensartet forvaltningspraksis. Gruppevis åpning av dokumenttilsyn med fokus på avgrensede tilsynselementer i en slags form for kampanje, gjør også utsending og påfølgende saksbehandling mer effektiv. Ved utarbeidelsen av mer effektive tilsynsformer er det en forutsetning at ikke kvaliteten på tilsynsmøtet reduseres.

I løpet av året er også alle tilsynsmedarbeidere utstyrt med iPad med en tilsynsapp. Dette sikrer en gjennomgående digital flyt i saksbehandlings systemet, av innhentet informasjon og saksutgreiing.

Nøkkeltall 3 siste år

Tabell 4. Måltall og resultat for dokumenttilsyn og stedlig tilsyn 2014-16

Tilsyn	2014		2015		2016	
	Måltall	Resultat	Måltall	Resultat	Måltall	Resultat
Dokumenttilsyn	525	575	525	589	600	777
Stedlige tilsyn	175	173	175	234	300	334

Tabell 5. Kommunale innrapporteringer av foretak

Kommunale innrapporteringer	2014	2015	2016
Antall	657	558	553
*Ikke relevant for SG	210	174	131
Vurdert for oppfølging	447	384	422

* Med "Ikke relevant for SG", menes i hovedsak innrapporteringer som feks. kun har vært kopi av korrespondanse.

Figur 6. Stedlige tilsyn og resultat 2014-2016

Stedlige tilsyn	2014	2015	2016
Antall gjennomført	173	234	334
Advarsler	57	83	139
Vedtak tilbaketrekking	27	79	64

Figur 7. Dokumenttilsyn 2014-2016

Dokumenttilsyn	2014	2015	2016
Antall gjennomført	575	589	777
Kommunale meldinger vurdert for oppfølging	447	384	422
Vurdering av etterspurt dokumentasjon	128	205	355
Advarsler	10	10	36
Vedtak tilbaketrekking	15	37	33

Tabell 8. Søknader til behandling 2014-2016

Søknader	2014	2015	2016
Antall søknader behandlet	7 463	7 517	6 738
Førstegangs	2 640	2 666	2 632
Endring	763	750	606
Fornyelse	4 060	4 101	3 500
Innvilget	-	5 599	5 472
Avslått	-	1 087	1 249
Utgått	-	20	17

Tabell 9. Antall klager på saksbehandlingen 2014-2016

Klager	2014	2015	2016
Antall klager	157	230	368
Avsluttede klagesaker	-	154	252
Antall behandlet i nemda	73	81	140

Tabell 10. Saksbehandlingstider 2014-2016

Saksbehandlingstider	2014	2015	2016
Førstegangs	27	35	39
Endring	28	34	41
Fornyelse	29	37	40
Klagesak	126	160	241

SAKSBEHANDLINGSTIDEN I SENTRAL GODKJENNING – SØKNADER OG KLAGER

Antall behandlede saker gikk noe ned i 2016. Søknadsmengden siste kvartal 2015 var særlig høy. Dette medførte trolig et høyt antall saker for 2015, da en stor andel av disse normalt skulle kommet første kvartal 2016. Nedgang i antall behandlede søknader må trolig ses i sammenheng med en tilsvarende nedgang i antall godkjente foretak.

Antall klager har gått merkbart opp i 2016. Dette antas å skyldes forhold knyttet til regelendringene som trådte i kraft 1. januar 2016. Som det fremgår av tabell 9 er antallet avsluttede saker og saker behandlet i nemda langt høyere enn tidligere år. Dette skyldes at det ble satt inn ekstra ressurser fra sommeren 2016 for å forberede klagesaker til klagenemda. Det ble avholdt et ekstra nemdsmøte fjerde kvartal for å håndtere det ekstra antallet saker.

Avsluttede saker som ikke er behandlet i nemda er enten helt eller delvis omgjort, avvist eller trukket.

Saksbehandlingstid for søknader om sentral godkjenning skal være 28 dager. Faktisk behandlingstid avviker fra dette. Årsaken til avviket skyldes blant annet svært stor søknadsmengde siste kvartal 2015. Mange foretak sendte inn søknad før de nye reglene trådte i kraft 1. januar 2016, for å bli behandlet etter gammelt regelverk. En del av disse søknadene ble behandlet i 2016. Personell på avdelingen ble omdisponert og satt inn som ekstra ressurser på saksbehandling for å håndtere den store søknadsmengden. Den ekstraordinære situasjonen som oppstod etter ovennevnte regelendringer har medført at måltall for saksbehandling ikke er nådd.

Måltall for saksbehandlingstid klagesak er 120 dager. Resultatet for 2016 ble 241. Årsak til avviket er en økning i antall klagesaker etter regelendringene 1. januar 2016 og et etterslep fra tidligere år.

DiBK skal årlig gjennomføre tilsyn med produkter til byggverk og rapportere til departementet i samsvar med rapporteringsplikten etter EUs varepakke. Dere skal i tillegg vurdere utviklingen av nye tilsynsformer for å styrke oppfølgingen av aktørene både i byggeproduksjonen og i byggevaremarkedet, og hvordan et utvidet samarbeid med kommunalt tilsyn kan skje. Dere skal utvikle gode veiledere og ev. verktøy som kan støtte kommunene i tilsynet med foretakenes kvalifikasjoner og dokumentasjon av byggevarer.

Fra tildelingsbrevet for 2016

Markedstilsyn med produkter til byggverk

Direktoratet fører markedstilsyn med byggevarer som er regulert av byggevareforordningen, og løfteinnetninger som er regulert av heisdirektivet og maskindirektivet. Formålet med markedstilsynet er å sørge for at produkter til byggverk har dokumenterte egenskaper. Dette er en forutsetning for at ansvarlig foretak i byggesaker kan velge de produktene som gir byggverket riktig kvalitet. Markedstilsynet bidrar til bedre byggkvalitet og færre byggfeil.

I tillegg til selve tilsynsvirksomheten er det en rekke andre aktiviteter som vi anser som viktige, for å sikre målene om at alle produkter til byggverk har dokumenterte egenskaper.

Dette er:

- informasjon og veiledning om regelverket
- utpeking og oppfølging av tekniske kontrollorganer og teknisk bedømmelsesorgan
- myndighetssamarbeid
- internasjonalt arbeid

Tallene vitner om høy aktivitet i markedstilsynet. Antallet igangsatte tilsyn er omtrent på samme nivå som 2015. Det høye antallet kan forklares med at en av bransjene det er ført tilsyn med – stålverksteder – er stor.

Også i år har vi gjennomført hoveddelen av tilsynsaktiviteten som proaktivt tilsyn. Her tar vi for oss en større gruppe produsenter, importører eller distributører av en gitt byggevare i en såkalt tilsynskampanje. De proaktive sakene er fordelt på 11 ulike tilsynskampanjer, som er en økning i antall kampanjer fra 2015. Noen kampanjer vil kreve oppfølging i 2017, da de ble satt i gang på høsten året før. Dette er en følge av å utnytte året og spre aktivitetene utover året.

Det har vært en nedgang i antall reaktive saker som vi har fulgt opp. Det må ses i sammenheng med økningen av proaktivt tilsyn. Det har vært en svak økning i antall tips som er kommet om produkter som har mangler ved produkt-dokumentasjonen. De fleste tipsene kommer fra virksomheter eller privatpersoner.

Antall forhåndsvarsler har sunket fra 2015, og er nå omtrent på nivå med tidligere år. 2015 var et spesielt år fordi det ble sendt ut 220 forhåndsvarsler til uttakssteder for byggeråstoff, og nedgangen er derfor naturlig. Direktoratet fattet imidlertid flere vedtak enn tidligere år.

Tabell nr. 11. Aktiviteter og resultater for markedstilsynet 2013-2016

Produkttilsyn	2013	2014	2014	2016
Antall reaktive tilsyn	15	9	59	38
Antall proaktive tilsyn	112	89	183	213
Forhåndsvarsler	23	22	230	23
Vedtak	8	7	5	12
Oppfølgingssaker	63	37	11	43
Antall tips	15	29	50	52
Avsluttede saker	68	62	77	120

Antallet avsluttede saker har gått opp. Direktoratet har aktivt jobbet for å øke gjennomføringskraften innen markedstilsynet, og ser nå resultatene av denne innsatsen. Vi er likevel ikke i mål og fortsetter å ha oppmerksomheten rettet mot dette også i 2017.

Fastsettelse av tilsynsprogrammet

Ved inngangen av året lager direktoratet et markedstilsynsprogram hvor vi plukker ut et antall byggevarer vi skal føre tilsyn med i løpet av året. Ved forberedelsen av programmet har vi samarbeid med bransjen, som gir forslag til hvilke produkter som bør være gjenstand for tilsyn. I tillegg går vi gjennom egne erfaringer og reaktive tips som er kommet inn. Vi bruker vår risikovurderingsmetode for å beslutte hvilke produkter som skal være gjenstand for tilsyn. Risikovurderingsmetoden identifiserer hvilke produkter hvor risikoen for mangler ved dokumentasjonen er størst. Årets tilsyn omtales nærmere nedenfor.

Industriporter og garasjeporter

Vi plukket ut 19 industriporter og garasjeporter for markedstilsyn. Tilsynet skulle kontrollere at dokumentasjonen oppfyller regelverkets krav. Både produkter som var produsert i Norge og utenfor landet var omfattet av tilsynet. Gjennomgangen av den innsendte dokumentasjonen avdekket mangler. En del aktører sendte inn ytelseserklæringer som var datert etter at direktoratet sendte ut sitt brev. Det viste seg at de hadde utarbeidet ytelseserklæring først etter at de fikk brev fra direktoratet, men at de har hatt den bakenforliggende tekniske dokumentasjonen på plass. En klar effekt av dette tilsynet er derfor at flere av de største aktørene på dette markedet nå har utarbeidet ytelseserklæring.

Heis

Det ble gjennomført ett tilsyn med heisleverandør i 2016. Installasjon av heis er et svært oversiktlig område hvor hver heis er gjennomgått med egen samsvarsvurdering. Alle heisinstallasjoner i Norge er gjenstand for ferdigkontroll etter installasjon, også i de tilfellene hvor det ikke er et krav i regelverket. Det er liten produksjon av heis i Norge, og det er derfor mest vanlig med installasjon av heis som er prosjektert og produsert i utlandet (EØS-området).

¹ Harmoniserte produktstandarder gis alltid en overgangsperiode. I denne perioden er det frivillig om man vil følge standarden eller ikke.

Løfteplattformer

Formålet med tilsynet var å undersøke om løfteplattformene har riktig dokumentasjon etter regelverket. Det er ført dokumenttilsyn med 18 leverandører, samt den ene norske produsenten av løfteplattformer. Det er et relativt lite og oversiktlig marked, og leverandørene kjenner godt til hverandre. Sannsynligheten for at noen leverer produkter som ikke tilfredsstillere reglene, eller har manglende dokumentasjon, er derfor liten.

Konklusjonen er at kravene etterleves. Markedet for løfteplattformer for personbefordring er oversiktlig og ryddig. Ved gjennomgang av dokumentasjonen er det verifisert at løfteplattformene er sikre.

Tilslagsmaterialer for ubunden bruk (pukk)

Den proaktive kampanjen fra 2015 er videreført i 2016. Det har vært gjennomført sju kurs i samarbeid med bransjeorganisasjoner i alle deler av landet. Det er fremdeles noen produsenter som ikke har dokumentasjonen på plass. Dette skyldes manglende kapasitet hos konsulentselskapet som hjelper uttaksstedene. Innen produksjonsstart våren 2017 vil de aller fleste permanente uttaksstedene ha CE-merking på plass. Det har vist seg vanskelig å følge opp de aller minste virksomhetene, og vi er i prosess med 55 av de opprinnelige 534 virksomhetene som var omfattet av tilsynet.

En klar effekt av den proaktive tilsynskampanjen er en gjennomgående stor bevissthet i bransjen om markedstilsynet, og de krav som stilles. Det er vår erfaring at en så omfattende kampanje vil resultere i et stort antall meldinger om foretak som antas ikke å oppfylle kravene, og en naturlig avslutning av proaktivt tilsyn er reaktive oppfølgninger.

Prefabrikkerte stålkonstruksjoner

Fra juli 2014 har det vært et krav om CE-merking av prefabrikkerte stålkonstruksjoner, etter at overgangsperioden¹ for standarden gikk ut. Direktoratet gjorde derfor tilsyn med prefabrikkerte stålkonstruksjoner i 2015. Det tilsynet var innrettet mot tips om konkrete produsenter som ikke hadde dokumentasjonen i orden. Tilsynet ble i 2016 utvidet til resten av bransjen, og dette er omfattende. Først ble 180 bedrifter bedt om informasjon om hvorvidt de hadde dokumentasjon. Informasjonsinnsamlingen ble fulgt opp med internettsøk og telefonhenvendelser til 45 bedrifter. Det er nå fem saker som gjenstår. Parallelt er det gjennomført reaktivt tilsyn med ti foretak, enten på eget initiativ eller med bakgrunn i mottatte tips.

Denne typen proaktivt tilsyn med et stort antall bedrifter viser tydelig bevisstheten i bransjen. På bakgrunn av uttalelser fra leder av standardiseringskomiteen for NS-EN 1090 kan det konstateres at markedstilsynet i Norge, Sverige og Finland har resultert i en kompetanseheving og sertifisering hos et så stort antall tilvirkere av stålkonstruksjoner – også små og mellomstore bedrifter – at det prosentvis langt overstiger tilsvarende i andre europeiske land.

Betongbehandlingsprodukter

Etter innrapporteringer ble det i 2015 gjennomført enkelte reaktive tilsyn med betongbehandlingsprodukter. På bakgrunn av erfaringer fra disse sakene ble det besluttet å utvide med en tilsynskampanje i 2016, for å føre tilsyn med flere aktører og produkter. Produktene som ble valgt ut var dekket av regelverket om CE-merking etter produktstandarden NS-EN 1504-2, som dekker produkter for overflatebehandling av betongkonstruksjoner.

Tilsynet omfattet totalt 14 aktører som hver omsetter flere ulike produkter av denne typen, og ble gjennomført som dokumenttilsyn.

Da flere av aktørene i tilsynet vanligvis driver innen teknisk-kjemisk industri, og ikke med tradisjonelle byggevarer, har det vært behov for ustrakt informasjonsformidling om regelverket for dokumentasjon av byggevarer. Ingen av aktørene hadde korrekt dokumentasjon ved oppstarten av tilsynet. Det fantes i visse tilfeller tester utført etter korrekt produktstandard, men ingen av produktene ble fulgt av ytelseserklæring og CE-merke. Dokumentasjonen som fantes manglet referanse til teknisk kontrollorgan. Flere av produktene ble fulgt av FDV-dokumentasjon, sikkerhetsdatablad og bruksanvisning, noe som tyder på at dette er mer kjent i bransjen og etterspurt blant brukerne av produktene.

Tilsynet er i avslutningsfasen og har ført til fire vedtak om omsetningsstans, en frivillig omsetningsstans, i tillegg har fire aktører fått på plass riktig dokumentasjon. Fem saker er fremdeles under arbeid, der aktørene er i prosess med å få på plass riktig dokumentasjon. Tilsynskampanjen har bidratt til at en del av bransjen som ikke kjente til regelverket, har fått økt fokus på dokumentasjon i henhold til forskriften. Kampanjen må sies å ha hatt god effekt da de aller fleste av aktørene har vist vilje til å få på plass riktig dokumentasjon.

Dusjvegger og dusjavlukker

Hele 19 produkter ble plukket ut for markedstilsyn. Markedsleverandørene av disse produktene var norske distributører av dusjvegger og dusjavlukker. Det er fortsatt noen få aktør som ikke har sendt inn svar på vår henvendelse, og direktoratet vil følge opp tilsynet i 2017.

Stålprodukter

Som en felles europeisk kampanje er det iverksatt testing av utvalgte stålprofiler og andre stålprodukter som har særlig betydning for bygningskonstruksjoner, levert fra et utvalg grossister. Produktenes egenskaper er under omfattende laboratorietesting og resultatet vil foreligge i første kvartal 2017.

Brannbeskyttende og brannhemmende produkter

Et internettsøk avdekket 106 produkter hvor dokumentasjonen av de branntekniske egenskapene ikke gikk klart fram av det tilgjengelige materialet. Oppfølgingen har avdekket behov for videre kontakt med 16 aktører. To av de gjenstående produktene er klar for branntekniske tester. Resultatene vil foreligge i første kvartal 2017. Parallelt foregår to reaktive saker som krever testing og mulig vedtak om omsetningsstans.

Mye tydet på at flere produkter i disse produktgruppene er omsatt uten riktig produkt-dokumentasjon. Direktoratet fant det derfor nødvendig å først gjøre informasjonstiltak rettet mot bransjen. Direktoratet har holdt foredrag for bransjen og laget trinn-for-trinn veiledninger for hvordan virksomhetene skal CE-merke sikkerhetsglass og påhengsfasader. Dette arbeidet har blitt gjort i samarbeid med bransjeforeningen Glass- og fasadeforeningen. Direktoratet har også i løpet av høsten 2016 sendt ut sendt ut brev til tilfeldig utvalgte leverandører av påhengsfasader og sikkerhetsglass, hvor vi ber om at de sender inn tilstrekkelig dokumentasjon. Dette arbeidet videreføres i 2017.

Øvrige aktiviteter for å bidra til riktig produktdokumentasjon

Direktoratet driver en utstrakt informasjonsvirksomhet for å bidra til at byggevarer blir gitt riktig produktdokumentasjon. Vi holder innlegg for bransjeforeninger og andre interesserte, og har blant annet holdt innlegg om produktdokumentasjon på Våtromsdagene i 2016, i tillegg til at vi har hatt stand på Byggeveredagen. Nettsiden byggevareinfo.no gir en samlet framstilling av regelverket og fungerer som et kontaktpunkt for både norske og utenlandske produsenter, importører og distributører av byggevarer. Denne nettsiden ble i 2016 integrert med dibk.no slik at man nå kan finne all informasjon om produktdokumentasjon på ett sted.

Direktoratet utpeker og følger opp tekniske kontrollorgan. Dette er tredjepartsorganer som produsentene må bruke når de skal dokumentere egenskapene ved produkter. I 2016 har vi fortløpende behandlet søknader om utvidelse av utpeking som teknisk kontrollorgan på byggevareområdet, samtidig som et nytt organ ble utpekt. Ettersom det nye heisdirektivet ble implementert i 2016 ble de tekniske kontrollorganene på heisområdet utpekt på nytt etter det nye direktivet. Søknadene behandles parallelt med Norsk akkreditering, NA, ettersom akkreditering er vilkår for å bli utpekt. Direktoratet legger vekt på et godt samarbeid med NA, både ved utpeking og oppfølging. Direktoratet og NA har derfor laget felles rutiner for samarbeidet.

Direktoratet følger også arbeidet i EOTA, European Organisation for Technical Approvals. Dette er en organisasjon som utarbeider tekniske spesifikasjoner for byggevareprodusenter som frivillig ønsker å CE-merke produktene sine. I Norge er SINTEF utnevnt som teknisk bedømmelsesorgan og deltar som norsk representant i gruppen. Direktoratet samarbeider med SINTEF ved å gi innspill til agenda til møtene.

DIBK deltar i nettverk med norske tilsynsmyndigheter for andre varer (Industrinettverket og Rapex-nettverket), samt med europeiske tilsynsmyndigheter i de såkalte gruppene for administrativt samarbeid (AdCo byggevarer og AdCo heis.) Direktoratet hadde formannskapet i AdCo byggevarer i første halvdel av 2016. Gjennom formannskapet har direktoratet blant annet utviklet en metode for å vurdere risikoen knyttet til den enkelte byggevare. Denne metoden vil kunne gi et bedre grunnlag for å vurdere hvilke virkemidler som skal benyttes. Direktoratet har også hatt formannskapet i Industrinettverket i 2016. Nettverket har delt erfaringer i markedstilsynsaker, og diskutert og koordinert innspill til retningslinjer og veiledninger om markedstilsyn utarbeidet av kommisjonen.

Direktoratet har vært vertskap og tilrettelagt studiebesøk som omfatter kontakt med norske myndigheter, byggenæring og standardisering. Det ble lagt spesielt stor vekt på de norske tiltakene mot svart arbeid og samarbeid mellom alle parter for å motvirke dette. Samtidig var våre byggesaksregler og den norske metoden for å utvikle standarder og deres utbredte bruk i byggenæringen, av særlig interesse.

Latviske og Litauiske myndigheter bekrefter i sin rapport betydningen av at delegasjonene kan møtes for å få felles forståelse av forholdene mellom regelverk, håndhevelse og byggenæringen i de nordiske land. Kunnskapen og erfaringen fra studiebesøket har gitt delegatene bedre kompetanse og kunnskap, og bidratt til å gjøre prosessene i de respektive organisasjoner mer profesjonelle og effektive.

Den direkte kontakten mellom nordiske og baltiske organisasjoner og utveksling av beste praksis, vil legge grunnlaget for et langsiktig samarbeid. Det vil skape metodisk bistand for utvikling av standarder i de baltiske land, og slik øke bruken av harmoniserte standarder. I tillegg vil kvaliteten i bygg og anlegg være et langt skritt i retning EUs langsiktige mål om bærekraft i det bygde miljø. Et nært nordisk-baltisk samarbeid vil være et klart resultat av studiebesøket. De baltiske myndigheter vil være hjelpelige med opplysninger om foretak som opererer i Norge, og det legges opp til et nært samarbeid om markedstilsyn.

DiBK deltar i EU-gruppene hvor nytt regelverk diskuteres. Den viktigste gruppen blant disse er det faste byggeutvalget (Standing Committee for Construction). Vi legger vekt på kontinuitet i deltakelsen og legger fram forslagene til reguleringer for norske interessenter på et tidlig tidspunkt, slik at disse kan få sine synspunkter hørt mens regelverket ennå er under utvikling. Direktoratet opplever at på grunn av kontinuitet i deltakelsen og aktiv deltakelse, blir vi lyttet til – selv om det naturligvis er slik at ikke alle synspunkter får gjennomslag.

EFFEKT AV AKTIVITETENE FOR Å SIKRE KORREKT PRODUKTDOKUMENTASJON

I 2016 fikk direktoratet utarbeidet en kvalitativ brukerundersøkelse, utført av Kantar TNS. I undersøkelsen ble det lagt vekt på å få fram likheter og forskjeller mellom:

1. produsenter, importører og distributører av byggevarer som direktoratet ikke har hatt tilsyn med
2. firmaer direktoratet har hatt markedstilsyn med

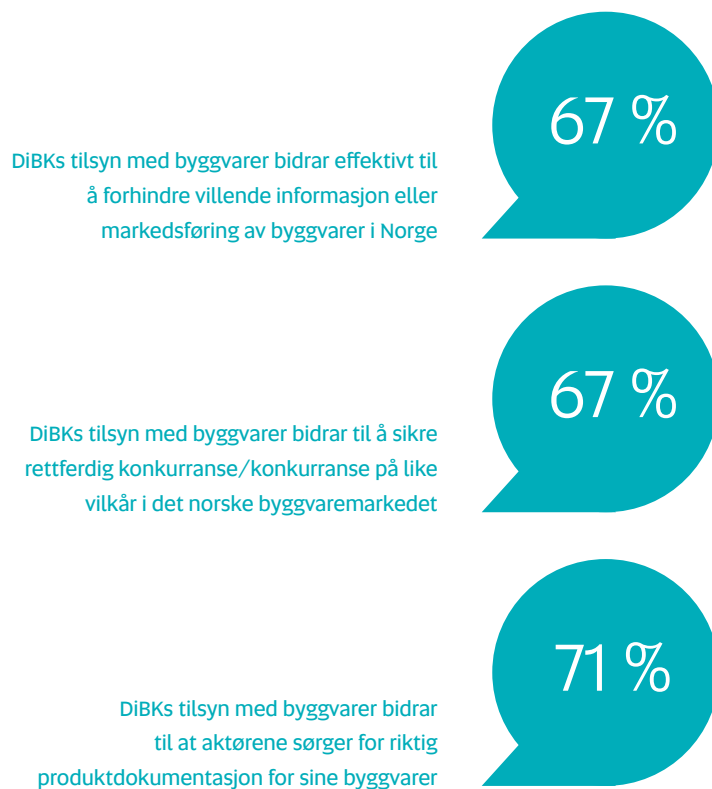
Formålet med undersøkelsen var å få et bedre innblikk i hvordan berørte aktører og bransjen generelt oppfatter direktoratets arbeid på dette området. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk og totalt 558 firmaer svarte på undersøkelsen. Dette tilsvarer en responsrate på 24 prosent.

Et flertall av bedriftene som kjenner til direktoratets tilsynsrolle oppfatter at tilsynsvirksomheten bidrar til å nå de sentrale målsettingene på området. Tallene varierer fra 67 til 74 prosent. Dette gjelder særlig den betydningen tilsynet har for at aktørene har riktig produktdokumentasjon.

Veiledningsmateriellet for produktdokumentasjon oppfattes som formåls effektivt av flertallet av de som har vært i kontakt med DiBK. Tallene varierer fra 55 til 67 prosent. Også på dette punktet knytter tiltroen seg i størst grad til at produktene har riktig produktdokumentasjon.

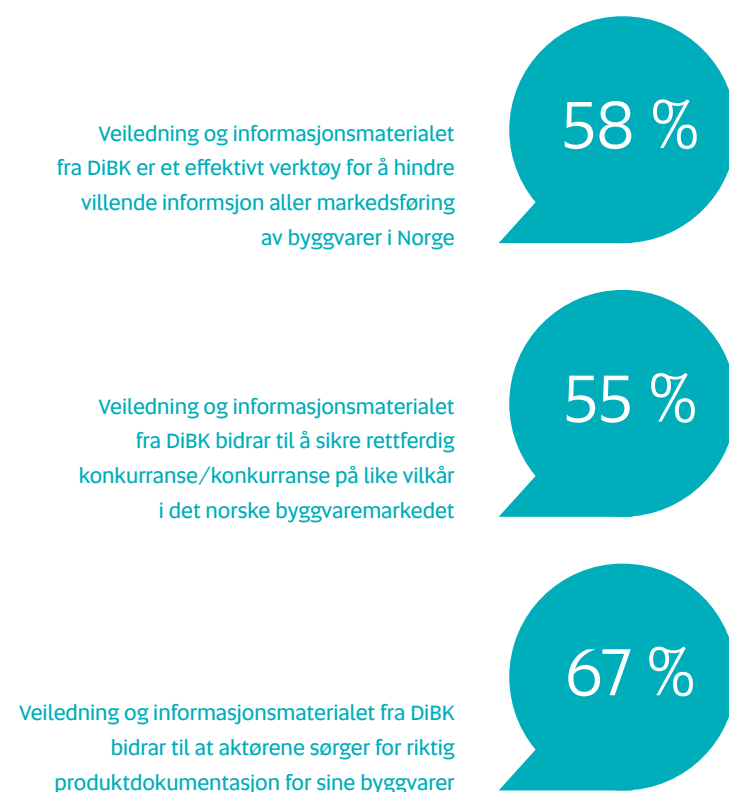
Figur 3. Vurdering av tilsynsrollen til DiBK.

Det er 256 foretak som kjenner til direktoratets tilsynsrolle. Prosentandelen viser de foretakene som har svart 'stemmer helt' eller 'stemmer nokså godt'.

Figur 4. Vurdering av veilednings- og informasjonsmateriellet til DiBK.

Det er 246 foretak som har vært i kontakt med direktoratet. Prosentandelen viser de foretakene som har svart 'stemmer helt' eller 'stemmer nokså godt'.

De aller fleste som svarte på undersøkelsen hadde kjennskap til regelverket for produktdokumentasjon av byggevarer, men tiltroen til regelverkets betydning for å sikre lik konkurranse i byggevarebransjen er imidlertid relativt liten. Det er de minste virksomhetene som også har minst tro på at regelverket bidrar til lik konkurranse. Et tilsvarende bilde finner en igjen også ellers i Europa.

Kommisjonen gjorde nylig en evaluering av byggevarereforordningens økonomiske innvirkningen på byggevarebransjen i EU². Her fremheves det også at det er de små og mellomstore bedriftene som mener kostnadene er betydelige og at effektene av dette regelverket er mindre.

I undersøkelsen spurte vi også om virksomhetenes kjennskap til direktoratets profil og rolle. Tallene viser at det er relativt god kunnskap om direktoratet i de aktuelle bransjene, men få opplever likevel at de har inngående kjennskap til direktoratet. De aktørene som direktoratet har hatt tilsyn med hadde klart bedre kjennskap, og også klart bedre inntrykk, etter kontakt med direktoratet enn de virksomhetene som ikke har vært utsatt for tilsyn. Flertallet av de som deltok i undersøkelsen kjenner til direktoratets overordnede mandat. Markedstilsynsrollen for produkter er imidlertid mindre kjent.

Undersøkelsen tilsier at direktoratet framover bør fokusere på å gjøre markedstilsynsvirksomheten bedre kjent for bransjen. Direktoratet opplever ofte at tilsynskampanjene bidrar til økt bevissthet om produktdokumentasjon i bransjene, for eksempel ved at direktoratet mottar flere tips om manglende produktdokumentasjon i etterkant av en kampanje.

Ressursbruk

Til sammen er det fire årsverk som brukes til markedstilsyn og relaterte aktiviteter. I år har vi i tillegg anskaffet bistand fra eksterne ressurser til gjennomføring av enkelte av tilsynskampanjene.

SAKSBEHANDLINGSTIDER I MARKEDSTILSYNET

Saksbehandlingstiden i markedstilsynet er svært varierende. Å regne et gjennomsnitt anses som lite relevant, da det kan være store forskjeller mellom kampanjenes omfang og den faglige kompleksiteten. De enkleste sakene kan behandles på én uke, mens andre saker krever lengre tid.

I kampanjene erfarer vi at det som oftest er greit å avslutte de fleste av sakene i en tilsynskampanje, men at det kan være én eller to saker som reiser større problemstillinger som tar lenger tid å avklare.

Som nevnt foran jobber direktoratet for å få hurtigere gjennomføring av tilsynssaker. Som ledd i arbeidet med å skaffe digital støtte til markedstilsynet, vil det legges til rette for en raskere gjennomføring.

Direktoratet opplever ofte at tilsynskampanjene bidrar til økt bevissthet om produktdokumentasjon i bransjene.

² Rapporten "Economic Impacts of the Construction Products Regulation finner du på nettsiden ec.europa.eu/growth/

Styringsparameter: Regelverkets betydning for effektivitet i byggeprosjekter

Regelverket har som formål å definere et kvalitetsnivå for norske byggverk som samfunnet er tjent med. Regelverket skal også være hensiktsmessig å praktisere for aktørene i byggebransjen.

Regelverket har betydning for byggeprosjektene både ved at det stilles krav til gjennomføring og til ferdig byggverk. En korrekt avgrensning til annet regelverk er viktig for å unngå dobbeltregulering. Ut fra et brukerperspektiv er det også viktig at myndighetene framstår samordnet.

Forhold i regelverket som påvirker effektivitet

Brukerundersøkelsen som Kantar TNS har utført for direktoratet har en delundersøkelse rettet mot dette styringsparameteret. Spørsmålene har vært rettet både mot kommunene og mot aktørene i byggebransjen.

Funnene kan grovt deles i tre. Det påpekes forhold knyttet til planarbeid og reguleringsprosesser, forhold i den enkelte byggesak og forhold som utbyggerne påvirker mest selv.

Når det gjelder planarbeid og regulering, påpeker kommunene at gamle eller uklare reguleringsplaner medfører usikkerhet og uenighet om hva som faktisk kan tillates bygget på en eiendom. Dette fører til mye arbeid i saksbehandlingen. Prosjektet Bygg21 har også avdekket at lange prosesser i planarbeidet kan føre til at en reguleringsplan ikke er hensiktsmessig på det tidspunktet den blir vedtatt. Både for kommune og utbygger vil slike forhold oppleves som et hinder for god effektivitet i byggesaksprosessene.

I den enkelte byggesaken vil effektiviteten påvirkes av regelverket for saksbehandling og av kravene i teknisk forskrift. Kommunene påpeker at feil og mangler i byggesøknader er en vesentlig kilde til treghet. Trolig oppleves dette også som forsinkende for utbyggerne, men da med opplevelsen at det stilles store krav til innhold og presisjon i en søknad. Begge parter vil oppleve forbedring dersom det blir enklere å få tilgang til alle relevante opplysninger i en sak. Bedre rutiner og verktøy for utarbeidelse, innlevering og behandling av byggesøknader vil derfor være et framskritt.

Direktoratet antar at det kan være varierende oppfatninger i samfunnet av hvorvidt reglene i teknisk forskrift er mer eller mindre gode, men da først og fremst ut fra vurdering av funksjonalitet og byggekostnad. God effektivitet oppnås først og fremst med god planlegging og gjennomføring, og er mindre påvirket av de tekniske kravene i forskriften. Brukerundersøkelsen peker på at godt prosjekteringsarbeid og riktige tegninger er vesentlig for effektiviteten. Direktoratet vil legge til rette for god prosjektering med et entydig og forståelig regelverk, der det er enkelt å finne de kravene som gjelder for det aktuelle prosjektet. Code verktøy og veiledere skal bidra ytterligere til å gjøre regelverket anvendelig og forståelig.

Brukerundersøkelsen avdekker også usikkerhet i forståelsen av reglene for erklæring av ansvar, og det pekes på endringer i kriteriene for vurdering av kompetanse. Videre er det krevende for kommunene å kontrollere at foretak faktisk har den kompetansen de påberoper seg i ansvarserklæringen.

Respondentene i undersøkelsen sier også at effektiviteten i betydelig grad må sikres av dem selv, med god planlegging og orden i eget arbeid. Dette er forhold som i liten grad reguleres av myndighetene. Det er likevel interessant å vurdere hvorvidt reglene for saksbehandling og kontroll kan bidra til å skape noen rammer som bidrar til orden i byggeprosjektet. Bygg21 arbeider med «Neste Steg», som er en norm for planlegging og gjennomføring av byggeprosjekter. Det vil bidra til effektivitet dersom det blir størst mulig likhet i måten byggeprosjekter planlegges og gjennomføres. På denne måten vil alle aktører vite bedre hva som kreves i de enkelte prosjektfasene.

Direktoratets vurdering

Direktoratets arbeid og aktiviteter i 2016 møter en rekke av forholdene som er nevnt ovenfor. Direktoratet arbeider for at regelverket skal være hensiktsmessig og støttende. Søknader og byggesaksbehandling skal ikke medføre vesentlig tilleggsarbeid utover det som er nødvendig for å realisere prosjektet.

Byggnettstrategien har til hensikt å skape en felles informasjonsplattform der den enkelte utbygger kan finne alle nødvendige opplysninger, uten å måtte oppsøke flere informasjonskilder og myndigheter. Målsettingen er at all relevant informasjon finnes på samme sted. I fortsettelsen av dette utvikles digitale søknadsløsninger og løsninger for digitale signaturer. I 2017 vil det bli gjennomført pilotprosjekter for digitale regelsjekkere av enkeltlementer i TEK. Byggnett er mer utfyllende beskrevet på side 49.

Arbeidet med TEK17 har som mål å få et enklere og tydeligere regelverk som bidrar til reduserte byggekostnader. Det er gjort lempinger i kravsnivå som kan redusere kostnader, samtidig som strukturen og språket er forenklet og tydeliggjort. Dette er et lite skritt på veien mot en løsning der hele teknisk forskrift gjøres digitalt tilgjengelig. Arbeidet med TEK17 er beskrevet mer på side 36.

Styringsparameter: Effekter av uavhengig kontroll

En viktig oppgave for direktoratet er å øke kunnskapen om byggkvalitet og byggeregler. Direktoratets arbeid er rettet mot kommunene, aktørene i byggeprosessen og byggevaremarkedet. Kompetanse hos aktørene er nødvendig for at regelverket skal fungere etter intensjonen. Direktoratet skal ha oversikt over hvordan regelverket virker. Samhandling med aktørene og overvåking av regelverket gir systematisk kunnskap som grunnlag for regelverksutvikling og målrettede kompetansebyggende tiltak.

På oppdrag fra direktoratet har Kantar TNS gjennomført en kvalitativ brukerundersøkelse om effekten av uavhengig kontroll. Analysen og vurderinger er utført i oktober-november 2016. Her er noen hovedfunn:

Variierende kost-nytte vurderinger

Undersøkelsen viser at det er varierende synspunkter blant aktørene når det gjelder kost-nytte vurdering av uavhengig kontroll. Funnene i undersøkelsen spriker fra de som mener uavhengig kontroll er totalt bortkastet, til de som mener uavhengig kontroll er en verdifull sikkerhetsventil. Kantar TNS framhever at hvilket ståsted respondenten inntar synes å avhenge av i hvilken grad de faktisk har erfart at det er avdekket avvik. Generelt viser undersøkelsen en mer positiv holdning til uavhengig kontroll i tiltaksklasse 2 og 3, enn i tiltaksklasse 1.

Uavhengig kontroll gjennomføres for sent i prosessen

Brugerundersøkelsen viser videre at det oppfattes som en generell svakhet ved uavhengig kontroll at den gjennomføres for sent i prosessen. Dette til tross for at regelverket og veiledningen oppgis å være tydelig nok på når kontroll skal tre inn. Det gis eksempler på uavhengig kontroll som finner sted

etter at arbeidene er ferdigstilt, slik at kontrollen får karakter av en ren dokumentkontroll, uten reell sjekk av kvaliteten på det utførte arbeidet.

Det følger av rapporten at man er usikre på hvilken effekt uavhengig kontroll har på det endelige bygget. Videre er flere litt spørrende til uavhengighetskriteriene og nærheten mellom uavhengig kontrollerende og den som blir kontrollert. Uavhengighetskravene i regelverket er lempelige og det er tilstrekkelig at uavhengig kontrollerende er en annen juridisk enhet, enn de som har utført arbeidet som skal kontrolleres.

Kartleggingen avdekker også at det synes å være lite omfang av avvik som avdekkes. Dette kan forstås som at kontrollreglene har tilsiktet effekt og virker preventivt, slik de var ment.

Nivået på uavhengig kontroll

Respondentene har sjelden eller aldri støtt på uavhengig kontroll ut over de obligatoriske kontrollområdene. I følge brukerundersøkelsen ser de heller ikke behov for dette. Videre er det i følge rapporten en gjengs oppfatning at det ikke er behov for endring i de obligatoriske kontrollområdene.

Direktoratets vurdering av hovedfunnene

Holdningene til uavhengig kontroll har variert siden før innføringen av reglene. Enkelte mener det er et stort behov for uavhengig kontroll og at slik kontroll er svært viktig, mens andre mener det motsatte. Direktoratet oppfatter dette som et uttrykk for at regelverket balanserer næringens synspunkter godt, og at uavhengig kontroll i dag ligger på et hensiktsmessig nivå. Dette støttes av rapporten fra Kantar TNS som framhever i oppsummeringen at nivået på dagens krav til uavhengig kontroll oppfattes som riktig, både omfang og strenghet.

Kommunal byggesaksbehandling og tilsynsvirksomhet

I dette kapittelet har vi samlet omtalen av den kommunale myndighetsutøvelsen ved saksbehandling og tilsynsvirksomhet.

KOMMUNAL BYGGESAKSBEHANDLING

Analysen av data fra KOSTRA 2015, der det redegjøres for utviklingen i kommunal byggesaksbehandling og kommunalt tilsyn med byggevirksomhet, ble oversendt KMD 29. august. Analysen ble gjennomført av TNS Gallup. KOSTRA-tall for 2016 er ikke klare før juni 2017. Det rapporteres derfor på KOSTRA-tall for 2015.

KOSTRA-tallene for 2015 viser at kommunene opplevde en nedgang i det mottatte saksvolumet i 2015, spesielt i de konjunkturutsatte fylkene Rogaland og Hordaland.

Regelverksforenklingene som ble innført fra 1. juli 2015 ga også lavere søknadsvolum på enkelte saker knyttet til disse forenklingene. I 2015 mottok kommunene til sammen 97 561 søknader, mens tallet for 2014 var 102 052.

Tabell 12. Antall byggesøknader sendt til norske kommuner 2012-2015.

Antall søknader mottatt	2012	2013	2014	2015	endring i % siste år
Ett-trinn-søknader 12 uker frist*	23 977	20 464	19 215	22 000	14 %
Rammesøknader	13 957	13 375	12 334	13 774	12 %
Ett-trinn-søknader 3 ukers frist*	30 646	30 539	33 115	31 298	-5 %
Ett-trinn uten ansvarsrett	36 905	36 811	37 388	30 489	-18 %
Totalt §§ 20-1 og 20-2	105 485	101 189	102 053	97 561	-4 %
%-vis antall via ByggSøk	67 %	72 %	76 %	74 %	-3 %

* Jf. Plan- og bygningsloven § 21-7.

Andelen søknader hvor det er behov for tilleggsinformasjon i saksbehandlingen var stabil og tilnærmet uendret fra 2014 til 2015. Dette gjelder om lag en tredjedel av søknadene samlet sett.

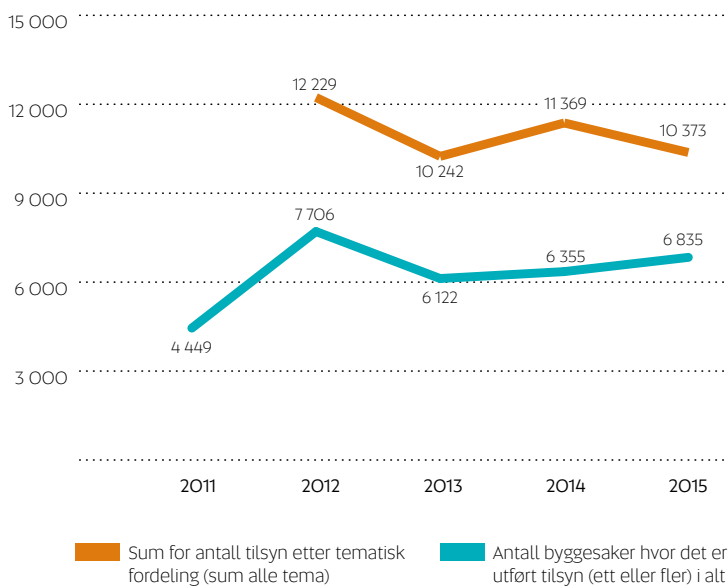
Det er fastsatt tidsfrister for saksbehandlingen i byggesaker. Saksbehandlingstiden i kommunene viste en positiv trend. Det trekkes særlig fram at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ett-trinns søknader med 3 ukers frist var 16 dager i 2015, mot 19 dager i 2014. Dette er godt innenfor fristen på 21 dager.

Antall behandlede igangsettingstillatelser sank fra 25 945 i 2014, til 17 428 i 2015. Dette er en nedgang på 33 prosent. Nedgangen kan skyldes konjunkturendringene ved at utbygger velger å ikke sette i gang selv om rammetillatelse er gitt, eller at man velger å dele byggesaken i færre igangsettingstillatelser.

Det samlede volumet av dispensasjonssøknader knyttet til plansaker er nærmere seks ganger høyere enn volumet av dispensasjonssaker knyttet til byggesaker. Totalt gikk volumet av dispensasjonssaker ned med to prosent. Det samsvarer med den generelle nedgangen i saksvolum fra 2014 til 2015.

Antall behandlede dispensasjonssøknader knyttet til universell utforming ble mer enn doblet sammenlignet med 2014. Vi er usikker på årsakene til dette. Det kan muligens ha sammenheng med medieomtale om forenkling av regelverket og forestående lempinger av krav i TEK, og at universell utforming var ett av to lovbestemte fokusområder for tilsyn i perioden 2013-2014. Den økte oppmerksomheten på universell utforming i tilsynsperioden kan ha økt fokuset på denne delen av regelverket, både i kommuner og i bransjen.

Figur 5. Antall tilsyn, alle kategorier hele landet.

KOMMUNENES TILSYNSVIRKSOMHET

KOSTRA-rapporteringen for 2015 viser at det har blitt ført tilsyn i flere byggesaker i 2015 enn i 2014. Antall tilsyn har økt fra 6 355 til 6 835 (8 prosent). Samtidig har kommunene ført færre fagtilsyn (tilsyn med fagområder, for eksempel brann) i 2015 enn 2014, fra 11 369 til 10 373 (-10 prosent). Rapporten viser at forholdet mellom antall mottatte byggesaker og antall tilsyn er tilnærmet uendret, 10 prosent i 2015 mot 11 prosent i 2014. Jf. figur 5.

Selv om det har blitt ført tilsyn med færre faglige tema, har kommunene altså økt sitt tilsyn i antall byggesaker. Dette er en ønsket utvikling.

I 2015 er det som ved tidligere år ført mest tilsyn med brannsikkerhet, plassering, sluttokumentasjon og universell utforming. KOSTRA-rapporteringen for 2015 viser likevel et klart skifte i hva kommunene har ført tilsyn med.

Tallene for 2015 viser en generell nedgang i tilsyn med fagområde energi. For universell utforming er derimot antallet tilsyn relativt stabilt. Begge disse områdene var prioritert i perioden 2013-2014.

Tabell 13. Oversikt over kommunenes tilsynsaktivitet i perioden 2012-2015.

Fagområder for tilsyn	Antall tilsyn i 2015	Antall tilsyn i 2014	Antall tilsyn i 2013	Antall tilsyn i 2012
Produkter	218	336	168	273
Brannsikkerhet	1 265	1 247	1 044	1 243
Sikkerhet og bæreevne	327	450	337	408
Plassering	1 708	1 596	1 634	1 605
Energibruk	378	649	510	282
Miljø og helse	462	506	410	535
Ytre miljø	343	541	430	466
Installasjoner og anlegg	472	532	301	376
Uteareal / UU	785	800	654	662
Planløsning / UU	826	844	617	658
Forvaltning, drift og vedlikehold - FDV	337	441	539	797
Sluttokumentasjon	822	1 175	1 472	1 797
Avfallsplaner og miljøsanering	478	642	678	1 219
Annet	1 898	1 503	1 373	1 908

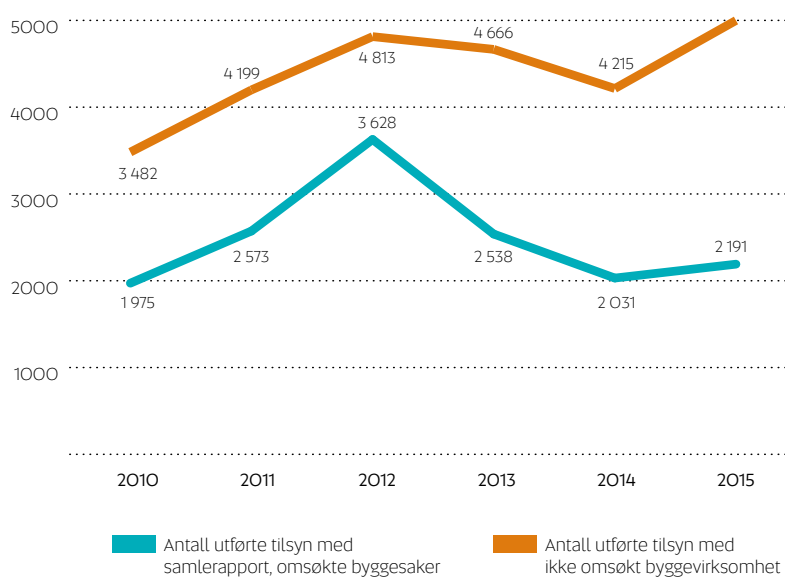
Antall tilsyn med produkter har gått ned med 35 prosent. Samtidig er det vekst på 26 prosent i omfanget av tilsyn innenfor kategorien andre områder som blant annet omfatter prosessuelle krav, herunder krav til kvalitetssikringssystemer og kvalifikasjoner. En mulig årsaksforklaring til dette kan være at kommunen forbereder seg på bortfall av lokal godkjenning og at de forbereder seg til at kvalifikasjoner er fastsatt som fokusområde for 2016-2017.

Antall tilsyn med omsøkte byggesaker har økt betraktelig siden 2015 (opp fra 4 215 til 4 999 saker, det vil si 19 prosent) etter en jevn nedgang de foregående årene.

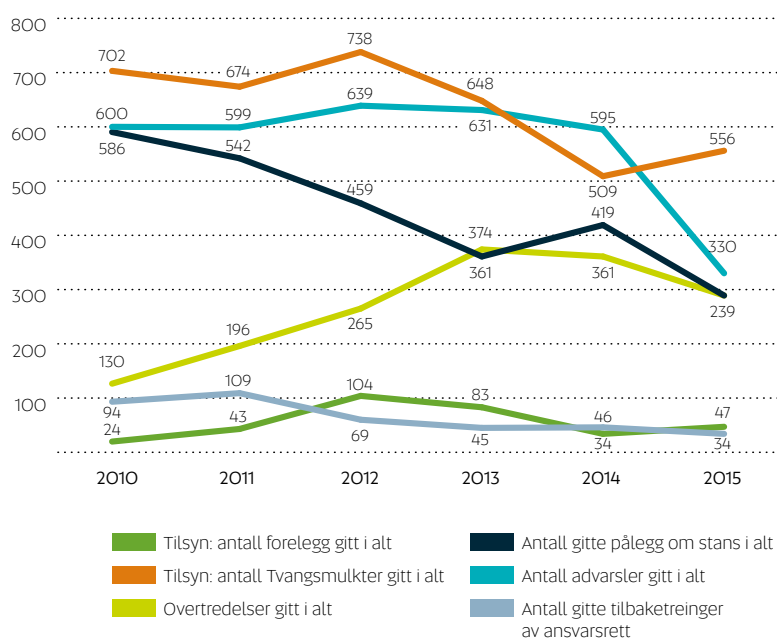
Antall tilsyn med ikke omsøkt byggeaktivitet, det vil si ulovlig byggeaktivitet, har økt siden 2014 (fra 2 031 til 2 191 saker, det vil si opp 8 prosent) også her etter en jevn nedgang i foregående år. Jf. figur 6.

Årets rapportering viser at det er en nedgang i antall pålegg fra 1 842 til 1 429 (ned 22 prosent) etter tilsynene. Kommunene benytter seg i større grad av tvangsmulkt der det er en økning fra 509 til 556 (opp 9 prosent) fra 2014 til 2015. Antall forelegg har økt fra 35 til 47. Kommunene gir betydelig færre advarsler, pålegg om stans, og overtredelsesgebyrer. Nedgangen i antall advarsler kan sees i sammenheng med bortfallet av lokal godkjenning, da advarsler ofte ble brukt ved vurderinger av ansvarsrett.

Figur 6. Antall tilsyn med omsøkte byggesaker og ikke-omsøkt byggevirksomhet.

Figur 7. Sanksjoner i tilsyn, utvikling fra 2010 til 2015.

EFFEKTER AV KOMMUNALT TILSYN

I 2015 ble det gjennomført en kvantitativ undersøkelse av effektene av kommunalt tilsyn blant et utvalg foretak med sentral godkjenning. Den kvantitative undersøkelsen viste at de fleste foretak i utgangspunktet er positive til tilsyn. Bransjen mener tilsyn fører til mindre ulovligheter og en mer seriøs byggebransje. Opplevelsen av kommunalt tilsyn var likevel negativ. Hovedproblemene ble oppgitt å være at det gjennomføres for lite tilsyn og at kompetansen til kommunens tilsynspersonell er for lav. Tilsynet opplevdes av mange som detaljfokusert, formalistisk og lite opptatt av å fremme reell byggkvalitet. For lite tilsyn, i kombinasjon med mangelfull kompetanse, fører til at tilsyn ikke fungerer etter intensjonen. Tilsyn oppfattes imidlertid som mer positivt blant foretak som har hatt tilsyn, enn blant de som ikke har hatt tilsyn.

Direktoratet ønsket å få en større forståelse for hvilke tiltak som er nødvendige for å forbedre det respondentene så på som utfordrende. Med bakgrunn i dette er det i 2016 gjennomført en kvalitativ undersøkelse av effektene av kommunalt tilsyn. For å få en balanse i undersøkelsen ble det vurdert at det var viktig å legge både aktører og kommunenes oppfatning til grunn, for en mer korrekt helhetsvurdering.

Respondentene er et utvalg foretak (prosjekterende og utførende) og kommuner med varierende størrelse og i ulike regioner.

Funnene i undersøkelsen bekrefter at foretak i utgangspunktet er positive til tilsyn og ser at det har en verdi. Tilsynet har en læringseffekt og er nødvendig for å gi regelverket tyngde og seriositet. Tilsynet vil også være et bidrag til å luke ut useriøse aktører. Foretakene ønsker økt tilsyn blant utførende. Møte på byggeplassen gir rom for umiddelbar dialog og forbedringspotensial. I tillegg blir byråkratene synlige. Også kommunene ser at tilsyn har en verdi.

Mange tilsyn gjennomføres som respons på en melding. Kommunene mener selv at tilsynet kunne vært mer forebyggende hvis det hadde vært proaktivt. Men de sliter med å prioritere dette.

I den kvantitative undersøkelsen i 2015 kom det fram at oppfatningene i byggebransjen, om at det føres for få tilsyn og at kompetansen i kommunene er for lav, i stor grad sammenfalt med kommunenes egne oppfatninger. Kommunene oppga ressursmangel og behov for opplæring som hovedbegrunnelse for lav tilsynsaktivitet. I den kvalitative undersøkelsen fra 2016 er det ikke avdekket at lav kompetanse hos tilsynet skulle være noe gjennomgående problem. Det er forståelse for at tilsynet må jobbe bredt og derfor er forventningen at det hentes inn ekstern kompetanse. Noe også mange kommuner gjør. Det er viktig at kommunens folk forstår håndverkerens hverdag.

Undersøkelsen i 2016 viser at kommunen selv kjenner på for svak kompetanse og lite erfaring med tilsyn. Dette gjør at mange har lav selvtilit og føler at de mangler den autoriteten de burde ha. Mange kommuner trenger hjelp til å komme i gang, og mener at det ville være nyttig å være med en erfaren person første gangen. Direktoratet bidrar til å gi økt kunnskap om tilsyn gjennom innlegg hos kommunene og i ulike nettverk. For å bidra til større trygghet har direktoratet også vært til stede på byggeplasstilsyn, som observatører. Dette har blitt oppfattet som positivt og er noe som vi skal fortsette med.

Undersøkelsen har gitt oss et godt grunnlag for hvordan vi kan arbeide videre for å støtte kommunene i deres tilsynsvirksomhet og øke antallet tilsyn.

Funnene i undersøkelsen bekrefter at foretak i utgangspunktet er positive til tilsyn og ser at det har en verdi.

DIREKTORATETS BIDRAG TIL KOMMUNALT TILSYN

I 2015 hadde to saksbehandlere som oppgave å gi støtte og veiledning til kommunalt tilsyn. Tidligere regelverksendringer har medført at tilsyn har blitt et enda viktigere virkemiddel for å nå målene om bedre byggkvalitet og færre byggfeil. Direktoratet har styrket dette området i 2016. Det har blitt opprettet en hel stilling som har til hovedoppgave å gi støtte og veiledning til det kommunale tilsynet.

Undersøkelser gjennomført i kommunene tidligere år har vist at mange kommuner føler at de mangler kompetanse om tilsyn, og at dette er en terskel som hindrer tilsynsaktivitet. For å øke kompetansen har direktoratet bidratt til videreutvikling av et undervisningsopplegg i tilsyn etter plan- og bygningsloven, hos NTNU Gjøvik. Kurset vil gi kommunene mer kompetanse og trygghet i deres arbeid.

I 2016 har vi dessuten utgitt veileder for kommunalt tilsyn med foretakenes kvalifikasjoner, og for dokumentasjon av byggevarer. I tillegg er det utviklet digitale sjekklister for 20 av de vanligste byggevarer som brukes i Norge. Sjekklister brukes av kommunene, men er også til nytte for virksomheter som ønsker en oversiktlig måte å sette seg inn i kravene på.

DiBK sitter i styringsgruppen for Storbynettverket for tilsyn, hvor tilsynsmedarbeidere i de største byene møtes jevnlig for å diskutere og utveksle erfaringer. Storbynettverket utgjør et sterkt fagmiljø for tilsyn. Direktoratet ønsker å bygge videre på samarbeidet med dette nettverket, og spre relevante erfaringer og informasjonen som er høstet her, til andre kommuner.

VURDERING AV NYE TILSYNSFORMER OG UTVIDET SAMARBEID MED KOMMUNALT TILSYN

En viktig satsning dette året er et forprosjekt for å vurdere behovet og ulike løsningsalternativer for digital støtte til markedstilsynet. Prosjektet har identifisert konkrete muligheter for forbedring og forenkling av tilsynsprosessen, selv om tilsynsmetodikken i hovedsak holdes uendret. Prosjektet har også lagt grunnlag for økt samarbeid mellom tilsyn med sentralt godkjente foretak og markedstilsynet. Digital støtte vil styrke oppfølgingen av byggevaremarkedet. I arbeidet med tilsynsstrategi er det identifisert at bedre utveksling av informasjon mellom direktoratet og kommunene, og mellom ulike kommuner, vil kunne bedre ressursutnyttelsen.

Regelverket for produktdokumentasjon er et teknisk og komplisert regelverk. Direktoratet har derfor tilbudt en ekstra støtte til kommunene, med konkret hjelp til å vurdere innkommet produktdokumentasjon. Ikke mange kommuner har benyttet seg av dette tilbudet, men de kommunene som har benyttet seg av det opplever bistanden som nyttig. Vi har også stilt opp som observatør på fellestilsyn med produktdokumentasjon som tema, hvor flere kommuner har vært invitert med på tilsyn. Dette har fått gode tilbakemeldinger, og vi opplever at vår deltakelse motiverer til deltakelse fra kommunene. Direktoratet opplever det som en god måte å spre tilsynskompetanse. Vi ønsker å fortsette med dette i den fasen vi er i nå, hvor vår oppmerksomhet er rettet mot å få flere små og mellomstore kommuner i gang med tilsyn.

En viktig satsning dette året er et forprosjekt for å vurdere behovet og ulike løsningsalternativer for digital støtte til markedstilsynet

Utfordringer med småskala energiløsninger i bygg

Direktoratet har laget en oversikt over marked, kompetanse og utfordringer knyttet til småskala energiløsninger i bygg. Etter innspill fra bransjen og i forbindelse med kompetansekravene i EUs fornybardirektiv, har det vært diskutert behovet for formell kompetanse for installatører av mindre anlegg for fornybar energi.

Bransjeorganisasjoner blant installatørene har påpekt ovenfor departementet at mindre anlegg ofte har lav virkningsgrad, på grunn av feil montering. Det er følgelig en sammenheng mellom denne problemstillingen og direktoratets arbeid med å sikre god byggkvalitet. Med mindre anlegg menes i denne sammenheng anlegg som betjener én bygning, eventuelt flere bygninger innenfor et avgrenset område eller prosjekt, men som ikke er en del av den generelle energiforsyningen i området.

Undersøkelsen viser at varmevekslere for luft-vann og vann- vann er de mest utbredte anleggstypene. Samlet sett er det disse som produserer mest energi, og det er her potensialet er størst til å forbedre virkningsgraden. Undersøkelsen viser at en rekke anlegg fungerer dårligere enn forutsatt, og dette fører til at forbruket av elektrisitet er høyere enn forventet. En viktig årsak er manglende kompetanse hos installatørene. Undersøkelsen indikerer at en form for sertifisering av montørene trolig vil bedre tilstanden.

Eiendomsforvaltning

God kompetanse hos bygningseiere bidrar til god kvalitet på bygningsmassen. Derfor har direktoratet hatt aktiviteter på dette området. Eierorganisasjonene har vært lite aktive i regelverksprosessen. Vi tok derfor initiativ til «Forum for Norges eier- og forvalterorganisasjoner» i 2013. I 2016 tok forumet over ledelse og sekretariat, DiBK og Bygg21 har støttet overgangen.

Kommunene er betydelige eiere og forvaltere av boliger for de som ikke klarer å skaffe bolig selv. For å analysere og utvikle tjenesten i kommunene har DiBK, sammen med Husbanken, støttet et prosjekt for utvikling av maler for å vurdere behov og tilbud i form av tjenesteanalyse basert på KOSTRA-tall.

Siden 2006 har DiBK hatt i oppdrag å heve kompetansen i den kommunale eiendomsforvaltningen. I denne forbindelsen ble direktoratet bedt om å lede juryen for kåring av Norges beste kommune i eiendomsforvaltning. Konkurransen ble arrangert av Norsk Kommunalteknisk Forening (NKF). I Juryen deltok også Helsedirektoratet og KLP. Nittedal kommune ble kåret til vinner. Konkurransen og vinneren fikk en del oppmerksomhet i media.

Delmål 1.2: Byggeregler skal ivareta sikkerhet, miljø og tilgjengelighet i boliger og bygg

En viktig oppgave for DiBK i 2016 er den brede gjennomgangen av byggt teknisk forskrift (TEK17). TEK17 skal bidra til å berede grunnen for neste generasjons byggt tekniske forskrift.

Fra tildelingsbrevet for 2016

Regelverket stiller minimumskrav som sørger for at boliger og bygg er sikre, energieffektive og miljøvennlige, og at de har god tilgjengelighet.

Utviklingen skal legge til rette for raskere, enklere og rimeligere boligbygging. Det er viktig å sikre at regelverket bidrar til å møte behovene fra en stadig aldrende befolkning, og utfordringer som følge av klimaendringer.

En viktig oppgave for direktoratet i 2016 har vært den brede gjennomgangen av byggt teknisk forskrift (TEK17). Samtidig med at vi i norsk forvaltning jobber for forenkling og forbedring av regelverket, pågår det en kontinuerlig regelverksutvikling i EU. Disse reglene blir bindende for Norge gjennom EØS-avtalen.

TEK17 – enklere og tydeligere

Arbeidet med TEK17 ble fullført fram til høringsutsendelsen 10. november 2016. Det ble arrangert høringsmøte 22. november 2016 med i overkant av 100 deltakere.

Hovedhensikten med forslaget til endringer er et enklere og tydeligere regelverk som bidrar til reduserte byggekostnader. Endringen omfatter både forskriften og veiledningen. Et regelverk som er enklere å forstå, er enklere å etterleve. Direktoratet foreslår endringer som vil bidra til lavere byggekostnader, primært for boliger. De foreslåtte endringene kan også bidra til redusert tidsbruk både ved prosjektering og kontroll, og i myndighetsbehandling.

TEK17 skal også berede grunnen for neste generasjons byggt teknisk forskrift. Framtidig regelverk skal tilrettelegge for digital samhandling mellom byggenæringens aktører og mot myndighetene.

Byggt teknisk forskrift er gjennomgått både med tanke på fjerning av krav og endring av kravsnivå. Samtidig er det også foretatt en omstrukturering og klargjøring, slik at det blir enklere for brukerne å forstå hvilke krav som gjelder, og hva som må til for å oppfylle kravene. Med et regelverk som er mer oversiktlig og forutsigbart legges det til rette for økt produktivitet.

Forslagene til endringer kan plasseres i to hovedkategorier:

1. Forenkling, tydeliggjøring og bedre struktur

- Språklige og strukturelle forbedringer og forenklinger som gir en mer logisk, lettere lesbar og mer brukervennlig forskrift. Disse endringene skal gi mindre sløsing med tid, mindre konflikt, enklere forståelse og bedre etterlevelse.
- Tilsvarende forbedringer gjøres også i tilhørende veiledning med preaksepterte ytelser.

2. Fjerning, lemping og forenkling av krav

- Endringer som bidrar til reduserte byggekostnader, primært for boliger.

Som grunnlag for forslag til endringer har direktoratet fått gjennomført en rekke utredninger og analyser som er dokumentert i mer enn 20 rapporter. Representanter fra byggenæringen og berørte interesseorganisasjoner har vært konsultert i de fleste utredningene. I mars 2016 arrangerte vi et åpent informasjonsmøte hvor alle store utredninger ble presentert.

Krav til dokumentasjon finnes både i byggesaksforskriften og i byggt teknisk forskrift. Direktoratet har fått innspill om at kravene er uklare. I forslaget til TEK17 er derfor kravene til dokumentasjon tydeliggjort. Dette vil ha en positiv effekt ved at reglene blir lettere å forstå og etterleve. Det vil bidra til å forebygge prosjekterings- og byggefeil, og dermed også gi reduserte byggekostnader.

Styringsparameter: Brukernes opplevelse av hvordan regelverket støtter opp om nye løsninger

I en brukerundersøkelse utført av Kantar TNS er de prosjekterende og utførende i næringen forespurt. Respondentene gir uttrykk for at regelverket ikke er til hinder for utvikling og implementering av nye løsninger. De peker på at byggebransjen generelt er en konservativ bransje når det gjelder evne og vilje til å ta i bruk nye teknologiske løsninger. De hevder at utførende ofte foretrekker kjente løsninger fordi velkjente produkter og monteringsløsninger gir effektivt og kvalitetsmessig arbeid.

Praksis med funksjonsbaserte byggeforskrifter ble forsterket med byggeforskriften av 1997 og foreslås videreført i TEK17. Funksjonsbaserte forskrifter åpner for innovasjon og stimulerer til økt kvalitet, men stiller store krav til kunnskap-snivået hos prosjekterende og utførende, som selv må velge løsninger som tilfredsstillende kravene. Ytelser gis enten som krav i forskriften eller som preaksepterte ytelser i veiledningen. Det kan velges andre ytelser enn de preaksepterte i veiledningen, forutsatt at disse er dokumentert som angitt i forskriften.

Mulighetene til å dokumentere alternative ytelser varierer innenfor de ulike områdene hvor forskriften stiller krav. For energieffektivitet og sikkerhet ved brann finnes analyse- og beregningsmetoder som gjør det mulig å dokumentere ved analyse. På andre fagområder kan det være vanskelig å dokumentere alternativ utforming fordi dokumentasjonsmetoder og tilhørende beslutnings- eller akseptkriterier mangler. Innenfor tilgjengelighet og universell utforming er det for eksempel i hovedsak gitt detaljerte krav og ytelser i forskrift. Her er det i praksis vanskelig å oppfylle funksjonskravene med alternative ytelser. Dette gjelder også for inneklima og helse, og for installasjoner og anlegg.

Arkitektene påpeker at preaksepterte løsninger gjerne går foran gode estetiske løsninger. Både byggesaksbehandlerne og entreprenørene har for mye fokus på byggetekniske løsninger, og for lite på helheten og estetikken rundt bygget og byen. Dette kan indikere at det er behov for større fokus på formidling av hvordan regelverket skal fungere.

Innovasjon innen energi og universell utforming

Brukerundersøkelsen fra 2015 viste at det de siste fem årene har foregått en viss grad av innovasjon innenfor fagområdene energi og universell utforming. Undersøkelsen viste at innovasjonen har vært høyere innenfor fagområdet energi enn for universell utforming. Dette skyldes i første rekke at strengere krav til energieffektivitet har medført behov for utvikling av nye tekniske løsninger.

I høringsforslaget til TEK17 er kravet om snuareal foreslått endret til funksjonskrav. Endring til funksjonskrav gir økt fleksibilitet og muligheter til å oppfylle kravet på ulike måter. Samtidig foreslås preaksepterte ytelser der snusirkel med diameter på minimum 1,50 meter og snurektangel på minimum 1,30 meter x 1,80 meter angis som alternativer for boenhet med krav om tilgjengelighet. Forslaget om snurektangel er basert på et forskningsprosjekt som er utført ved Norsk forskningslaboratorium for universell utforming i Gjøvik, på vegne av DiBK.

Regelverket åpner for innovasjon og nytenking gjennom bruk av ny teknologi, dersom det foreligger dokumentasjon. Dokumentasjon av alternative ytelser og nye tekniske løsninger krever høy kompetanse, i tillegg til vilje og ressurser i det enkelte byggeprosjekt. Dette kan være en utfordring.

Regelverket åpner for innovasjon og nytenking gjennom bruk av ny teknologi, dersom det foreligger dokumentasjon.

Evalueringer gitt som oppdrag

I tildelingsbrevet ble vi bedt om å gjennomføre flere evalueringer. I det følgende kommenteres disse kort. Disse er eller vil bli rapportert på ordinær måte til departementet.

FØLGEVALUERING NYE ENERGIREGLER

Resultater fra følgeevalueringen av nye energiregler vil først foreligge når det er bygget nybygg etter de nye energikravene. De nye reglene trådte i kraft 1. januar 2016, med overgangsregler som i praksis vil innebære at reglene slår inn for bygg som om-søkes etter 1. januar 2017. Våre erfaringer tyder på at mange har benyttet seg av overgangsordningen. Det vil derfor ta flere år fra de nye kravene trådte i kraft til det kan gjøres gode målinger av effekter. Følgeevaluering av nye energiregler vil omfatte vurdering av fire tema. DiBK har i 2016 startet arbeidet med å etablere et grunnlag for følge-evalueringene.

Oppnådd energieffektivisering

Energimerkesystemet EMS er en egnet indikator for å følge utviklingen i energieffektiviseringen som oppnås over tid. Direktoratet har støttet en utvidelse av databasen for energimerkesystemet EMS i 2016 (tidligere NVE, nå Enova). Det vil derfor først foreligge data som grunnlag for null-punkts-målinger for 2017.

Kompetanse i næringen

– prosjekterende og utførende

Kompetanse hos prosjekterende og utførende i næringen har vært et sentralt tema i forarbeidet til nye energiregler. Slik kompetanse er en nødvendig forutsetning for å oppnå ønsket effekt. Direktoratet har valgt å basere seg på etablerte undersøkelser og kunnskap hos Lavenergiprogrammet (LEP), som arbeider med opplæring, kompetanseutvikling, og utvikling og spredning av opplæringsmateriell. LEP har tidligere gjennomført kunnskapsundersøkelser hos håndverkere, arkitekter og prosjekterende. Det er gjennomført en oppfølging av tidligere undersøkelser i 2016. Disse undersøkelsene er et godt utgangspunkt som status og vil bli videreført de nærmeste årene for å følge utviklingen.

Kompetansekartleggingen for 2016 viser at flere rådgivere og arkitekter har deltatt på organisert opplæring og kurs de to siste årene, mens for håndverkere er dette uendret. Kunnskapsnivået om energieffektivisering og passivhus er tilnærmet uforandret for alle yrkesgruppene i samme periode. Alle ser det som positivt å få muligheten til å dokumentere kunnskap der en har spesialkompetanse. Det er flere som har vært involvert i rehabilitering av bygg til ytelser i henhold til TEK10 eller bedre, enn som har vært involvert i bygging av passivhus.

Virkninger på inneklima

Mange hevder at nye regler om energieffektivisering gir negative virkninger på inneklima. Dette har vært et sentralt tema i prosessen med utarbeidningen av nye energiregler. Direktoratet samlet eksperter på inneklima, og representanter fra byggenæringen og berørte parter, til en workshop i desember 2016. Formålet med samlingen var å få avklart hva som bør og kan evalueres. På workshopen var det enighet om at endringene i energireglene fra 1. januar 2016 har marginal betydning for inneklima. Det var derfor enighet om at det er mer relevant for en eventuell følgeevaluering av inneklima å følge utviklingen fra TEK07. Endringene i energireglene som ble innført i TEK07 kan ha større effekt på inneklima enn de nye energireglene.

Kostnader for nybygg

Kostnadsutviklingen for bygg har også vært et sentralt tema i arbeidet med nye energiregler. Det ble beregnet forventede kostnader for nye energiregler som grunnlag for høringsforslaget. Kostnadsanslagene og prognosene er svært usikre. Følgeevalueringen vil omfatte en oppfølging av kostnadsutviklingen over tid, for eksempel i en femårsperiode etter fullførte byggeprosjekter etter nye regler. Evalueringen bør omfatte både bransjens tall og nøytrale kostnadstall. Grunnlaget for følgeevalueringen vil bli satt i gang i 2017.

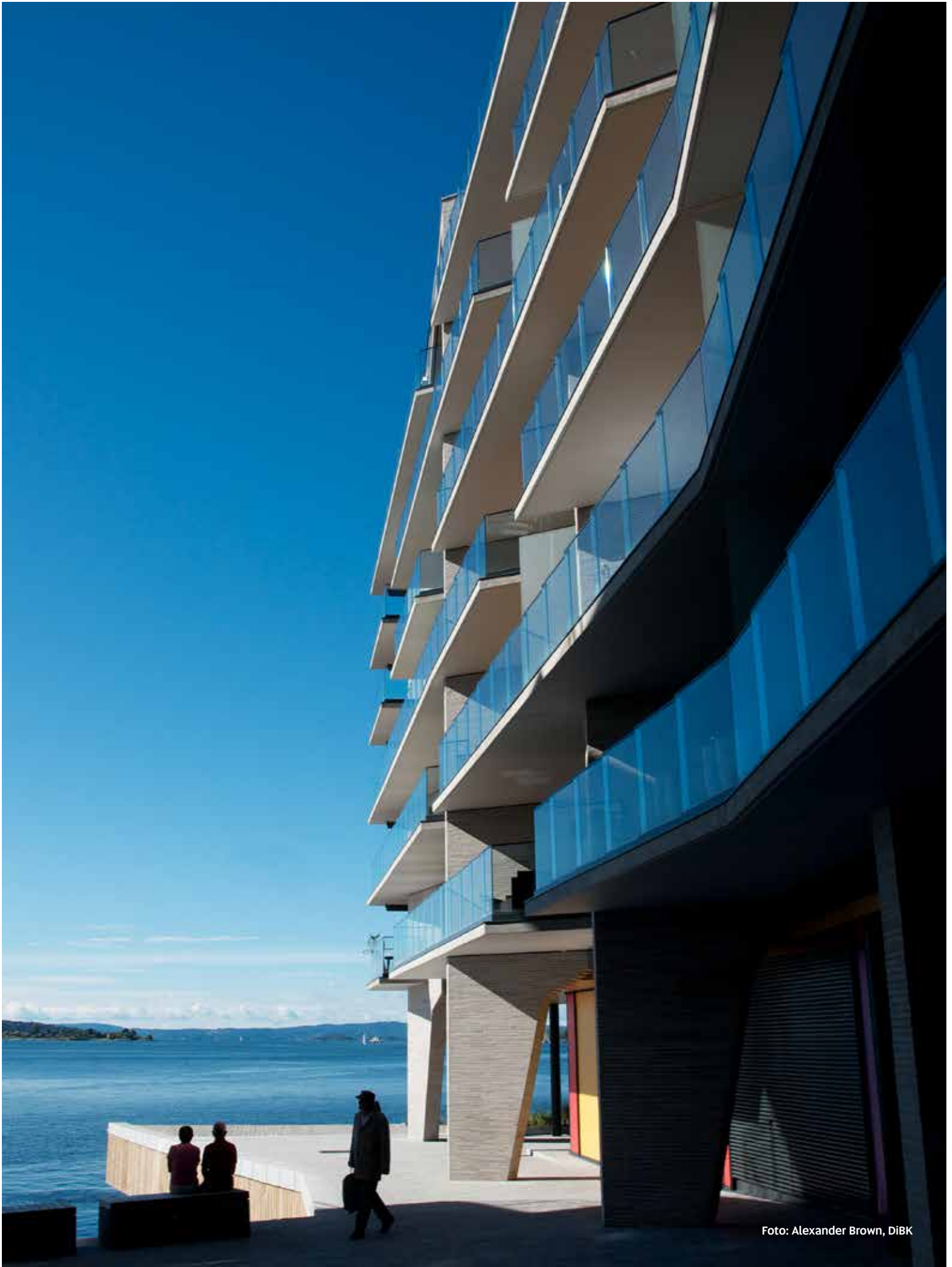

Foto: Alexander Brown, DIBK

EVALUERING AV FORENKLINGENE

I SAK AV JULI 2015

For å besvare oppdraget har direktoratet fått gjennomført en kartlegging som undersøker blant annet om forenklingene har medført endret ressursbruk for kommunene, og om prosess og avklaring for å sette opp mindre tiltak er blitt enklere og mindre kostnadskrevenne for utbyggere. Prognosesenteret har gjort undersøkelser blant sentrale aktører som er berørt av forenklingene i SAK10 av juli 2015.

Antall søknader til kommunene har gått noe ned. Samtidig har ressursbruken når det gjelder henvendelser gått betydelig opp, særlig på veiledning for å avklare om et tiltak er unntatt søknadsplikt, men også på nabo spørsmål og oppfølging av ulovlige tiltak. Leverandørene av garasjer og uthus opplever også betydelig flere henvendelser i etterkant av endringene i SAK10

Åtte av ti småhus- og eneboligeiere sier at de kjenner til regelendringene, og de fleste opplever det som enkelt å finne ut om de kan bygge uten å søke. Byggmesterforbundet er bekymret for at en større del av dette markedet blir ivaretatt av ufaglærte og mindre seriøse aktører. Forbundet mener feil, mangler og avvik vil kunne medføre betydelige kostnader når det gjelder feilrettinger og skader på sikt.

Erfaringene fra kommunene viser at det kan være behov for å følge opp med tiltak når det gjelder kommunenes ressursbruk på veiledning og oppfølging av saker knyttet til naboer og ulovlig oppføring. Det kan også være behov for tilrettelegging for at flere tiltak blir registrert i Matrikkelen.

EVALUERING LAVENERGIPROGRAMMET

Lavenergiprogrammet (LEP) ble opprettet høsten 2007 og er et ti-årig samarbeidsprogram mellom staten og byggenæringen. Målet for programmet er å heve kunnskapsnivået om energieffektivisering og energiomlegging i hele bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen. 2017 er det siste året i programperioden.

DiBK har gjennomført en evaluering av Lavenergiprogrammet som viser at programmet i stor grad har oppnådd sitt hovedmål; å heve kompetansen om energieffektivisering i byggenæringen. Evalueringen anbefaler DiBK som en egnet plassering for det arbeidet som blir videreført fra Lavenergiprogrammet. DiBK støtter denne anbefalingen. Det er viktig å videreføre kompetansen som er bygget opp i Lavenergiprogrammet og det materielle og de produktene som er utviklet i programperioden. Programmets kompetanse og materiell vil kunne bli et viktig bidrag til både kompetanseoppbygging og gjennomføring av DiBKs utvidede fagansvar for energi og miljø. Dette gjelder spesielt satsing på energirehabilitering av eksisterende bygg.

DiBK har gjennomført en evaluering av Lavenergiprogrammet som viser at programmet i stor grad har oppnådd sitt hovedmål; å heve kompetansen om energieffektivisering i byggenæringen.

Energirelaterte oppgaver

Vi har i løpet av året hatt diverse energirelaterte oppgaver, dels knyttet til regelverksutvikling og dels som svar på konkrete oppdrag.

IMPLEMENTERING AV NYE ENERGIREGLER 2016

Nye energiregler i TEK10 var på høring i 2015 og ble iverksatt 1. januar 2016, med ett års overgangstid. Veiledning til de nye energireglene ble publisert 4. januar 2016.

De nye kravene betyr at nye bygg vil bli om lag 20-25 prosent mer energieffektive sammenliknet med i dag. Bygninger som oppføres etter de nye kravene, får bedre isolert bygningskropp og mer energieffektive tekniske systemer. I tillegg er det forbud mot installasjon av varmeinstallasjon for fossilt brensel i nye bygninger.

Kravet til energiforsyninger er enklere enn tidligere og åpner for økt mulighet til å bruke elektrisitet til oppvarming. Små bygninger under 70 kvadratmeter har reduserte energikrav og det er unntak fra energikravene for små fritidsboliger.

Veiledning for energieffektiv rehabilitering

Formålet med veiledning om energieffektiv rehabilitering av eksisterende bygg er å øke kunnskapen hos boligeiere. Målet er at økt kunnskap bidrar til at flere vil gjennomføre energieffektiv rehabilitering av sine boliger. Direktoratets hovedansvar er regler for nybygg. Det største potensialet for energieffektivisering er imidlertid i eksisterende bygg.

Det er krevende å nå ut til boligeiere med informasjon. Det beste tidspunktet er når boligeiere allerede har tatt en beslutning om å oppgradere boligen. Det vil si når de etterspør profesjonell hjelp eller gjør innkjøp. DiBK har i samarbeid med Lavenergiprogrammet (LEP) utarbeidet relevant informasjon som spres gjennom mittanbud.no.

Lavenergiprogrammet har tidligere utarbeidet informasjon om smart oppussing, etterisolering og rehabilitering. LEPs målgrupper er prosjekterende og utførende, det vil si håndverkere. Veiledningsmateriellet er enkelt og lettfattelig og derfor også velegnet til boligeiere. DiBK og LEP har sammen omarbeidet og tilpasset LEPs eksisterende materielle til boligeieres behov. De omarbeidede tekstene vil også være tilgjengelig for andre som er interessert.

Definisjon av nesten nullenergibygg

Den langsiktige utviklingen av teknisk forskrift omfatter også en endring av energireglene. Klimaforliket på Stortinget innebærer at målet er nesten nullenergibygg i 2020. I 2016 startet DiBK prosessen med å utarbeide en definisjon av nesten nullenergibygg, i samarbeid med Enova og NVE. Vi har fått utsettelse på fristen til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og vår anbefaling sendes til departementet i første halvdel av 2017.

Fossilt brensel i landbruksbygg

De nye energikravene som trådte i kraft 1. januar 2016 innebærer at det ikke er tillatt å installere varmeinstallasjoner for fossilt brensel. På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har direktoratet utredet om nye landbruksbygg og andre tiltak, som i dag er unntatt fra forbudet mot fossilt brensel, bør omfattes av forbudet. Som grunnlag for direktoratets utredning ligger en rapport fra Vista Analyse AS, som i samarbeid med Norsk Landbruksrådgivning utarbeidet en konsekvensvurdering av et utvidet forbud mot bruk av fossilt brensel i nye landbruksbygg. Konsekvensvurderingen konkluderer med at en utvidelse av forbudet gir liten effekt på klimagassutslippene. Direktoratet har vurdert at det ikke er behov for forskriftsendring og anbefalt at det gjeldende forbudet mot fossil energi ikke utvides til å omfatte driftsbygninger.

Energifleksible varmesystemer for bygninger over 1000 m²

De nye energikravene omfatter krav til fleksible varmesystemer for bygninger som har over 1000 kvadratmeter oppvarmet bruksareal. Hvor stor andel av bygningens varmesystem som minimum må være fleksibelt, er fastsatt i preakseptert ytelse i veiledningen. På bakgrunn av en konsekvensvurdering ble den preaksepterte ytelsen endret fra 50 prosent til 60 prosent, med virkning fra 1. juli 2016.

Stortinget vedtok 10. mai 2016 en anmodning til regjeringen om å «... innføre krav om at 60 prosent av netto varmebehov for bygg over arealgrensen på 1 000 m² kan dekkes med annen energiforsyning enn direktevirkende elektrisitet». Direktoratet for byggkvalitet har utarbeidet forslag til forskriftstekst i TEK10 § 14-4 og utkast til høringsnotat i tråd med vedtaket. Forslaget omfatter også mulige unntak fra regelen.

Andre oppgaver knyttet til tekniske krav til byggverk

Direktoratet har hatt en rekke aktiviteter på områder som omfattes av de tekniske forskriftene.

Partikkelutslipp fra ildsteder

Teknisk forskrift (TEK) inneholder i dag krav til partikkelutslipp fra ildsteder. Kravet er begrunnet i at partikkelutslipp innebærer stor helsefare. Ildstedene må i dag testes etter en norsk standard. En ny standard for testing av ildsteder er under utvikling. Denne standarden vil bli en europeisk harmonisert standard etter byggevevforordningen, og vil erstatte den eksisterende norske standarden. Ettersom krav til utslipp baseres på den testmetoden som skal anvendes, vil utslippskravet i TEK måtte endres.

Direktoratet har startet utredning av dette området og etablert dialog med berørte parter. Arbeidet vil ferdigstilles i 2017. Endringene vil tre i kraft når den nye standarden trer i kraft. Innsatsen vi nå har lagt ned bereder grunnen for endringer i regelverket, som er nødvendige for å etterleve kravene i EØS-avtalen.

Vurdert endring av TEK ved endring i avfallsforskriften

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har direktoratet vurdert forslag til endringer i TEK10 § 9-7. Forslaget er fremmet av Klima- og miljødepartementet som følge av foreslåtte endringer i avfallsforskriften relatert til miljøgiften PCB i betong- og teglavfall.

Direktoratets vurderinger ble sendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet og fokuserte i hovedsak på forholdet mellom avfallsforskriften og byggtknisk forskrift. Vurderingene omfattet blant annet om det er hensiktsmessig å regulere PCB-holdig betong- og teglavfall i TEK10 § 9-7, spørsmålet om kommunal myndighetskontroll med sanerings- og destruksjonsplikten og tilsyn med miljømessig gjenvinning.

Formålet med veiledning om energieffektiv rehabilitering av eksisterende bygg er å øke kunnskapen hos boligeiere. Målet er at økt kunnskap bidrar til at flere vil gjennomføre energieffektiv rehabilitering av sine boliger.

Byggavfall og byggevarer

Byggavfall blir i dag håndtert på en mye bedre måte enn tidligere. I 2011 gikk 11 prosent av byggavfallet til deponi, mens det i 2001 var over 80 prosent som gikk til deponi. Direktoratet har i flere år deltatt i NHP-nettverket (Nasjonal handlingsplan for bygg- og anleggsavfall). Dette nettverkets systematiske arbeid har bidratt sterkt til denne endringen og er en viktig bidragsyter for direktoratets arbeid med avfall fra byggenæringen. Direktoratet har delfinansiert prosjektet «**Materialstrømsanalyse for treavfall fra bygg- og anleggsnæringen**».

Direktoratet har støttet arbeidet til Grønn Byggallianse og Context med å revidere «**Grønn materialguide**». Grønn materialguide er en lettfattelig guide som gir en oversikt over miljøegenskaper til ulike bygningsmaterialer. I den nye versjonen er flere materialer vurdert, og tekst om sirkulær økonomi er tatt inn. I tillegg er det gjort en oppdatering innen helse og innemiljø. Guiden er mye benyttet av byggenæringen.

God kompetanse om universell utforming henger sammen med positive holdninger.

Universell utforming og tilgjengelighet

Direktoratet har gjennom mange år hatt oppgaver knyttet til informasjon og kompetansebygging i næring og kommuner om universell utforming og tilgjengelighet. Vårt arbeid på feltet er nå blitt mer regelverksorientert. Vi skal evaluere endringer og vi har fulgt opp tidligere undersøkelser om kunnskap og holdninger.

FØLGEVALUERING AV ENDRINGER I TILGJENGELIGHETSKRAV

Teknisk forskrift § 12-2 har bestemmelser om tilgjengelighet i boliger. Opprinnelig gjaldt bestemmelsen generelt for alle størrelser av leiligheter.

Med virkning fra 1. januar 2015 ble det innført en unntaksbestemmelse i § 12-2. Denne medfører at krav om tilgjengelig boenhet kun gjelder 50 prosent av nye boliger, som har bruksareal mindre enn 50 m².

Brannsikkerhet på campingplasser

– veiledning til regelverket

Regler for oppføring av konstruksjoner ved siden av campingvogn eller i tillegg til campingvogn, har vært oppfattet ulikt av brukere av campingplasser, campingplasseiere, rådgivende ingeniører, produsenter av slike konstruksjoner og tilsynsmyndighetene. Dette har resultert i forskjellig praksis med blant annet ulike konkurranseforhold mellom campingplasser og distrikter, og et varierende sikkerhetsnivå. Ulik oppfattelse av reglene kan skyldes manglende eller uklare definisjoner av blant annet konstruksjoner. Det kan også skyldes at regler for brannsikring på campingplasser har vært beskrevet i forskjellige typer lov- og forskriftsverk.

På oppdrag fra Direktoratet for byggkvalitet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har SP Fire Research AS utarbeidet en rapport som gir en brannfaglig vurdering og analyse av avstandskravene mellom campingenheter, på campingplasser i Norge. KMD ba direktoratet om å gjøre en vurdering av reglene. Det ble satt ned en arbeidsgruppe med representanter fra næringen og myndighetene med mål å komme fram til omforente bestemmelser for å ivareta brannsikkerhet på campingplasser. Dette arbeidet munnet ut i en rapport som beskriver forslag til omforente regler og løsninger.

Vi ønsker kunnskap om virkningen av unntaksbestemmelsen og hvordan bokkvaliteten påvirkes. Vi har derfor satt ut en følgeevaluering som skal undersøke tilstanden i årene 2017, 2019 og 2021. Evalueringen skal gi svar på hvordan unntaksregelen anvendes i praksis, hvilke effekter kravsendringene gir på byggekostnader og salgspris, hvordan bokkvaliteten i små boenheter påvirkes for ulike brukergrupper, og hvordan begrepet bokkvalitet kan defineres.

UNDERSØKELSE OM KUNNSKAP OG HOLDNINGER

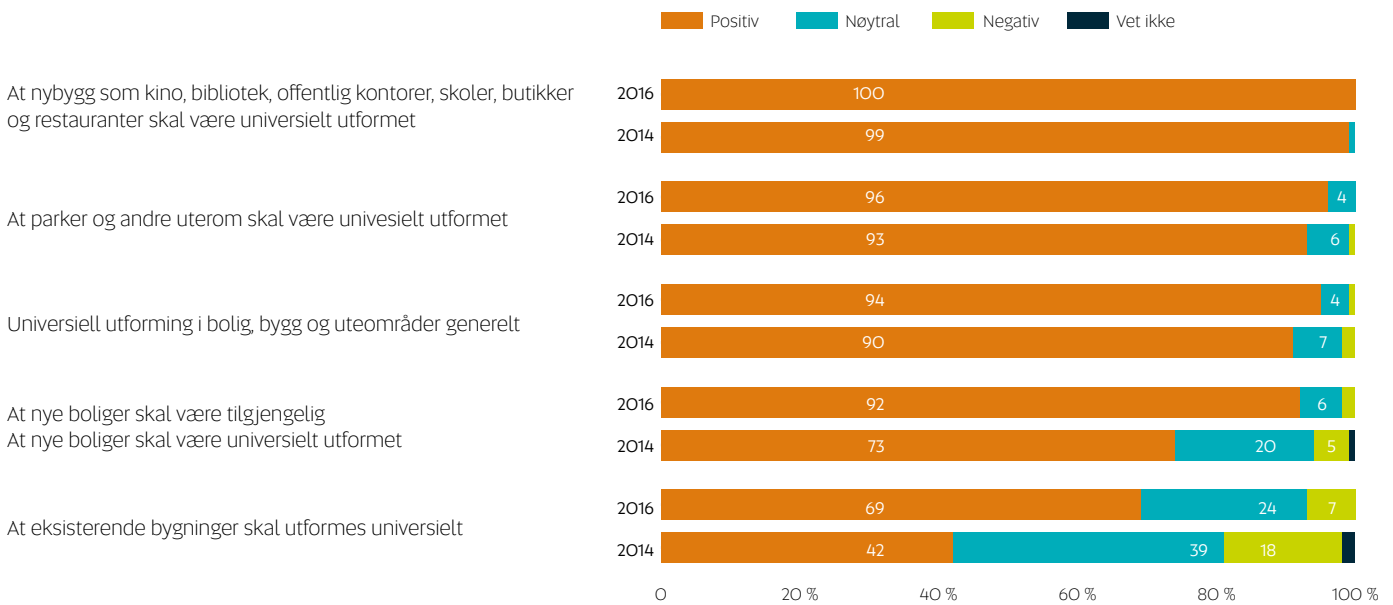
Direktoratet har gjennomført en undersøkelse som måler norske kommuners og byggebransjens kunnskap, holdninger og kompetansebehov knyttet til universell utforming. Undersøkelsen gjennomføres annethvert år. Den inneholder et utvalg indikatorer som skal vise utvikling av kunnskap og holdning til universell utforming i målgruppene.

Undersøkelsen konkluderer med følgende:

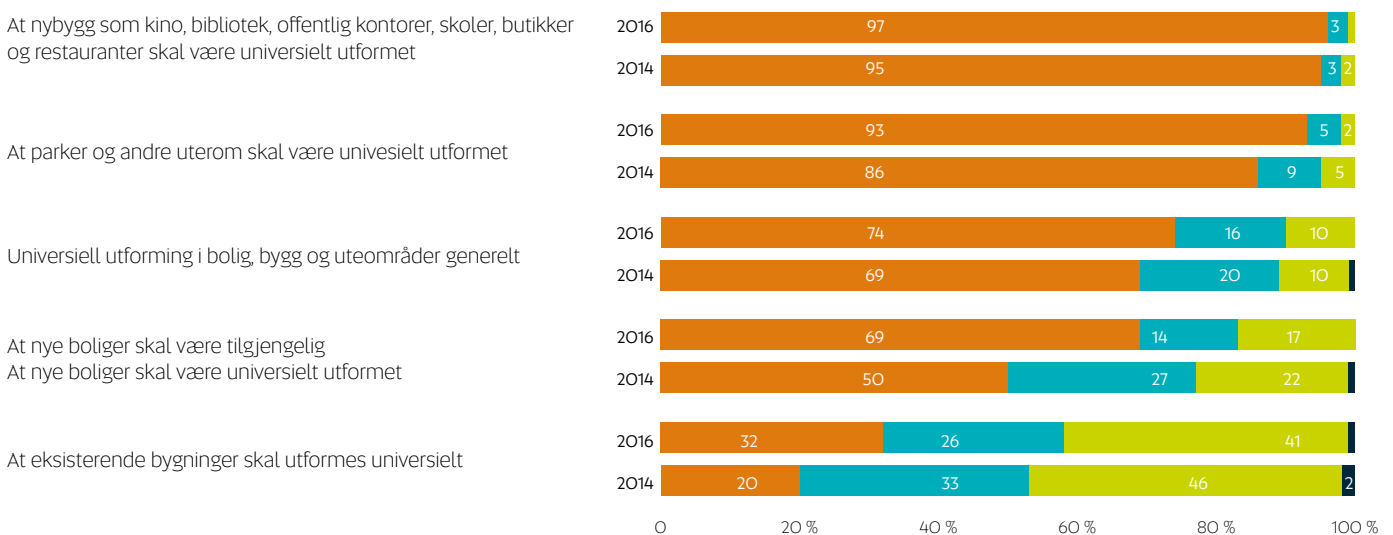
- Det er tegn til en svak utvikling i retning av mer positiv holdning til universell utforming. Blant annet er det en mer positiv holdning til universell utforming i eksisterende bygninger.
- Det er fortsatt en tydelig sammenheng mellom kunnskap om og holdning til universell utforming. Årets undersøkelse finner de samme sammenhengene som undersøkelsen i 2014 viste:
  - God kompetanse om universell utforming henger sammen med positive holdninger.
  - God integrering av universell utforming i byggeprosjekter henger sammen med positiv holdning.
  - De som har god kunnskap om universell utforming er også de som oppgir at de har behov for mer kompetanse
  - Bransjen melder at det er blitt lettere å forstå TEK10 og prioritere mellom kravene i forskriften.

Funn fra tilsvarende undersøkelse i 2014 bekreftes, og gir grunnlag for å dreie arbeid med kompetanseoppbygging over fra kommuner til byggebransjen. Vi vil bruke denne kunnskapen i vårt videre arbeid med kompetansetiltak.

Figur 8. Kunnskap om og holdninger til universell utforming målt i kommuner. Tallene er avrundet.

Figur 9. Kunnskap om og holdninger til universell utforming målt i byggebransjen. Tallene er avrundet.

Heis og løfteinnretninger

Direktoratets oppgaver som markedstilsyn omfatter både heis og løfteinnretninger. Dette er gjennomregulerte områder med sterkt forankring i EU/EØS avtaleverket.

IMPLEMENTERING AV HEISDIREKTIVET

Direktiv 2014/33/EU om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om heis og sikkerhetskomponenter for heis (heisdirektivet) ble vedtatt 26. februar 2014. Direktivet erstattet direktiv 95/16/EF om heis og sikkerhetskomponenter for heis. Det nye direktivet ble tatt inn i EØS-avtalen 21. mars 2015 og ble gjennomført i norsk rett i forskrift 13. april 2016 nr. 372, om dokumentasjon og omsetning av heiser og sikkerhetskomponenter for heis. Den norske forskriften trådte i kraft på samme tidspunkt som heisdirektivet trådte i kraft i EU, og innebærer at kravene som EØS-avtalen stiller til gjennomføring av direktiver, er overholdt.

Det nye direktivet er en omarbeidelse og en utvidelse av det tidligere direktivet. Direktivet fastlegger blant annet viktige sikkerhetskrav som gjelder for heis, og angir metodene for samsvars-vurdering, samsvarserklæring og CE-merking av heiser. Direktivet inneholder også bestemmelser om CE-merking av sikkerhetskomponenter.

I det nye heisdirektivet blir det videre stilt klarere krav til heisinstallatør og strengere krav til markeds- overvåkning. Det nye direktivet inneholdt også endringer i kravene som teknisk kontrollorgan (TKO) må tilfredsstillende, og nye regler for å notifisere tekniske kontrollorgan. Dette innebar at de norske tekniske kontrollorganene måtte utpekes på nytt. Dette ble gjort innen fristen.

UTREDNING OM SIKKERHETSKONTROLL

Direktoratet har igangsatt et arbeid med å vurdere mulige forslag til endringer i kravene om periodisk sikkerhetskontroll av heiser, jf. kapittel 16 i byggt teknisk forskrift (TEK). En viktig bakgrunn for at dette arbeidet ble igangsatt var erfaringene direktoratet gjorde seg høsten 2013, i forbindelse med behandlingen av søknaden fra Inspekta Norge AS om bemyndigelse som sikkerhetskontrollorgan for heis. Fram til da hadde bare Norsk Heiskontroll (NHK) og Oslo kommune hatt slik bemyndigelse. På basis av erfaringene med behandlingen av denne søknaden synes det å være rom for forbedringer og forenklinger ved slike søknadsprosesser.

I dagens system er det Kommunal- og moderniseringsdepartementet som bemyndiger sikkerhetskontrollorganet, mens DiBK godkjenner hver enkelt sikkerhetskontrollør. Ved bemyndigelse av sikkerhetskontrollorganet er det eneste kravet i dag at kontrollorganet skal være landsdekkende, jf. TEK kapittel 16. For å kunne godkjennes som sikkerhetskontrollør må kontrolløren oppfylle en rekke yrkeskvalifikasjonskrav i henhold til TEK § 16-2. Kontrollen av kvalifikasjonene til disse organene er altså i dag primært rettet mot de enkelte kontrollørene, og ikke firmaet som helhet.

Som en del av det igangsatte arbeidet av hvorvidt det skal gjøres regelverksendringer, har direktoratet i 2016 fått utarbeidet en samfunnsøkonomisk analyse av ulike alternative måter å utforme sikkerhetskontrollen på. Analysen er gjennomført av Menon Business Economics. Prosjektet skal utgjøre en del av beslutningsgrunnlaget og direktoratet vil derfor jobbe videre med resultatene og eventuelle forslag til endringer i byggt teknisk forskrift kapittel 16.

SIKKERHET FOR LØFTEINNRETNINGER

Plan- og bygningsloven stiller krav til driftsfasen for heiser og løfteplattformer. Grunnen er at disse innretningene må vedlikeholdes og kontrolleres jevnlig i driftsfasen, for å opprettholde sikkerhetsnivået. Direktoratet utpeker sikkerhetskontrollører, holder kurs for disse og drifter Nasjonalt installasjonsregister for løfteinnretninger, Nireg. Nireg inneholder oversikt over alle løfteinnretninger i Norge, samt over ulykker og hendelser med disse. Dette året har oppmerksomheten vært rettet mot å overføre driften av Nireg til en ny nøytral driftsorganisasjon. Selve overføringen vil være sluttført i løpet av januar 2017.

Alle hendelser og ulykker med løfteinnretninger skal rapporteres i Nireg. Registeret viser 11 ulykker og hendelser. Ingen av disse var alvorlige. Tallene er uendret fra 2015. Det gir direktoratet grunn til å tro at regimet for å hindre ulykker og hendelser, har effekt.

Informasjon som virkemiddel

DiBK har på oppdrag fra KMD kartlagt bruken av informasjon som virkemiddel ved kjøp av nye boliger. Målet var å undersøke i hvilken grad forbruker legger vekt på informasjon om tilgjengelighet ved kjøp av ny bolig, og om bedre informasjon kan gjøre at flere vektlegger tilgjengelighet ved kjøp av ny bolig, uavhengig av hvilke krav som reguleres i byggt teknisk forskrift.

Informantene i undersøkelsen la liten vekt på tilgjengelighet på kjøpstidspunktet, men flere syntes at de la for liten vekt på egenskaper som kan knyttes til tilgjengelighet, etter å ha bodd i boligen en stund. Dette gjelder særlig egenskaper som det er vanskelig å se eller observere på visning eller i et prospekt, slik som lyd, støy, innsyn, utsikt, lysforhold, luft og ventilasjon. Det er vesentlig større andeler som mener de burde lagt større vekt på ulike egenskaper ved boligen enn andelen som mener de la for stor vekt på noe.

Forbruker søker i liten grad informasjon fra det offentlige ved kjøp av bolig, og de viktigste kildene til informasjon om boligen er prospekt, visning, visningssenter, boligprodusent og eiendomsmegler. Samtidig viser funn at forbruker i liten grad setter seg inn i all informasjon, men at de har tillit til den er der om de skulle trenge den. Ettersom det offentlige i svært liten grad brukes som informasjonskilde, vil det være ressurskrevende for det offentlige å få forbruker til å legge mer vekt på informasjon om tilgjengelighet ved kjøp av ny bolig. Det bør derfor gjøres et samarbeid med de aktørene som forbruker lener seg på, dersom målet er økt bevissthet om hvorfor det er hensiktsmessig å legge vekt på informasjon om tilgjengelighet ved kjøp av ny bolig.

Delmål 1.3: Fremme innovasjon og produktivitet

DiBK skal stimulere til innovasjon innenfor bolig- og byggkvalitet.

Fra tildelingsbrevet for 2016

Direktoratet bidrar til innovasjon i byggsektorene ved å delta i eller støtte viktige forbildeprosjekter og relevante utviklingsprosjekter. Resultatene fra disse prosjektene vil også ha betydning for videreutvikling av miljø- og energikravene i byggt teknisk forskrift.

BYGG21

Formålet med Bygg21 er å heve kompetansenivået og øke produktiviteten i byggenæringen. Bygg21 ledes av et styre med mandat fra departementet. DiBK har sekretariatet. I 2016 disponerte Bygg21 11,363 millioner kroner over post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling, og 2 millioner kroner over driftsbudsjettet i form av to faste stillinger. Bygg21-styret har oversendt egen rapport til Kommunal- og moderniseringsdepartementet for sin virksomhet.

Formålet med Bygg21 er å heve kompetansenivået og øke produktiviteten i byggenæringen

DELTAKELSE I FOU OG FORBILDEPROSJEKTER

Direktoratet er både bygningsmyndighet og nasjonalt kompetansesenter for bolig- og byggkvalitet. TEK17 iverksettes til sommeren, men vi fortsetter arbeidet med å fremme byggkvalitet gjennom bedre regelverk og andre virkemidler. Til det trenger vi forbildeprosjektene som tester ut løsninger med kvaliteter ut over minimumskrav i forskriftene.

–

FutureBuilt

DiBK er representert i styret til miljøprogrammet FutureBuilt og har delfinansiert programmets planlagte aktiviteter i 2016. Programmet bidrar til forbildeprosjekter som gir konkrete eksempler på hvordan bygningers miljøbelastninger kan reduseres. Dette gjelder særlig klimabelastninger.

FME ZEN

FME ZEN – The Research Centre on Zero Emission Neighbourhoods in Smart Cities er et forsknings-senter for nullutslippsområder i smarte byer. FME ZEN er et samarbeid mellom NTNU, SINTEF, næringsliv og offentlige partnere med støtte fra Norges forskningsråd. Forsknings-senteret har en varighet fra 2016-2024 og skal utvikle løsninger for framtidens bygninger og byområder, som bidrar til at nullutslipps-samfunnet kan realiseres. DiBK er vara i styret og vil bidra med delfinansiering i programperioden.

Gjennom senteret vil kommuner, næringsliv, myndighetsorgan og forskere samarbeide tett for å planlegge, utvikle og drifte områder uten klimagassutslipp. Mer effektiv energibruk, produksjon og bruk av fornybar energi vil bidra til å bedre miljøet lokalt og nå nasjonale klimamål. Senterets visjon er «Bærekraftige områder med null utslipp av klimagasser».

Brannsikkerhet

– prosjekter under forskningsavtalen

Direktoratet er medlem av styringsgruppen og bidrar med delfinansiering av prosjekter som gjennomføres under forskningsavtalen mellom Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og SP Fire Research.

I 2016 er det blant annet gjennomført et forprosjekt om Brannsikkerhet i bygg med massivtre. Massivtre brukes i økende grad i store og høye byggverk, gjerne med eksponerte treoverflater. Brann-sikkerheten i slike byggverk må dokumenteres ved analyse. Målet med prosjektet, som er gjennomført som et litteraturstudium, har vært å beskrive kunnskapsstatus og branntekniske utfordringer knyttet til bruk av massivtre i bærende konstruksjoner, konstruksjonsdeler og eksponerte overflater.

Brannsikkerhet – nordisk prosjekt

Direktoratet deltar i, og bidrar med delfinansiering til, det nordiske prosjektet Fire Safety Engineering for Innovative and Sustainable Building Solutions. Prosjektet gjennomføres i perioden 2014 til 2017, med deltakelse fra alle de nordiske landene og med hovedfinansiering fra Nordic Innovation. Alle de nordiske landene har funksjonsbaserte forskrifter, som gir muligheter for å dokumentere oppfyllelse av forskriftskrav ved analyse. Målet med prosjektet er å legge til rette for innovasjon, utvikling og harmonisering gjennom nordisk standardisering av metoder for dokumentasjon og kontroll av analytisk brannprosjektering. Dette vil også være et viktig bidrag fra de nordiske landene til europeisk standardisering.

Internasjonalt samarbeid – IRCC

Direktoratet er medlem av IRCC (Inter-Jurisdictional Regulatory Collaboration Committee), som er et forum for bygningsmyndigheter i land med funksjonsbaserte byggeregler. I mai arrangerte direktoratet IRCC-møte i Oslo. På møtet deltok om lag 20 representanter fra åtte ulike land. På agendaen sto blant annet en oppdatering av hva som skjer med utviklingen av byggeregler i de ulike landene og diskusjon av felles utfordringer. Det ble også arrangert en workshop om regelverk for eksisterende bygninger, hvor også KMD deltok og holdt en presentasjon.

Støttet Miljødirektoratets kampanje om klimatilpasning – sjekkhuset.no

Det er viktig å beskytte eksisterende boliger og hytter mot et tøffere klima. For å få bolig- og hytteeiere til å gjøre de rette valgene når de skal vedlikeholde og pusse opp husene sine, kjørte vi kampanjen sjekkhuset.no over tre uker, i september 2016. Bak kampanjen stod Miljødirektoratet, som eier og utvikler. Direktoratet for byggkvalitet var aktiv bidragsyter.

Målsetningene med kampanjen var tredelt:

- øke kunnskapen om at samfunnet må tilpasse og forberede seg på klimaendringene
- øke kunnskapen om hva hver enkelt kan gjøre med huset, hytta og hagen
- bidra til å redusere samfunnets byggskader og kostnader som følge av klimaendringene

Kampanjen ble formidlet via nettsiden sjekkhuset.no og kampanjens egen Facebook-side. Hovedinnholdet i kampanjen var 34 gode råd og sjekkpunkter om hva hus- og hytteeiere kan gjøre selv for å tilpasse boligen til klimaendringene. I tillegg kom redaksjonelle artikler der fagfolk uttalte seg om framtidens klimaendringer, og med budskap som støttet opp om kampanjen. En mini-filmserie, Kvikkfikserne, på fire episoder ble produsert for distribusjon på Facebook.

For å evaluere om kampanjen lyktes med målsetningene, ble det gjort en før- og etterundersøkelse i regi av Opinion. I målgruppen 30-39 år var det en økning fra 17 til 26 prosent som svarte at de hadde fått økt kunnskap om hva de kan gjøre selv for å klimatilpasse boligen. Altså en signifikant endring. I aldersgruppen 50+ var det ingen signifikant kant endring for økt kunnskap etter kampanjen.

Standardisering kan bidra til økt produktivitet. Direktoratet skal derfor bidra i nasjonal og internasjonal standardisering på relevante områder.

Fra tildelingsbrevet for 2016.

STØTTE OG DELTAKELSE I NASJONAL OG INTERNASJONAL STANDARDISERING

Standardisering i byggsektoren kan bidra til effektivitet, kvalitet og kostnadskontroll, og at prosjektering og utførelse skjer i samsvar med forskriftskrav. Direktoratet gir støtte til standardarbeid, i første rekke arbeid som underbygger effektiv implementering av byggereglene, men også standarder som bidrar til et mer velfungerende marked. Vi har bidratt med nasjonalisering av utvalgte standarder etter klare prioriteringer, gjennom delfinansiering av arbeidet i Standard Norge.

Direktoratet har deltatt i om lag 40 standardiseringskomiteer. Dette har vært byggfaglige komiteer innenfor konstruksjonssikkerhet, energibruk, brannsikkerhet, inneklima, løfteinnretninger og universell utforming, og det har vært komiteer som følger det internasjonale arbeidet innen digitalisering av byggsektoren, herunder bygningsinformasjonsmodellering (BIM).

Direktoratet er medlem i sektorstyret for bygg og anlegg, som har til oppgave å utforme og følge opp strategier innen bygg, anlegg og eiendom (BAE), gi mandat til komiteer og godkjenne standarder. Etter forespørsel fra næringen har direktoratet stilt med en representant som leder av sektorstyret. Direktoratet har også en representant som leder av den europeiske komiteen for å utvikle felles europeiske standarder for bygningsinformasjonsmodellering. Dette arbeidet er tett integrert med tilsvarende arbeid i ISO. Norge har også sekretariat og leder av ISO-komiteen for BIM.

Direktoratet jobber aktivt for at den kunnskapen som deltagelse i det internasjonale standardiseringsarbeidet gir, blir tilført digitaliseringsaktiviteter i Norge. På den måten kan det norske fagmiljøet være tidlig ute med å ta nye verktøy i bruk, samt påvirke den framtidige utviklingen.

Åpne, internasjonale BIM-standarder vil bidra til en effektivisering både av byggesak og av næringens byggeprosesser gjennom bedre kommunikasjon, færre feil og riktigere bruk av ressursene.

INTEGRASJON AV DATA MELLOM GIS OG BIM

I samarbeid med Kartverket og andre offentlige aktører som Statsbygg og Sykehusbygg, bidrar direktoratet til at det blir utviklet standarder som gjør det mulig å integrere data mellom systemer for geografisk informasjon (terreng, stedfesting, plandata mv. - GIS) og datasystemer som benyttes for å planlegge, bygge og drifte byggverk (BIM). En slik integrasjon er nødvendig blant annet for å automatisere deler av byggesaksbehandlingen.

En digitalisering av byggsektoren krever programvare som trenger et større marked enn Norge, for å bli lønnsom. Vi må derfor arbeide internasjonalt, og da spesielt i Europa. Direktoratet deltar i standardiseringene for CEN, ISO, BSI, OGC og BSN fordi dette er grunnleggende for å lykkes med digitalisering av plan- og byggesaksprosessene. Vi bringer kompetanse inn i våre prosjekter og bidrar til at standardene støtter våre løsninger.

Lofoten. Foto: iStock

KARTLEGGING AV BYGGSKADEOMFANG

Byggskader gir redusert byggkvalitet og påvirker produktiviteten og effektiviteten negativt. Mengden, typen og størrelsen av byggfeil er viktige indikatorer både for hvordan byggmarkedet fungerer, og på effekten av de ulike virkemidlene i bygningspolitikken. Det finnes ulike datakilder som kan benyttes for å kartlegge og måle mengden byggskader og byggfeil, og betydningen av disse. Eksempler på slike kilder er tilsynsrapporter fra kommunene, skadestatistikker fra forsikringsbransjen, dokumenter fra tvistesaker og rettsaker osv.

Utviklingen innen teknologi for strukturering av store datamengder, gir nye muligheter for å samle, strukturere og analysere slike data. Direktoratet vil arbeide videre med dette i 2017 ved å kartlegge mulige datakilder og å finne egnede måter for analyse av materialet.

MODELL FOR BYGGEKOSTNADER

Aktører i næringen, politikere og regulerende instanser har lenge ytret et ønske om et mer faktabasert grunnlag for diskusjon rundt utviklingen av byggekostnader (eiendomskostnader) i Norge. For å øke kunnskapen om utvikling av byggekostnader har vi igangsatt et forprosjekt hos Bls senter for byggenæringen. Det langsiktige målet med prosjektet er å få utarbeidet en modell for utvikling i de faktiske kostnadene for eiendom og bolig. I første omgang vektlegges oppbygging av modell (teoretisk/økonometrisk) som beskriver og forklarer de viktigste driverne for endring i byggekostnader i Norge. Vi undersøker mulighetene for å oppdatere og publisere resultater i en årlig publikasjon. Forprosjektet leveres tidlig i 2017.

ÅRSAK TIL BYGGSKADER I VÅTROM

Våtrom i boliger er et av de områder med mest byggskader. Direktoratet har derfor hatt som et delprosjekt å kartlegge og undersøke om dette har sammenheng med regelverket, og eventuelt mangler ved dette, eller om det er andre årsaks-sammenhenger; dårlig planlegging, utførelse, uklare bestillinger fra byggherrer/boligeiere, svak koordinering mellom aktører. Vi har samlet flere aktører fra ulike deler av næringen for å komme fram med problemstillinger og forslag til ulike løsninger. Dette arbeidet pågår fortsatt.

Hovedmål 3: Effektiv og brukerrettet forvaltning

«DiBK skal ha en effektiv forvaltning av sin virksomhet, og ha god kontroll med sine forvaltnings- og driftsoppgaver. DiBK skal sikre god og oppdatert informasjon til aktuelle brukere på nettsidene sine, og gjennomføre regelmessige brukerundersøkelser.»

Fra tildelingsbrevet for 2016

Direktoratet skal gjennom ByggNett-strategien viderutvikle tilbudet av digitale tjenester til publikum kommunene og næringen. Direktoratet skal stimulere flest mulig kommuner til å utvikle og ta i bruk eByggeSak og eByggeSøknad.

Fra tildelingsbrevet for 2016

Den statlige og kommunale bolig- og bygningspolitikken skal iverksettes på en brukervennlig og effektiv måte. I byggsektoren er det mange parter både på offentlig og privat side. Direktoratet skal bidra til at partene i byggsektoren samspiller mest mulig effektivt, også innenfor saksbehandling og sakforberedelser. Forvaltningen skal være åpen og sikre innbyggerne rettstrygghet.

Direktoratet må utnytte tildelte ressurser på best mulig måte. Vi reduserer administrativt arbeid til et forsvarlig minimum.

Vi har valgt å ha en samlet omtale av aktiviteter og resultater for delmålene 3.1 Brukervennlige og digitale tjenester og 3.2 Rask og forutsigbar byggesaksbehandling. Dette øker leservennlighet og letter forståelsen. Omtale om sentral godkjenning er samlet under delmål 1.1. side 16.

ByggNett og øvrig digitaliseringsarbeid

ByggNett-strategien er direktoratets utgangspunkt for å møte utfordringene knyttet til effektivitet og brukervennlighet. Med basis i ByggNett-strategien har direktoratet videreutviklet tilbudet av digitale tjenester til publikum, kommunene og næringen.

EBYGGESAK LEGGER GRUNNLAGET FOR KOMMUNENE

eByggesak er en standardisert kravspesifikasjon som kommunene kan benytte som grunnlag for å anskaffe nye saksbehandlingsverktøy for byggesaker. Første versjon av en standardisert informasjonsmodell er innebygget i denne kravspesifikasjonen.

Trondheim var første pilotkommune. På bakgrunn av erfaringer fra anskaffelsesprosessen i Trondheim ble kravspesifikasjonen revidert og forbedret høsten 2016. Det ble også utarbeidet forslag til nasjonale sjekklister for byggesaksbehandling

Disse har vært lagt ut til offentlig høring med frist 2. februar 2017, og planlegges implementert i versjon 2.0 av kravspesifikasjonen til eByggesak, i juni 2017.

Det var i alt tre enkeltkommuner og en region med sju kommuner, det vil si totalt ti kommuner som inngikk avtale med leverandører om anskaffelse av nye saksbehandlingsverktøy som utvikles i henhold til eByggesak-spesifikasjonen. Disse avtalene er fordelt på to leverandører. I alle kommunene er planen at innføringsprosessen skal starte første halvår 2017.

Det har i hele perioden vært et nært samarbeid med KS om å stimulere flest mulig kommuner til å anskaffe nye byggesaksverktøy. Videre har det også vært samarbeid med Kartverket og KMD for å tilrettelegge kart, plan og matrikkeldata slik at det støtter selvbetjening i byggesaksprosessen.

–

Parallelt med dette samarbeider KS med Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å lage en tilsvarende kravspesifikasjon for saksbehandlingssystemet på planområdet, ePlansak. DiBK bidrar også inn i dette arbeidet.

eByggesøknad er en tilsvarende spesifikasjon for søknadsløsninger som ble utviklet som en forløper til Fellestjenester BYGG. Mange av kravene som er spesifisert her er veiledende og nyttige for leverandører som vil utvikle kommersielle søknadsløsninger, men selve kravspesifikasjonen eByggesøknad vil ikke bli videre utviklet.

FELLESTJENESTER BYGG VIL GI STORE INNSPARINGER

DiBK er i ferd med å etablere første versjon av nasjonal, digital fellestjeneste som skal gjøre det enklere for kommersielle aktører å tilby søknadsløsninger for alle typer byggesøknader.

Fellestjenester BYGG er den sentrale satsningen for å videreutvikle tilbudet av digitale tjenester til publikum, kommunene og næringen. Grunnleggende innsendingstjenester for byggesøknader ble utviklet høsten 2016, og gjort tilgjengelig i testversjon for firmaer som ønsket å søke om tjenestekonsesjon til å benytte Fellestjenester BYGG.

Utløsning av tjenestekonsesjon på Doffin og TED høsten 2016 var det viktigste tiltaket for å aktivere markedet til å satse på og tilby kommersielle søknadsløsninger. I alt 17 leverandører ble tildelt konsesjon. Disse firmaene representerte markedsmessig bredde: sak-arkiv-leverandører, GIS-leverandører, bransjeorganisasjoner, firmaer med spisskompetanse på BIM og markedskunnskap om BAE-næringen generelt.

Fellestjenester BYGG er under stadig utvikling. DiBK vil ha tett oppfølging av leverandørene i form av dialogmøter og oppfølging. Dette for å sikre at alle forhold blir ivaretatt i søknadsløsningen og ny funksjonalitet blir gjort tilgjengelig på en hensiktsmessig måte.

Kommunene må fornye digitale verktøy

Viktige målsetninger med Fellestjenester BYGG er at kommunene, allerede ved første innsendelse, skal få den informasjonen de har behov for i saksbehandlingen. Informasjonskravene til søkere blir homogene og uavhengige av hvilken kommune de søker i. Det medfører standardisering av krav til byggesøknader uavhengig av kommune og dermed forenkling av hele arbeidsprosessen.

For å få full gevinst av Fellestjenester BYGG i kommunene forutsettes det at kommunene fornyer sine digitale verktøy slik at de støtter eByggesak.

Store besparelser

I gevinstrealiseringsplanen for Fellestjenester BYGG, utarbeidet av Devoteam i juni 2016, er det gjort et konservativt estimat basert på at antallet mangelfulle søknader reduseres fra 40 prosent til 20 prosent. Det vil gi store besparelser for byggenæringen at søknadene som leveres er fullstendige, samt at informasjonen som skal leveres i en byggesøknad er standardisert og ikke forskjellig fra kommune til kommune.

I følge Devoteam vil dette medføre en besparelse i saksbehandlingen på 89 millioner kroner årlig. Dersom selvbetjeningsløsninger kan spare søker for tre timers arbeid per søknad, utgjør dette i underkant av 130 millioner kroner årlig for byggenæringen.

NY BYGGLETT-DEMONSTRATOR PÅ VEI

I DiBKs digitaliseringsstrategi, ByggNett, er det et overordnet mål å legge til rette for en forenklet og fullelektronisk byggesaksprosess. ByggLett – www.bygglett.catenda.com – har vært et viktig hjelpemiddel de siste to årene til å formidle muligheter til sentrale brukergrupper i byggesektoren, offentlige myndigheter og ikke minst leverandørmarkedet. Vår vurdering er at ByggLett har bidratt til å styrke IKT-industriens interesse og leveransedyktighet når det gjelder morgendagens løsninger, som kan åpne nye markedsmuligheter.

ByggLett begynner nå å bli noe utdatert. Den er blant annet ikke dekkende for det utviklingsarbeidet som er gjort innen romlige planer i regi av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. DiBK er også i ferd med å få på plass forslag til standardiserte krav til bruk av BIM som del av byggesøknaden. Dette er det heller ikke tatt høyde for i dagens ByggLett. I tillegg er dagens demonstrator utviklet i et verktøy som gjør det tungvint og kostnadskrevenende å endre og videreutvikle løsningen, i takt med nye muligheter som ønskes illustrert i demonstratoren.

Det ble derfor høsten 2016 startet et samarbeidsprosjekt mellom departementet og direktoratet om å lage en ny versjon av ByggLett – ByggLett 2. Målet er at denne demonstratoren skal være oppdatert i forhold til å illustrere muligheter som nye bestemmelser for digitale romlige reguleringsplaner gir, og hvordan dette kan brukes i forbindelse med selvbetjening på byggesak. Videre er det viktig å illustrere hvordan BIM kan bidra til å gjøre søknadsprosessen effektiv og brukervennlig, og hvordan sentrale sektorinteresser kan synliggjøres på en måte som støtter selvbetjening. I denne demonstratoren vil brukervennlighet bli vektlagt. ByggLett 2 ferdigstilles våren 2017.

REVIDERE BYGGNETT-STRATEGIEN

Det ble gjennomført siste møte i Byggnett-rådet vinteren 2016. Som ledd i revisjon av ByggNett-strategien skal rådets rolle vurderes i det videre digitaliseringsarbeidet.

GEODATA OG SELVBETJENING I BYGGESAK

Hensikten er at sentrale brukergrupper skal ha digital tilgang til relevante plan- og geodata som er til å stole på. I tillegg er det en målsetting å skjule mest mulig organisatorisk kompleksitet for brukerne og legge til rette for samordnet tilgang til grunnlagsdata.

Planen er å etablere en tiltakspakke for å støtte kommuner, særlig i pressområder, til å digitalisere eksisterende planer, blant annet georefererte bestemmelser, slik at det er nyttige grunnlagsdata i selvbetjeningsløsninger (jfr. ByggLett-demonstratoren). Tilsvarende gjelder for sentrale eiendoms- og kartdata som benyttes i byggesak.

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom DiBK, Kartverket og KS. Konseptfasen er gjennomført i 2016 og første milepæl er å søke medfinansieringsordningen til Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) i februar 2017.

STANDARDISERT INFORMASJONSMODELL

DiBK har vurdert at arbeidet som nå gjøres med eByggesak og Fellestjenester BYGG er effektive metoder for å etablere en standardisert informasjonsmodell for byggesaker, som sikrer likebehandling og understøtter forenkling og høyere effektivitet for utbyggere.

Når det i løpet av 2-3 år foreligger erfaringer med hvordan denne tilnærmingen fungerer, kan det være aktuelt å vurdere behovet for å supplere med bruk av andre virkemidler. For eksempel å gjøre en standardisert informasjonsmodell for byggesøknader obligatorisk i alle kommuner, gjennom forskrift.

FORBEDRING AV UTFYLLBARE BLANKETTER

Ni av de mest brukte blankettene har blitt redesignet av Sem&Stenersen Prokom for å bedre funksjonaliteten for utfylling på maskin. Endringene er gjort på blankettene i begge målformer. Endringene, som ble utført i mai, har medført noen færre klager.

DRIFT OG FORVALTNING AV BYGGSØK

Det nasjonale systemet for elektronisk søknad, ByggSøk, brukes nå i de aller fleste kommuner. Rundt 75 prosent av alle byggesøknader utarbeides i ByggSøk. Erfaringer fra 2015 viser at det er driftsrisiko i systemet. Direktoratet har i 2016 sikret en mer stabil drift, men vil gå videre i tråd med IKT-strategien vår.

Avvikling av dagens ByggSøk henger nøye sammen med utviklingen av nye systemer for eByggesøknad. Når det finnes alternative søknadsløsninger i markedet, kan dagens ByggSøk stenges for nye søknader. Videre drift av ByggSøk skal også tjene de nye systemene, slik at ByggSøk ikke blir en konkurrent, men en medspiller. Når de første fellestjenestene er etablert på Altinn og ByggSøk er koblet opp mot disse, vil direktoratet vurdere hvorvidt bruken av ByggSøk skal gebyrlegges, på lik linje med nye system.

ByggSøk skal også tilrettelegges for bruk av fellestjenestene slik at kommunene kan motta alle søknader i samme format. Ved bruk av Altinn vil også innlogging i ByggSøk kunne gjennomføres ved hjelp av MiniID. ByggSøk vil benyttes som en pilot når de ulike fellestjenestene skal testes ut.

DiBK har vurdert at arbeidet som nå gjøres med eByggesak og Fellestjenester BYGG er effektive metoder for å etablere en standardisert informasjonsmodell for byggesaker.

Tabell nr. 14. Resultater for Byggsøk 2014-2016

	2014	2015	2016
Andel søknader ferdigstilt i Byggsøk	77 %	73 %	82 %
Andel søknader sendt elektronisk i Byggsøk	27 %	30 %	30 %
Antall kommuner som har koblet sine kart opp mot Byggsøk*	66	70	75

ENKLERE Å LAGE KOMPLETT SØKNAD FOR FOLK FLEST

Som ledd i realisering av ByggNett-strategien har direktoratet tatt i bruk tjenestedesign som metode. Metoden går ut på å samarbeide tett med reelle brukere, og omsette brukerbehov til konkrete løsninger. I 2016 ble metoden blant annet brukt til å kartlegge hvilke steg i søknadsprosessen for tiltak uten ansvarsrett som oppleves som komplisert og tidkrevende for både søkere og kommunen. Det viste seg at privatpersoner synes det er komplisert å finne og forstå all informasjon som skal inn i søknaden, og at de savner en helhetlig oversikt over de ulike delene av søknadsprosessen.

Resultatet fra prosjektet er en veiviser som beskriver hele søknadsprosessen steg-for-steg, samt et forenklet søknadsskjema for tiltak uten ansvarsrett. I 2017 skal innholdet piloteres i utvalgte kommuner, for å avdekke om det kan settes inn flere tiltak for å redusere tiden det tar å lage en komplett byggesøknad. Etter piloteringen skal også innholdet testes ut på Fellestjenester BYGG.

VIDEREUTVIKLE TILBUDET AV DIGITALE VEIVISERE

I 2015 lanserte direktoratet veiviserne «Bygg uten å søke» og «Hvor stort kan du bygge». Veiviserne hjelper privatpersoner å finne ut om de kan sette opp en garasje eller bod uten å søke, og å finne ut hvor mye de kan bygge på egen eiendom uten å overskride grad av utnytting. Begge veiviserne har gode tilbakemeldinger fra brukerne.

DiBK jobber med å gjøre veiviserne ytterligere kjent både blant kommuner og søkere, og forbedrer veiviserne i takt med tilbakemeldinger. I 2016 ble «Hvor stort kan du bygge» utvidet med flere utregningsmåter, og den er nå også tilgjengelig som eget API på Fellestjenester BYGG.

Byggsøk er videreutviklet slik at erklæring av ansvarsrett kan gjøres som en direkte del av søkeprosessen. Ansvarlig søker kan gi skrive tilgang til kontaktpersonen i foretaket som skal ha ansvarsrett, slik at foretaket selv kan fylle ut erklæring om ansvarsrett og samsvarserklæringer. Den som skal fylle ut søknaden må skaffe seg en søkebruker i Byggsøk. Vedkommende vil få tilgang til søknaden på samme måte som foretak som skal signere en søknad. Dette medfører en forbedring og forenkling av søkeprosessen, særlig i tiltak der mange aktører skal erklære ansvar.

DiBK jobber med å gjøre veiviserne ytterligere kjent både blant kommuner og søkere, og forbedrer veiviserne i takt med tilbakemeldinger.

Styringsparameter: Regelverkets brukervennlighet

Direktoratet gjør vurderinger av regelverkets brukervennlighet. Blant annet som en del av resultatet og statistikken fra en-til-en henvendelsene, i tillegg til vårt eget arbeid med å redusere antallet henvendelser. Målingene gir en god indikator på brukervennligheten til regelverket. I tillegg utføres det jevnlig uavhengige evalueringer. Dette er ikke gjort i 2016.

Et brukervennlig regelverk gjør det enklere å forstå og følge reglene. Tiltak for å bedre brukervennligheten gjøres på flere plan, både ved gjennomgang og tydeliggjøring av veiledningstekster, utarbeidelse av veivisere og utstrakt informasjonsevne rettet mot store brukere og kommuner.

Styringsparameter: Effektiviteten i den kommunale saksbehandlingen

Statlige myndigheters krav til kommunal saksbehandling har store konsekvenser for tidsforbruk og arbeidsomfang i byggesaksbehandlingen. Saksbehandlingen skal være rask og kostnads-effektiv, men samtidig bidra til å fremme god byggkvalitet. Direktoratet har et ansvar for å overvåke effekten av regelverket og følge opp kommunene med informasjon og kompetansefremmende tiltak.

Et tydelig regelverk bidrar til mer effektiv kommunal byggesaksbehandling. Dette styringsparameteret må derfor ses i sammenheng med styringsparameteret om regelverkets betydning for effektivitet.

Kantar TNS har på oppdrag fra direktoratet gjennomført en kvalitativ kartlegging og analyse av effektiviteten i den kommunale byggesaksbehandlingen. Nedenfor omtales noen hovedfunn fra undersøkelsen, samt direktoratets vurdering.

Viktigheten av at søknader er fullstendige

Rapporten viser at det har stor betydning for effektiviteten i byggesaksbehandlingen at søknader er komplette. Mottakskontrollen karakteriseres som et kritisk punkt i saksbehandlingen. Det er tidkrevende for kommunen å innhente nødvendige opplysninger. KOSTRA-tall viser at andelen mangelfulle søknader de siste årene har ligget stabilt på rundt en tredjedel av innkomne søknader. Rapporten viser også at det varierer hvordan frister overholdes ved tilbakemelding om manglende opplysninger.

Forholdet til reguleringsplaner

I følge brukerundersøkelsen går en vesentlig del av saksbehandlingstiden til å vurdere søknader opp mot eldre og uklare reguleringsplaner. Det brukes mer ressurser til vurderinger knyttet til lokale planer enn til byggtekniske krav. I følge rapporten vil oppdatering av eldre reguleringsplaner og tydeligere veiledere bidra til større effektivitet.

Veiledning av privatpersoner

Kartleggingen viser at veiledning av privatpersoner kan gå på bekostning av en effektiv byggesaksbehandling. Tilgjengelig informasjon oppfattes som brukervennlig for profesjonelle brukere, men ikke for privatpersoner. Rapporten peker blant annet på behovet for veiledere rettet mot folk flest, og bedre informasjon om hva som finnes av hjelpeverktøy.

Bruk av forhåndskonferanse

Flere respondenter mener at mer systematisk bruk av forhåndskonferanse vil kunne gi en effektivitetsgevinst. Veiledning og klargjøring på et tidlig tidspunkt kan bidra til mer effektiv byggesaksbehandling.

Betydningen av regelendringer

Rapporten peker på at høy endringstakt i regelverket påvirker effektiviteten negativt. Nye og endrede regler gjør det krevende å holde seg oppdatert og gjør saksbehandlingen mer tidkrevende.

Rapporten peker på at høy endringstakt i regelverket påvirker effektiviteten negativt.

Veiledning fra direktoratet

I undersøkelsen etterlyser bransjen at direktoratet er synlig og i større grad bidrar med veiledning på bransjesamlinger og lignende.

Flere respondenter ønsker svar på konkrete spørsmål ved henvendelser til direktoratet. Rapporten avdekker en forventning om at direktoratet kan bidra med klare råd i konkrete byggesaker og ikke bare generelle henvisninger til regelverket.

Direktoratets vurdering

Rapporten viser at direktoratets veiledningsoppgave for å øke kunnskapen om byggeregler og byggesaksprosess i kommuner og byggenæring, er av stor betydning. Rapporten understøtter en nær forbindelse mellom regelverkskompetanse og effektivitet i den kommunale byggesaksbehandlingen. Kunnskap om regelverket er for eksempel en forutsetning for riktig utfylte øknader, som igjen bidrar til mer effektiv saksbehandling.

Direktoratet har i 2016 hatt betydelig fokus på målrettet og brukertilpasset veiledning om regelverket, og andre kompetansefremmende tiltak. Det er blant annet foretatt oppdateringer og presiseringer i eksisterende veiledere, for å gjøre innholdet mer informativt og lettfattelig. Direktoratets nettsider og presentasjonen av forskrifter og veiledere er endret, slik at informasjonen er lettere tilgjengelig. Direktoratet har videre arrangert Byggesaksdagene der problemstillinger med særlig relevans for kommunale byggesaksbehandlere belyses.

En ny veiviser for bruksendring av rom i egen bolig er under utvikling. Veiviseren har privatpersoner som målgruppe og antas å avlaste blant annet kommunene gjennom færre henvendelser om fortolking.

I samarbeid med departementet er enkelte bestemmelser i byggesaksforskriften presisert for å fjerne uklarheter. Endringene som trådte i kraft 1. januar 2017 vil også ha positiv effekt på effektiviteten i kommunenes saksbehandling.

ByggNett-strategien skal blant annet sikre enhetlige søknadsløsninger og effektivisere den kommunale byggesaksprosessen. I 2016 er grunnleggende innsendingstjenester for byggesøknader utviklet og gjort tilgjengelig for utviklere av søknadsløsninger. Forslag til nasjonale sjekklister for byggesaksbehandling er utarbeidet og sendt på offentlig høring med frist 3. februar. Sjekklistene skal inngå i en revidert kravspesifikasjon for eByggesak.

Det er i 2016 tilrettelagt for innsending av erklæring om ansvarsrett gjennom ByggSøk. En egen veiviser for tjenesten er under utvikling. Det er også foretatt videreutvikling av veiviserne Hvor stort kan du bygge og Bygg uten å søke. Samtlige tiltak antas å bidra til å redusere antall henvendelser om veiledning som rettes til kommunen.

Resultatene fra rapporten viser en positiv holdning til direktoratets utvikling av brukerrettede løsninger de siste årene. Direktoratet mener det fortsatt er behov for et tilbud med tilstrekkelig bredde og mangfold, der det fokuseres på målrettet veiledning og informasjon rettet mot kommuner, foretak og tiltakshavere.

Totalinntrykket av DiBK blant de kommunale brukerne fortsetter den positive utviklingen fra 2015. Blant foretakene har andelen med godt inntrykk av DiBK sunket noen prosentpoeng siden 2015 (ned fra 72 til 68 prosent).

Brukernes opplevelser av DiBKs tilbud og tjenester

Direktoratet gjennomfører en årlig brukerundersøkelse blant kommuner og foretak med sentral godkjenning. Undersøkelsen gjennomføres på e-post og sendes ut til alle kommuner og til foretak med sentral godkjenning. Sammenholdt med statistikk over bruken av nettsider og statistikk over henvendelser vi får på telefon, mener vi at dette er et tilstrekkelig informasjonsgrunnlag for å kunne evaluere hvordan brukerne opplever vår virksomhet.

Totalinntrykket av DiBK blant de kommunale brukerne fortsetter den positive utviklingen fra 2015. Det siste året har andelen med et godt inntrykk av DiBK økt fra 81 til 86 prosent. Blant foretakene har andelen med godt inntrykk av DiBK sunket noen prosentpoeng siden 2015 (ned fra 72 til 68 prosent).

Oppfattes som mer interessert og kompetent

Brukerne fra kommunene har i all hovedsak positive assosiasjoner til DiBK. Sammenliknet med forrige måling oppfattes DiBK i enda større grad som interessert (økning fra 83 til 89 prosent). Foretakene har også i all hovedsak positive assosiasjoner til DiBK, og da spesielt knyttet til pålitelighet, kompetanse og service. Det siste året kan vi imidlertid spore en liten nedgang i andelen av foretaksbrukerne som oppfatter DiBK som kompetent (fra 90 til 86 prosent). Andelen som oppfatter DiBK som en veileder har også sunket noe (fra 73 til 68 prosent).

Sammenlikningen av DiBKs profil blant kommunale brukere og foretaksbrukere viser at de kommunale brukerne i større grad oppfatter DiBK som brukerorientert, som en veileder og som en pådriver. Blant kommunale brukere oppfattes DiBK også som mer interessert og kompetent.

dibk.no er den viktigste kanalen

Hele 92 prosent av kommunene har vært i kontakt med direktoratet det siste året. Nettsidene er direktoratets viktigste kommunikasjonskanal ovenfor kommunene. Etter nettsidene følger e-postkontakt og telefonkontakt. Andelen som har vært i kontakt per e-post har økt signifikant siden 2015 (fra 24 til 36 prosent) mens andelen som har vært i kontakt på telefon er stabil (nå 34 prosent). 71 prosent av foretakene har vært i kontakt med direktoratet det siste året. Hjemmesidene framstår fortsatt som den klart viktigste kommunikasjonskanalen ovenfor denne målgruppen. Litt over halvparten av virksomhetene har brukt nettsidene det siste året (54 prosent – stabilt). Telefon og e-post er benyttet av om lag halvparten så mange brukere som nettsidene (henholdsvis 26 og 23 prosent). Det har ikke skjedd noen vesentlige endringer i foretakenes valg mellom de alternative kanalene siden 2014-målingen.

Kommunene spør om byggeregler

Brukerne i kommunene, hvor de fleste er saksbehandlere, tar først og fremst kontakt med direktoratet i spørsmål om byggeregler (94 prosent). Sekundært følger spørsmål om sentral godkjenning (27 prosent). Det har ikke skjedd noen vesentlige endringer i årsakene til å ta kontakt. Foretakene er betydelig mer opptatt av spørsmål knyttet til sentral godkjenning og klart mindre opptatt av spørsmål om byggeregler enn kommunene. Andelen som spør om byggeregler har imidlertid økt siden forrige måling (fra 33 til 39 prosent), mens andelen som spør om sentral godkjenning er tilnærmet uendret (nå 63 prosent).

Flere kommuner får gode svar

Undersøkelsen for 2016 viser at de kommunale brukerne i større grad opplever at de får svar på spørsmålene sine i kontakt med DiBK (opp til 76 prosent fra 70 prosent i 2015), mens foretakene i mindre grad opplever å få svar på spørsmålene sine (nedgang til 72 prosent fra 78 prosent i 2015). Dette gjelder spesielt ved kontakt på telefon. Brukerne fra foretak opplever også i mindre grad enn før å få gode svar på spørsmålene de stiller på e-post. Samtidig oppfatter de kommunale brukerne at språket er forståelig i e-post og brev fra DiBK.

Flere av de kommunale brukerne opplever at de får gode svar på de spørsmålene de stiller på telefon (økning fra 66 til 75 prosent). Alt i alt er det flere som er fornøyde med telefonkontakten (økning fra 64 til 71 prosent).

Responstid på telefon

Tiden det tar å komme i kontakt med riktig person og hvor lang tid det tar å få informasjonen man er ute etter, oppleves som kortere enn før. Forbedringen er spesielt sterk når det gjelder ventetiden for å komme i kontakt med riktig person (fra 39 til 41 prosent synes ikke det tar for lang tid). Opplevd responstid i telefonsystemet oppleves imidlertid som noe lengre (ned fra 57 til 52 prosent).

I foretaksgruppen er det klart færre som opplever at de får gode svar på spørsmålene de stiller på telefon (ned fra 77 til 71 prosent). Totalinntrykket på telefon har blitt dårligere (ned fra 81 til 73 prosent). Tiden det tar før man får snakke med riktig person og tiden det tar å få den informasjonen man er ute etter, kan betegnes som et svakt punkt også fra foretakenes perspektiv.

Klart flere av de kommunale brukerne som har vært i kontakt på telefon opplever ventetiden for å få snakke med en fagperson så lang som forventet (økning fra 58 til 75 prosent). Blant de øvrige er det imidlertid fortsatt flere som opplever at responsen på telefon er tregere enn forventet, enn de som opplever responsen raskere enn forventet (18 versus 4 prosent). Også blant foretakene opplever den store majoriteten at ventetiden for å få prate med en fagperson på telefonen er som de forventet (71 prosent).

De kommunale saksbehandlere som velger å ta kontakt på telefon, velger telefon først og fremst fordi de ikke finner den informasjonen de leter etter på nettsidene. Andelen som begrunner valget av telefon med dette har økt (fra 79 til 84 prosent). Også foretakene tar først og fremst kontakt på telefon fordi de ikke finner den informasjonen de er ute etter på nettsidene (47 prosent stabilt). Færre enn før oppgir at de bruker telefon fordi de mener at de får informasjonen raskere på telefon enn via andre kanaler (ned fra 28 til 23 prosent siste år).

Responstid på e-post

Kommunale brukere som bruker e-post foretrekker denne kanalen først og fremst fordi de får skriftlige svar. Flere er enig i dette enn ved forrige måling (økning fra 82 til 87 prosent).

De kommunale brukerne opplever ikke svartiden på e-post som rask. Flertallet mener det tar lengre tid å få svar enn de forventet (51 prosent), men tendensen er positiv. Nå er det også flere som opplever svartiden som forventet sammenliknet med tidligere (økning fra 38 til 44 prosent).

Foretakene opplever i større grad svartiden på e-post som forventet sammenliknet med kommunene, men andelen som opplever svartiden som forventet er noe lavere enn før (ned fra 68 til 63 prosent). Samtidig har andelen som opplever svartiden som lengre enn forventet økt (fra 20 til 24 prosent).

BRUKEN AV TILBUD PÅ DIBK.NO

Nettstedet dibk.no er direktoratets hovedkanal for kommunikasjon med våre brukere. Hele 85 prosent av de kommunale brukerne besøker nettsidene ukentlig eller oftere, mens 34 prosent av foretakene benytter sidene ukentlig eller oftere. 97 prosent av de kommunale brukerne oppfatter nettstedet som en viktig informasjonskilde.

Byggteknisk forskrift, byggesaksforskriften og forskriften om dokumentasjon av byggevarer med veiledning, er de mest brukte sidene. Mens saksbehandlingsforskriften benyttes mest av de kommunale brukerne, brukes byggteknisk forskrift mest av foretakene og spesielt de prosjekterende. Forskrifter og veiledning skal til enhver tid være oppdatert, og forskriftsteksten importeres nå automatisk fra Lovdata.

Brukertilpasning av nettsiden

Direktoratet har i 2016 gjort større omlegginger på nettsidene. Endringene har tatt utgangspunkt i kunnskap om bruken av nettsidene og brukernes behov. Denne kunnskapen er skaffet til veie gjennom brukerintervjuer og statistikk over bruken av nettsidene. Vi har kartlagt hvilke oppgaver brukerne ønsker å løse på nettsiden og har gjort det enklere å finne denne informasjonen.

Vi spør brukerne om de finner informasjonen de leter etter på sidene og arbeider målrettet med tiltak for at flere skal finne det de leter etter. Etter omleggingen finner 67 prosent av brukerne informasjonen de leter etter på sidene (tall fra november 2016). Dette arbeidet fortsetter vi med i 2017.

Den generelle tilfredsheten med nettsidene blant kommunale byggesaksbehandlere stiger svakt til 91 prosent, mot 90 prosent i 2015. Mens 85 prosent av de kommunale brukerne mener det er enkelt å finne frem på nettstedet, mot 81 prosent i 2015. Foretakene har en noe lavere tilfredshet med nettsidene – 82 prosent, mens 79 prosent mener det er enkelt å finne frem.

Ved endring av veiledning til forskriftene, arbeider vi systematisk med klarspråk for å sikre et mest mulig tilgjengelig innhold på nettstedet. Brukerundersøkelsen viser en liten økning i andelen brukere som mener at språket på nettstedet er enkelt å forstå, sammenlignet med 2015.

Direktoratets nyhetsbrev sendes ut annenhver uke og når fram til 5 200 abonnenter i kommuner og foretak. 82 prosent av de kommunale abonnentene er tilfredse, mens 72 prosent av abonnentene i foretakene er tilfredse med nyhetsbrevet.

FÅ SVAR PÅ NETT

Det er en målsetning i direktoratets nettstrategi å redusere antall en-til-en-henvendelser. Men en-til-en-henvendelse menes direkte dialog mellom to personer, for eksempel en innringer og en ansatt i direktoratet. I stedet vil vi tilby brukerrettet informasjon på dibk.no.

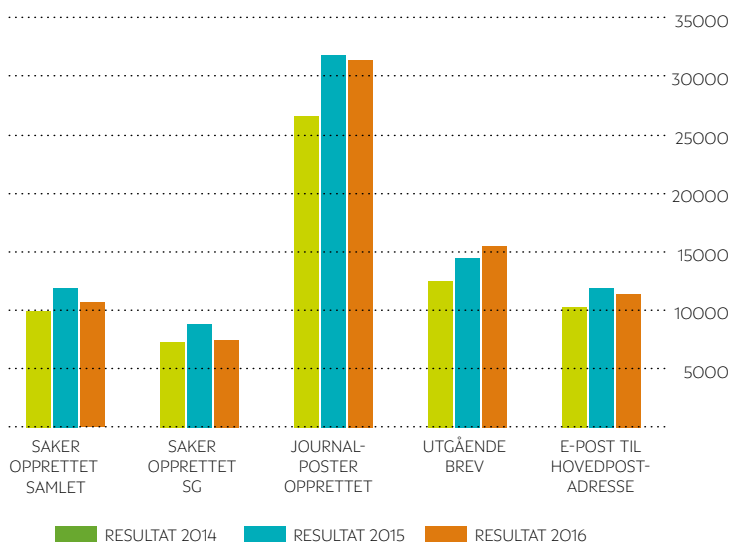
God brukerrettet informasjon på dibk.no vil gi en langt bedre ressursutnyttelse ved at flere nås samtidig med den samme informasjonen. Økt bruk av nettsider og reduksjon av en-til-en-henvendelser medfører også at informasjonen som gis ikke blir personavhengig som ved direkte kontakt mellom to personer.

Direktoratet har i 2016 foretatt en grundig intern kartlegging av tiltak som kan

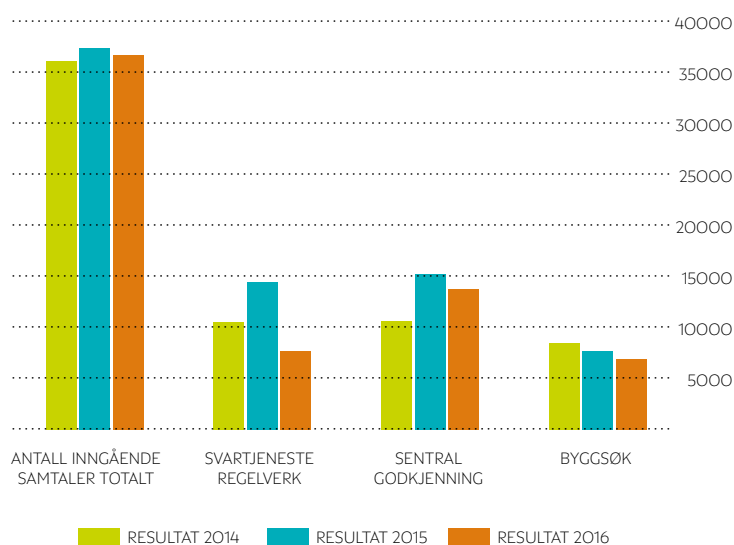
- redusere en-til-en-henvendelser, på telefon og skriftlig
- styrke våre nettsider som førstevalg for innhenting av informasjon om regelverket

Kartleggingen har inngått i et internt utviklingsarbeid med å effektivisere håndteringen av en-til-en-henvendelser, og har vært et viktig bidrag i vårt arbeid med å legge til rette for et digitalt førstevalg ved henvendelse til oss.

Figur 10. Antall faglige henvendelser i 2016 – skriftlig

Figur 11. Antall innkomne telefoner i 2016

DEL 4. STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

Direktoratet for byggkvalitet har i 2016 nådd de mål og resultatkrav som eier departementet har fastsatt gjennom tildelingsbrev og styringsdialog. Virkemidlene for å få det til har vært god prioritering og økt fokus på styring og kontroll i forhold til virksomhetens egenart og behov.

DIBKs oppdrag er utvidet de siste årene og har ført til en gradvis utvikling i virksomhetens størrelse. Ved utgangen av 2016 var vi 88 ansatte, og de økonomiske rammene for å løse oppdraget har utviklet seg tilsvarende.

Derfor er systemer og prosedyrer for styring og kontroll i kontinuerlig utvikling. I 2016 var videre utvikling av styringsdialogen med departementet, gjennom fortsatt tydelighet i oppdrag og god kommunikasjon og oppfølging, en vesentlig faktor for gjennomføringsevnen og måloppnåelsen. Spesielt viktig ble nye og tidligere gjensidige frister for innledende planlegging, for å komme raskt i gang med årets oppgaver.

To organisatoriske endringer som skal bidra til god planlegging, prioritering og personalforvaltning, fikk full effekt i 2016 fordi begge grepene var i funksjon fra begynnelsen av året.

Den tidligere avdelingen for byggeregler og byggeprosess er delt opp i to avdelinger. Vi har nå en avdeling for byggeregler og digitalisering, og en annen avdeling for virkemidler og utvikling. Med dette grepet ble det tydeligere fordeling av oppgaver og ansvar for å få dagens regelverk til å fungere, og ansvar for å utvikle framtidens regelverk og andre virkemidler.

Avdeling for sentral godkjenning på Gjøvik nærmer seg 40 ansatte. Seksjoneringen i en seksjon for saksbehandling og klagesak, og en seksjon for tilsynsarbeidet har gitt god effekt i forhold til målsettingene.

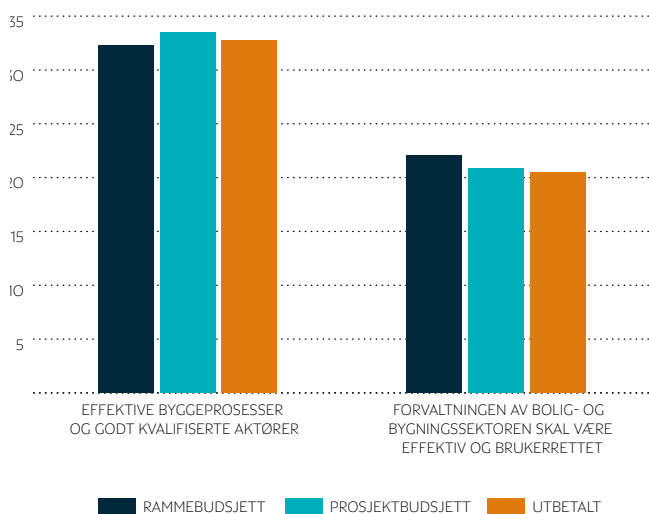
Direktoratet fikk ingen merknader i revisjonsberetningen fra Riksrevisjonen for 2015. Det er ikke avdekket noen vesentlige risikoforhold for regnskapsåret 2016 gjennom de interne styrings- og kontrollsystemene.

Risikostyring og intern kontroll i direktoratet

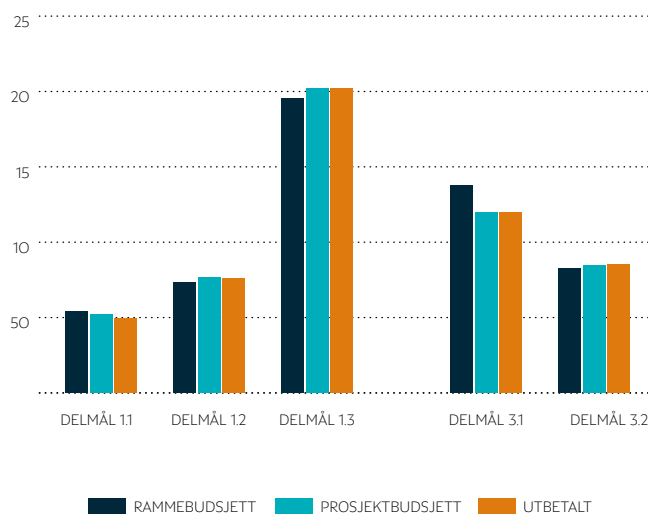
God intern kontroll og risikostyring er en forutsetning for at effektene av oppgaveløsningen er i tråd med oppdragets intensjoner. Dette har spesielt stor betydning for de økonomiske prioriteringene knyttet til at direktoratet disponerer store ressurser for faglig, ekstern aktivitet gjennom post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling.

Det er knyttet en formell godkjenningssprosedyre til alle prosjekter som medfører utbetalinger på posten. Her framgår det hvilke oppgaver og hvilket delmål i målstrukturen prosjektet understøtter. Slik har vi alltid tilgang til statistikk som viser fordelingen av kostnader på hovedmål og delmål. I 2016 var fordelingen slik:

Figur 12. Fagbudsjett fordelt på hovedmål.

Figur 13. Fagbudsjett fordelt på delmål

Portefølje- og prosjektstyring

Risikostyring er en stadig bedre integrert del av prosjektutvikling og -gjennomføring i direktoratet. I tillegg er det videreutviklet tydelige beslutningspunkter og prosedyrer knyttet til planlegging og budsjett disponering for faglige prosjekter. Den innledende rammebudsjetteringen revideres oftere og formelt i ledermøter gjennom året. Dette sikrer at ressursene nyttes til det som er høyest prioritert.

Direktoratet gjennomførte fra 2016 komplett porteføljestyring for alle IKT-relaterte prosjekter. En IKT- og nettstrategi ligger til grunn for styrings- og prosjektaktivitetene. Dette har vist seg å være et effektivt og retningsgivende grunnlag for utviklingstiltakene sammen med direktoratets ByggNett-strategi. Et internt råd med jevnlig møter har ansvar for prioritering av prosjekter før de igangsettes, og disse følges opp gjennom månedlig rapportering og felles evaluering i rådet. Denne delen av styringssystemet har gitt bedre oversikt og en mekanisme for å se prosjektene i sammenheng. Slik tydeliggjøres også ansvar, framdrift og frister på tvers av avdelingene.

Effektiv og brukerrettet forvaltning

Et godt og faktabasert grunnlag for oppgaveløsningen er en strategisk forutsetning for at direktoratet skal lykkes med effektivitet og brukerretting. Utviklingen med økt bruk av undersøkelser i brukergruppene, bruk av samfunnsøkonomiske analyser og bruk av evalueringer som grunnlag for det faglige arbeidet, fortsatte i 2016.

Målet om brukerretting og effektivitet er godt forankret i tildelingsbrevet og styringsdialogen gjennom styringsparametere og oppdrag. Resultatene fra brukerundersøkelser og evalueringer gir oss nå stadig mer kunnskap som basis for regelverksutvikling, utvikling av alternative virkemidler, i tillegg til forbedringsprosessene knyttet til brukerstyrte og digitaliserte tjenester, og informasjons- og kommunikasjonsaktiviteter. I 2016 var også økt bruk av samfunnsøkonomiske analyser i regelverksutvikling, framtreddende.

Videre har ByggNett i 2016 gitt viktige og konkrete resultater gjennom utvikling av eByggesak og eByggesøknad i samarbeid med KS. Dette er sterkt effektiviserende for kommunenes byggesaksbehandling og brukeropplevelsen knyttet til dette. Samtidig har satsningen på direktoratets Fellestjenester BYGG på Altinn-plattformen gitt resultater som gjør at markedsbaserte verktøy kan utvikles eksternt, basert på fellestjenestene. Et omfattende potensial for effektivisering er her konkretisert gjennom en gevinstrealiseringsplan.

Utvikling og effektivisering

Arbeidet med utvikling av direktoratets egne interne og eksterne systemer er videreført, og hadde stor effekt i 2016. Denne utviklingen er basert på direktoratets IKT- og nettstrategi som har satt en tydelig retning for arbeidet, sammen med målsettingene om brukerretting og enklere hverdag. De viktigste prosjektene og effektene i 2016 er:

En ny versjon av IKT-verktøyene knyttet til sentral godkjenning ble satt i drift i begynnelsen av januar. Utgangspunktet var nødvendig utvikling knyttet til nytt regelverk, men samtidig er verktøyene utviklet både i forhold til brukerretting, med forbedret søknadsprosess for foretakene, og effektiviserende saksflyt og funksjonalitet i saksbehandlingen til sentral godkjenning. Saksbehandlingen er nå mer effektiv. I tillegg er tilsynet mer standardisert og effektivt, blant annet ved at tilsynene nå gjennomføres med en app på nettbrett.

Automatisk kobling til skatt for kontroll av skatteopplysninger ble også operativt tidlig på året. Den nye innloggingsløsningen gjennom Altinn har fungert godt og gir økt sikkerhet knyttet til foretakenes identitet.

Med utgangspunkt i sikker kunnskap om hva brukerne etterspør ble direktoratets tilbud på nett utviklet og relansert i 2016. Kunnskapen fikk vi gjennom undersøkelser av hva brukerne opplever og trenger, og gjennom ny, systematisk analyse av hele bredden i brukernes henvendelser til oss. Målsettingen er å redusere en-til-en-henvendelser ved at brukerne finner det de trenger i direktoratets digitale informasjonstilbud. Integret i dette er utvikling av digitale veivisere knyttet til regelverket for økt selvbetjening.

Arbeidet med intern effektivisering er integret i alle utviklingsprosjekter. Vi ser at organisasjonsendringene som ble fullt implementert fra 2016 gir organisatoriske enheter med mer håndterlig størrelse og tydeligere ansvar. Dette effektiviserer og bedrer styring og kontroll, men samtidig ser vi økt behov for samhandling på tvers i organisasjonen. For å løse slike samhandlingsutfordringer bruker direktoratet prosjekter med medvirkning fra aktuelle avdelinger, med tydelig ansvar og framdriftskontroll.

Anskaffelser er en ressurskrevende oppgave. I 2016 har vi bestilt og forberedt til et elektronisk anskaffelsesverktøy som vil gi økt effektivitet og kvalitet i anskaffelsene. Verktøyet vil gi støtte i prosessene og automatisk arkivering av dokumentene. Gjennom 2016 har vi økt bruken av rammeavtaler, slik at vi oppnår raskere og mer effektive anskaffelser av tjenester vi trenger ofte.

I 2016 realiserte vi langt på vei målsettingen om å sette ut driftsoppgaver knyttet til alle eksternt eksponerte IKT-tjenester. Med dette kan vår egen IKT-kompetanse fokusere mer på gradvise forbedringer i verktøy og arbeidsmåter internt. En ny plattform for skybasert programvare, tjenester, samhandling og dokumentlagring er satt i drift gjennom Office 365-plattformen. Her vil anbefalinger og informasjon om nye muligheter kontinuerlig gi oss nye verktøy og muligheter.

Bemanning og kompetanse

På grunn av utvidede oppgaver, og endrede arbeidsmåter og krav har direktoratet hatt behov for å tilføre økt kompetanse på flere områder de siste årene. Dette har ført til noe økning i direktoratets bemanning. Det meste av bemanningsøkningen har skjedd i avdeling for sentral godkjenning, innenfor selvfinansieringen for ordningen, og er begrunnet i utviklingen mot en seriøsitet- og merkeordning.

I andre avdelinger har tydelig behovsanalyse ligget til grunn for rekrutteringsprosessene. I 2016 er det særlig tilført kompetanse knyttet til nytt ansvar for fagområdene energi, miljø og byggeskikk, sammen med ny kompetanse på utredningsmetodikk og samfunnsøkonomiske analyser.

Som del av den statlige satsningen for flere lærlingeplasser og føringer i tildelingsbrevet, har direktoratet blitt godkjent lærebedrift og har knyttet til seg en lærling i kontorlag i 2016. Dette er et to-årig løp som fullføres i 2017. Arbeidet med å bidra til dyktiggjøring for arbeidslivet for en lærling er meningsfylt og ressurskrevende.

Likestilling

Ved utløpet av 2016 hadde direktoratet 88 ansatte, hvorav 40 kvinner og 48 menn. Kvinneandelen for ledere i direktoratet er på 38 prosent.

Tabell nr. 15. Registreringsskjema for tilstandsrapportering (kjønn) 2016 *

		KJØNNBALANSE			LØNN		DELTID		MIDLERTIDIG ANSETTELSE		FORELDRE-PERMISJON		LEGEMELDT SYKEFRAVÆR		TILTAK 1		TILTAK 2	
		M	K	TOT	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
		%	%	ANT.	MD	MD	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
TOTALT I VIRKSOMHETEN	I ÅR	55	45	88	50 619	49 095	4	10	1	-	2	5	3	4	58	52		
	I FJOR	59	41	83	48 914	47 252	11	15	1	1	1	2	2	4	54	46		
TOPPLEDELSE	I ÅR	100	0	1	102 317	-												
	I FJOR	100	0	1	97 658	-												
MELLOMLEDELSE	I ÅR	62	38	8	77 835	68 503												
	I FJOR	57	43	7	74 546	65 906												
ALTERNATIV KARRIEREVEI	I ÅR	46	54	28	62 929	56 871	8	4	1	0					54	46	100	88
	I FJOR	54	46	26	61 067	53 933	4	8	0	0					48	52	100	89
SAKSBEHANDLERE	I ÅR	56	44	34	44 397	43 249	0	9	0	0								
	I FJOR	59	41	32	43 800	41 738	4	20	0	0								
KONTORTILSATTE	I ÅR	56	44	16	37 359	36 641	6	0	0	1								
	I FJOR	65	35	17	37 407	36 511	14	0	7	0								

* Definisjon på kategoriene:

Mellomledelse: avdelingsdirektør, kommunikasjonssjef, seksjonsleder.

Alternativ karrierevei: prosjektleder, fagdirektør, sjefingeniør, senioringeniør, seniorarkitekt, seniorrådgiver

Saksbehandler: overingeniør, rådgiver, arkivleder

Kontortilsatte: avdelingsingeniør, førstekonsulent og konsulent

Tabell nr. 16. Rapportering på målformer.

Bruk av målformer i tekster	Bokmål	Nynorsk
Tekst 1-10 sider	100 %	0 %
Tekster på over 10 sider	100 %	0 %
Nettsider: dibk.no	92,6 %	7,4 %
Nettsider: sgregister.dibk.no	99,1 %	0,9 %
Nettsider: sgbruker.dibk.no	66,7 %	33,3 %
Nettsider: www.tenkuniverselt.no	99,7 %	0,3 %
Nettsider: byggeskikkknokkelen.dibk.no	97,1 %	2,9 %
Nettsider: uukurs.dibk.no	98,8 %	1,2 %

Bruk av målformer på skjema	
Finnes på begge målformer	30
Finnes bare på bokmål	0
Finnes bare på nynorsk	0

I 2016 er det særlig tilført kompetanse knyttet til nytt ansvar for fagområdene energi, miljø og byggeskikk, sammen med ny kompetanse på utredningsmetodikk og samfunnsøkonomiske analyser.

Rekruttering og kjønnsfordeling

Direktoratet for byggkvalitet har i løpet av 2016 hatt nyrekruttering på 11 prosent, med størst økning i kategorien saksbehandlere.

Kjønnsfordelingen i kategorien alternativ karrierevei har endret seg til å være flest kvinner, mens for saksbehandlere er det fortsatt flest menn. For kontoransatte har det blitt mer balanse mellom andel kvinner og menn. Direktoratet har fortsatt mål om, og fokus på, å øke antall ansatte med annen etnisk bakgrunn eller nedsatt funksjonsevne. I 2016 hadde vi ingen arbeidstreningskandidater fordi vi valgte å prioritere ansettelse av en lærling. Mangfoldsmålsettingene er en innarbeidet del av rekrutterings- og ansettelsesprosessene som gjennomføres i samspill med organisasjonene.

Lønns- og arbeidsforhold: Lønnsforskjellen mellom kjønnene har i 2016 blitt enda jevnere fordelt i de fleste kategoriene. Det er særlig fokus på å følge med på lønnsforskjeller gjennom statistikker i forkant, og fortsatt aktiv oppfølging av kvinneandelsprosent i resultatene i de lokale lønnsforhandlingene.

Sykefravær: Direktoratet ved arbeidsmiljøutvalget har satt som mål å ikke ha høyere sykefravær enn 5,6 prosent. Resultatet for 2016 endte på 5,1 prosent og vi er innenfor målsettingen, selv om det har vært en liten økning fra 2015.

Arbeidsmiljø: Høsten 2016 ble det gjennomført medarbeiderundersøkelse. Hovedfunn oppsummert viser lik eller bedre resultater i forhold til andre statlige virksomheter på engasjement og gjennomføringsevne, med en score på 4,0 og 4,1 av 5. Andre enkeltspørsmål som kommer godt ut knytter seg blant annet til målforståelse og kollegastøtte. Enkeltspørsmål som kommer lavere ut knytter seg til samarbeid på tvers, arbeidsverktøy og fordeling av oppgaver. Undersøkelsen følges opp gjennom noen få forpliktende tiltak i avdelingene.

Direktoratet for byggkvalitet har nulltoleranse for mobbing. Dette er tydelig formidlet i virksomheten, sammen med forventning om at alle bidrar til å forebygge, melde fra eller stanse eventuell uakseptabel adferd.

Utviklingsmuligheter: Alle med behov for kompetanseheving for å kunne utføre arbeidet i direktoratet får mulighet til dette etter avtale med avdelingslederne. Det er mange som har gjennomført kortvarige tiltak og kurs for kompetanseheving, og vi har også hatt noen ansatte som har deltatt på lengre kurs eller skoler med eksamen.

Forvaltning av egne eiendeler

DIBK leier lokaler i Mariboegate 13, Oslo og i Hunnsvegen 5, Gjøvik. I 2016 er lokalene i Oslo utviklet med ytterligere to landskap som tilrettelegger for varierte arbeidsmåter og mer ressurseffektiv arealutnyttelse. Kontorlokalene på Gjøvik er også utviklet videre for å møte vekst i antall ansatte. Materielle verdier er sikret med alarm og tilgangskontroll.

Det er knyttet risiko til stadig mer bruk av mobile enheter som bærbare maskiner, mobiltelefoner og nettbrett. Vi har god oversikt over alle enhetene i egne systemer, der det også er lagt til rette for GPS-basert gjenfinning og fjernsletting ved behov.

DEL 5. VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Direktoratet for byggkvalitet er i betydelig utvikling. Vi blir et mer selvstendig direktorat med en tydeligere rolle på flere områder. Dette forsterkes nå ved at fagansvaret for energi, miljø og byggeskikk er overført til oss fra Husbanken. Situasjonen i byggenæringen og det grønne skiftet er eksempler på utviklingstrekk som kan bli utfordrende for oss. Tar vi ikke disse på alvor vil vi vanskelig kunne levere på vårt årlige oppdrag, eller leve opp til vår visjon om gode bygg for et godt samfunn.

DiBK som kompetansesenter

Arbeidet med å gi dette nye ansvaret et innhold, tilpasset de økonomiske rammene og de virkemidlene vi rår over, står sentralt i 2017. Inneværende år betraktes som et overgangså. Vi tror det vil komme reaksjoner fra tidligere og nåværende mottakere av midler over Husbankens tilskuddsordning. I en overgangsperiode kan det bli krevende å markere direktoratet som en reell aktør innen byggkvalitet på dette feltet. Vi arbeider derfor med en egen strategi for å møte disse utfordringene.

Et utvidet fagansvar innebærer en styrking av rollen som kompetansesenter. Som et kompetansesenter for byggkvalitet bør vi hente inn, systematisere og formidle kunnskap og erfaringer. Byggkvalitet spenner vidt og vi har hatt ulik aktivitet på ulike fagområder. På feltet universell utforming og tilgjengelighet, og for eksempel når det gjelder inn klima og eiendomsforvaltning, har vi hatt oppgaver ut over å bygge regelverksforståelse hos de sentrale aktørene. Her har vi bygget kompetanse og forsøkt å påvirke holdninger og atferd.

Bedre faktagrunnlag om tilstanden i byggsektoren

Det er åpenbart at det er behov for mer grunnleggende fakta om tilstanden i byggsektoren.

Det er fortsatt et svakt grunnlag for å måle effekt av regelverksendringer eller andre tiltak. Det er betydelig offentlig debatt om byggkvalitet,

boligkvalitet, kostnader og om boligforsyning og boligbehov. Dette er positivt, men debatten preges delvis av at det ikke finnes et godt, omforent faktagrunnlag som sier noe om status og utvikling i byggsektoren. Direktoratet har tatt flere initiativ til å bedre denne situasjonen og vil fortsette dette arbeidet. Vi fortsetter samarbeidet med Bls senter for byggenæringen om en bedre modell for beskrivelser og analyser av byggekostnader. Vi fortsetter også arbeidet med å definere begreper som byggkvalitet og motsatsen byggefeil/byggskader.

Byggenæringen har utfordringer

Byggsektoren har utfordringer knyttet til kompetanse, arbeids- og konkurranseforhold. Det er innslag av virksomheter som ikke forholder seg til arbeidsavtaler og offentlig regelverk, som skatt, merverdiavgift og lignende. Næringsorganisasjonene arbeider for å gjøre det enklere å være seriøs, og vanskeligere å være useriøs. Kampen mot svart arbeid og organisert kriminalitet har prioritet. Organiserte kriminelle har de siste årene etablert seg i byggenæringen. De kriminelle i arbeidsmarkedet utnytter at deres aktivitet gjerne faller mellom flere etater. Det er vanskelig å avdekke omfanget av den kriminelle virksomheten, uten omfattende kontroller og undersøkelser med samarbeid mellom etatene. De som ikke følger norsk lov etablerer et handlingsrom og driftsforutsetninger som lovlige bedrifter ikke klarer å konkurrere med.

I denne situasjonen må vi være bevisst hvordan de virkemidlene vi rår over kan bidra til en god utvikling. Sentral godkjenning og det kommende seriositetsregisteret vil bidra. Dette er ønskede virkemidler, men tilfredsstillende bare delvis det behovet som uttrykkes fra enkeltaktører og organisasjoner i næringen. Vi må utvikle ordningen slik at den er relevant og bidrar til en positiv utvikling, men vi må samtidig forholde oss til EØS-regelverk og sikre at vi ikke forskjellsbehandler norske og utenlandske aktører.

Med jevne mellomrom fremmes ønsker om mer aktiv offentlig kontroll med det enkelte byggeprosjekt. Deler av næringen ønsker kontroll på byggeplass av faktisk utførelse og løsninger, ikke bare kvalifikasjoner og systemer. Også fra forbrukersiden høres tilsvarende ønsker om å få bygningskontrollen tilbake. Dagens system bygger på at foretakene selv tar ansvar, kombinert med uavhengig kontroll på utvalgte områder. Kommunene fører tilsyn med at tiltaket gjennomføres i tråd med byggetillatelsen og forutsetninger som foreligger. Dagens system utfordres – forbedringer og optimalisering av dagens system er kanskje ikke nok? Er det på tide å vurdere alternativer?

Digitalisering og teknologi skift

Verden omkring oss preges av raske endringer, økende digitalisering og substansielle skift i teknologi. Mange sektorer preges av stor omstilling i verdiskapning og forretningsmodeller. Vi ser tendenser også innen bolig- og bygningssektoren. Dette vil få konsekvenser for oss som myndighet og virkemiddelapparat. Men hvor raskt og hvor store?

Digitalisering er mer enn å effektivisere dagens arbeidsmåter ved bedre IKT-verktøy. Vi må forvente store endringer. Hvordan kan vi regulere eller påvirke sprang i teknologi og arbeidsprosesser? To eksempler: 3D printing av bygningsmoduler eller elementer – hvordan regulerer vi det? Kunstig intelligens eller lærende datasystemer, kan vi utnytte det i regelverksutviklingen? Denne typen problemstillinger blir viktige elementer i både regelverksutvikling og utviklingen av våre tjenester.

Hvordan utvikler vi neste generasjon regelverk og andre virkemidler, når usikkerheten er stor?

Digitalisering og den teknologiske utviklingen vil være mer inngripende i alle deler av virksomheten. Dette krever god oversikt og forutseenhet, lærende tilnærming og evne til stadig fornying av kompetansen vår. Dette kan by på utfordringer. Det kan bli kamp om denne typen kompetanse.

Samfunnsmessige utfordringer

Vi forventer at fokuset på forenkling og deregulering fortsetter. Dette innebærer større ansvar for den enkelte og vi må bidra til å sette aktørene i stand til å ivareta dette ansvaret. Direktoratet må vurdere hensiktsmessige tilsyns- og kontrollsystemer. Beslutningstakere må øke sin bestillerkompetanse for å ta velinformerte beslutninger. Alt dette utfordrer direktoratet.

Endringen, fra stadig tilstramming av regelverket og over til lettelser i tekniske krav, har vært krevende, men arbeidet med TEK17 har gitt verdifull læring. Vi vil fortsatt legge mer vekt på de grunnleggende spørsmålene og gjøre vurderinger av alternativer til regelverket.

Andre viktige samfunnsmessige forhold som vil påvirke oss er endringen i demografi; flere eldre og høy immigrasjon vil påvirke bolig- og byggebehov. Det samme vil økt urbanisering.

Våre tradisjonelle virkemidler har først og fremst vært rettet mot nybygging. Mye taler for at transformasjon av eksisterende områder og rehabilitering av bygg bør få en større plass. Det har fra mange hold vært fremmet ønsker om et mer fleksibelt regelverk tilpasset tiltak på eksisterende bygg. Med stadig økende omfang, og at det er i eksisterende bygningsmasse det er stort potensial for forbedringer, er det viktig å finne en god løsning og hensiktsmessige virkemidler. Dette må skje i godt samspill med andre myndigheters virkemidler.

Bærekraft og det grønne skiftet

Byggsektoren kan spille en viktig rolle i det grønne skiftet. Noen stikkord her er mindre energibruk, reduserte avfallsmengder og mindre klimagassutslipp. I en sirkulær økonomi blir de materielle ressursene værende i det økonomiske kretsløpet gjennom gjenvinning av materialer, ombruk, reparasjon, oppussing og forbedring. Minst mulig ressurser skal gå tapt. Byggsektoren produserer store mengder avfall. Gjenvinningsgraden er for lav, potensialet for en mer effektiv og bærekraftig ressursutnyttelse er stort. Dette gjelder også for energi. Livsløpsvurderinger og fokus på mer enn investeringskostnaden i dag, er et viktig element i den nødvendige endringen.

Disse forholdene utfordrer regelverket, krever nye og bedre beregningsmetoder, mer kunnskap og stiller høyere krav til kompetanse hos bestiller. Offentlige virkemidler må utvikles og innrettes slik at de støtter en grønn verdiskapning.

Direktoratet må utvikle relevante svar på disse utfordringene i samspill med andre myndigheter og med berørte i næringen.

Ishavskatedralen i Tromsø, arkitekt Jan Inge Hovig. Foto: iStock

DEL 6.

LEDELSESKOMMENTAR

ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten. Regnskapet gir et dekkende bilde av Direktoratet for byggkvalitets disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter. Gjennom god styring og kontroll nådde direktoratet målsettingene om å prioritere og disponere ressursene for god måloppnåelse, uten risiko for merforbruk. Samtidig ble det sikret at mindreforbruket lå innenfor det overførbare beløpet.

Vurderinger av vesentlige forhold

DIBK har de senere årene fått utvidede oppgaver og rammer for oppgaveløsningen. Dette er spesielt knyttet til fagbudsjettet post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling. Fra 2016 stoppet denne utviklingen, og arbeidet med å videreutvikle riktige prioriterings- og styringsmekanismer fikk økt betydning. Dette er gjort gjennom tydelig rammebudsjettering ved årets begynnelse, og gjennom forbedringer i prosjektstyring og –rapportering, blant annet gjennom porteføljestyling av alle IKT-prosjekter.

Driftsbudsjettet har hatt en svakere utvikling. Det har gitt oss utfordringer i forhold til balansen mellom tilgjengelig intern fagkompetanse og behovet for god, faglig utvikling og styring i de prosjektene som anskaffes eksternt.

Driftsbudsjettet er derfor gjennom 2016 optimalisert ved å tilføre ytterligere kompetanse på fagområder som er strategisk viktige for virksomheten. Gjennom prioritering er det funnet rom for en forsiktig økning i antall ansatte.

Målsettingene for året var å skape tilstrekkelig sikkerhet mot merforbruk. Allikevel uten så store marginer at det ville være risiko for at mindreforbruket, sammen med eventuelle merinntekter, samlet sett ville bli større enn maksimalt overførbart beløp til 2017. Dette målet ble nådd for de aktuelle postene, både samlet og hver for seg.

I korte trekk kan budsjett disponeringen og -resultatet beskrives på denne måten:

- Merinntekt på inntektskapittel 3587 post 4 Sentral godkjenning er på 4,5 prosent i forhold til budsjettert inntekt.
- Kap O587 Post 1 Driftsutgifter gjøres opp med et mindreforbruk på 1,2 prosent av sum bevilgning.
- Kap O587 Post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling gjøres opp med et mindreforbruk på 2,1 prosent av sum bevilgning.
- Kap O587 Post 70 Lavenergiprogrammet har utgifter tilsvarende budsjett.

Utgifter kap 587 post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling

Posten nyttes til eksterne prosjekter for faglig utviklingsarbeid, som er et vesentlig bidrag til resultatoppgjøret samt til informasjons- og kommunikasjonsarbeid.

Over denne posten finansieres blant annet store deler av ByggNett (digitalisering av byggesaksprosesser og byggsektor) og Bygg21. Sistnevnte er byggenæringens og myndighetenes samarbeidsprogram for å utvikle en kunnskapsbasert, bærekraftig og produktiv byggenæring.

Resultatene fra bruken av denne budsjettposten er i stor grad avhengige av tidkrevende anskaffelsesprosesser. For 2016 ble det en vesentlig suksessfaktor at anskaffelser kunne starte tidligere med tydelige prioriteringer, samtidig som økt bruk av tidligere inngåtte rammeavtaler ga raskere oppstart av viktige aktiviteter.

Målet for 2016 var en mindreutgift innenfor overførbart beløp. Resultatet ble en mindreutgift på 1,1 millioner kroner, noe som tilsvarer 2,1 prosent av sum bevilgning.

Utgifter kap 587 post 1 Drift

Mindreutgift på kapittel 587 post 1 er på 1,1 millioner kroner, noe som tilsvarer 1,2 prosent av sum bevilgning. Mindreutgiften er i tråd med den marginen vi ønsker å ha mot merforbruk, samtidig som fagkompetansen i virksomheten er ytterligere utviklet i forhold til faglige behov og budsjett-rammer. Sett i sammenheng med merinntekt på kapittel 3587 post 4, er overføringer til 2017 fremdeles innenfor det som er overførbart.

Utgifter kap 587 post 70

Denne posten er en tilskuddspost til Lavenergi-programmet, som er et samarbeid mellom statlige etater og byggenæringen.

Lavenergiprogrammet (LEP) har prioritert to områder i 2016, energirehabilitering i eksisterende bolig og nye energikrav. DiBK har bidratt med del-finansiering av disse aktivitetene. I tillegg har LEP arbeidet med å ferdigstille sluttrapporten for EBLE-prosjektet (Evaluering av boliger med lavt energibehov).

Lavenergiprogrammet utviklet i 2014 materiellet «Smart Oppussing» for håndverkere som møter kunder som skal pusse opp. LEP har arrangert en kampanje for å gjøre dette materiellet kjent for håndverkere. Lavenergiprogrammet har samarbeidet med EBA om å utvikle et e-læringskurs i nye energikrav for prosjekt- og anleggsledere. LEP har samarbeidet med eksterne rådgivere for å utarbeide fordypningsartikler på nett i prosjektet «Prosjektering av passivhus», basert på en tidligere håndbok. DiBK og LEP har samarbeidet om å arrangere frokostmøter for prosjekterende om nye energiregler. Posten ble nyttet fullt ut i 2016.

Inntekter kap 3587 Sentral godkjenning

Årsgebyret for foretak som har sentral godkjenning var i 2016 på 3 100 kroner. Årsgebyrene fra om lag 15 100 foretak er inntektsført på post 4 og utgjorde 46,9 millioner kroner. I forhold til budsjettet inntekt ble merinntekten på 2,0 millioner kroner, noe som utgjør 4,5 prosent. Årsaken er knyttet til at ordningen med sentral godkjenning er inne i en omstillings- og utviklingsperiode med usikkerhet rundt søknadstilgangen fra 2016. Posten var derfor forsiktig budsjettet mens søknadstilgangen ikke viste noen tydelig nedadgående tendens gjennom året.

Ordningen med sentral godkjenning skal være selvfinansierende gjennom gebyrene.

Beregninger av kostnadene for ordningen var i 2016 på 46,3 millioner kroner. Sett opp mot en gebyrinntekt på 46,9 millioner kroner er sentral godkjenning med dette selvfinansierende også i 2016.

På kapittel 3587 post 1 føres inntekter fra overtredelsesgebyrer knyttet til feilaktige opplysninger eller uriktig bruk av godkjenningsmerket i sentral godkjenning, og uriktig produktokumentasjon knyttet til produkter til bygg. Disse gebyrhjemplene ble forskriftsfestet fra 2015. Budsjettet inntekt er lav og arbeidet med å kreve inn gebyrene er i en tidlig fase. For 2016 ble samlet gebyrinntekt på 45 000 kroner mens budsjettet inntekt var på 100 000 kroner. Posten er derfor gjort opp med en mindreinntekt på 55 prosent.

Oslo/Gjøvik, mars 2016

Morten Lie
direktør

Mål og resultater for 2016

Oppstilling av bevilgningsrapportering per 31.12.2016

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindreutgift
587	Driftsutgifter	1	Driftsutgifter	A, B	90 992 000	89 856 989	1 135 011
587	Kunnskapsutvikling og informasjon	22	Diverse	A, B	54 333 000	53 192 648	1 140 352
587	Tilskudd til Lavenergiprogrammet	70	Tilskudd	A, 7	6 586 000	6 586 000	0
1633	Nettoordning for mva i staten	1	Driftsutgifter			14 716 618	
Sum utgiftsført					151 911 000	164 352 255	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindreutgift
3587	Diverse inntekter	1	Inntekt	A, 6	100 000	45 000	-55 000
3587	Gebyr for godkjenning f. foretak	4	Inntekt	A, B, 1	44 953 000	46 991 457	2 038 457
5309	Tilfeldige inntekter	29	Inntekt			178 297	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift			7 359 609	
Sum inntektsført					44 953 000	54 529 363	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

109 822 892

Kapitalkontoer

60062701	Norges Bank KK /innbetalinger					48 990 502	
60062702	Norges Bank KK /utbetalinger					-158 441 710	
705870	Endring i mellomværende med statskassen					-371 684	
Sum rapportert						0	

BEHOLDNINGER RAPPORTERT TIL KAPITALREGNSKAPET (31.12)

Konto	Tekst	31.12.2016	31.12.2016	Endring
705870	Mellomværende med statskassen	-2 686 096	-2 314 412	-371 684

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

KAPITTEL OG POST	OVERFØRT FRA I FJOR	ÅRETS TILDELINGER	SAMLET TILDELING
58701	4 283 000	86 709 000	90 992 000
58722	2 003 000	52 330 000	54 333 000
58770		6 586 000	6 586 000
358701		100 000	100 000
358704		44 953 000	44 953 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post O1 til 45 eller til post O1/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
58701	Mulig overførbart beløp	1 135 011		1 135 011				1 135 011	4 549 600	1 135 011
58722	Mulig overførbart beløp	1 140 352		1 140 352				1 140 352	2 716 650	1 140 352
358704	Merinntektsfullmakt, driftsinntekt				2 038 457			2 038 457	2 038 457	2 038 457

Oppstilling av artskontorapporteringen

	Note	2016	2015
DRIFTSINNEKTER RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET			
Innbetalinger fra gebyrer	1	46 970 257	47 516 929
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	21 200	0
Andre innbetalinger	1	0	0
Sum innbetalinger		46 991 457	47 516 929
DRIFTSUTGIFTER RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET			
Utbetalinger til lønn	2	60 209 557	53 138 709
Andre utbetalinger til drift	3	79 224 248	82 479 153
Sum utbetalinger		139 433 806	135 617 862
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		92 442 348	88 100 933
INVESTERINGS- OG FINANSINNEKTER RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET			
Innbetaling av finansinntekter	4	-1 435	-1 973
Sum investerings- og finansinntekter		-1 435	-1 973
INVESTERINGS- OG FINANSUTGIFTER RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET			
Utbetaling til investeringer	5	2 865 187	2 488 271
Utbetaling til kjøp av aksjer	5	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	14 210	12 672
Sum investerings- og finansutgifter		2 879 397	2 500 943
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2 880 831	2 502 917
INNKREVINGSVIRKSOMHET OG ANDRE OVERFØRINGER TIL STATEN			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	6	69 504	43 576
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		69 504	43 576
TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	7 321 000	6 700 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		7 321 000	6 700 000
INNEKTER OG UTGIFTER RAPPORTERT PÅ FELLESKAPITLER			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		108 793	99 306
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	2	7 359 609	6 523 155
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		14 716 618	13 994 827
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		7 248 216	7 372 366
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		109 822 892	104 632 639
OVERSIKT OVER MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN			
Eiendeler og gjeld	Note	2016	2015
Fordringer	8	37 598	131 132
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk	8	-2 686 095	-2 385 630
Skyldige offentlige avgifter	8	-47 561	-69 375
Annen gjeld	8	9 962	9 461
Sum mellomværende med statskassen	8	-2 686 096	-2 314 412

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2015

	31.12.2016	31.12.2015
INNBETALINGER FRA GEBYRER		
Gebyrer m.m. – driftsinntekt	46 970 257	47 516 929
Sum innbetalinger fra gebyrer	46 970 257	47 516 929
INNBETALINGER FRA TILSKUDD OG OVERFØRINGER		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
SALGS- OG LEIEINNBETALINGER		
Diverse tilfeldige inntekter	21 200	0
Sum salgs- og leieinnbetalinger	21 200	0
ANDRE INNBETALINGER		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	46 991 457	47 516 929

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2016	31.12.2015
Lønn	52 608 836	46 840 483
Arbeidsgiveravgift	7 359 609	6 523 155
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-1 460 195	-1 199 545
Andre ytelser	1 701 308	974 617
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	60 209 557	53 138 709
ANTALL ÅRSVERK:	74	71

Note 3 Finansinntekter og -utgifter

	31.12.2016	31.12.2015
Husteie	7 406 998	7 449 201
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 327 592	1 433 570
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	867 113	776 361
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	15 776	33 147
Mindre utstysanskaffelser	811 329	981 118
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 300 110	1 012 838
Kjøp av fremmede tjenester	58 502 930	61 348 824
Reiser og diett	2 572 550	2 208 386
Øvrige driftsutgifter	6 419 850	7 235 707
Sum andre utbetalinger til drift	79 224 248	82 479 153

Note 4 Finansinntekter og -utgifter

INNBETALING AV FINANSINNEKTER	31.12.2016	31.12.2015
Renteinntekter	-1 435	-1 973
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	-1 435	-1 973

UTBETALING AV FINANSUTGIFTER	31.12.2016	31.12.2015
Renteinntekter	14 210	12 672
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	14 210	12 672

Note 5 Utbetalinger til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2016	31.12.2015
UTBETALING TIL INVESTERINGER		
Immaterielle eiendeler og lignende	487 285	750 368
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	448 935	206 349
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	1 928 967	1 531 554
Sum andre utbetalinger til drift	2 865 187	2 488 271
UTBETALING TIL KJØP AV AKSJER		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2016	31.12.2015
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	69 504	43 576
Statens innkrevningssentral, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr	45 000	
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	114 504	43 576

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

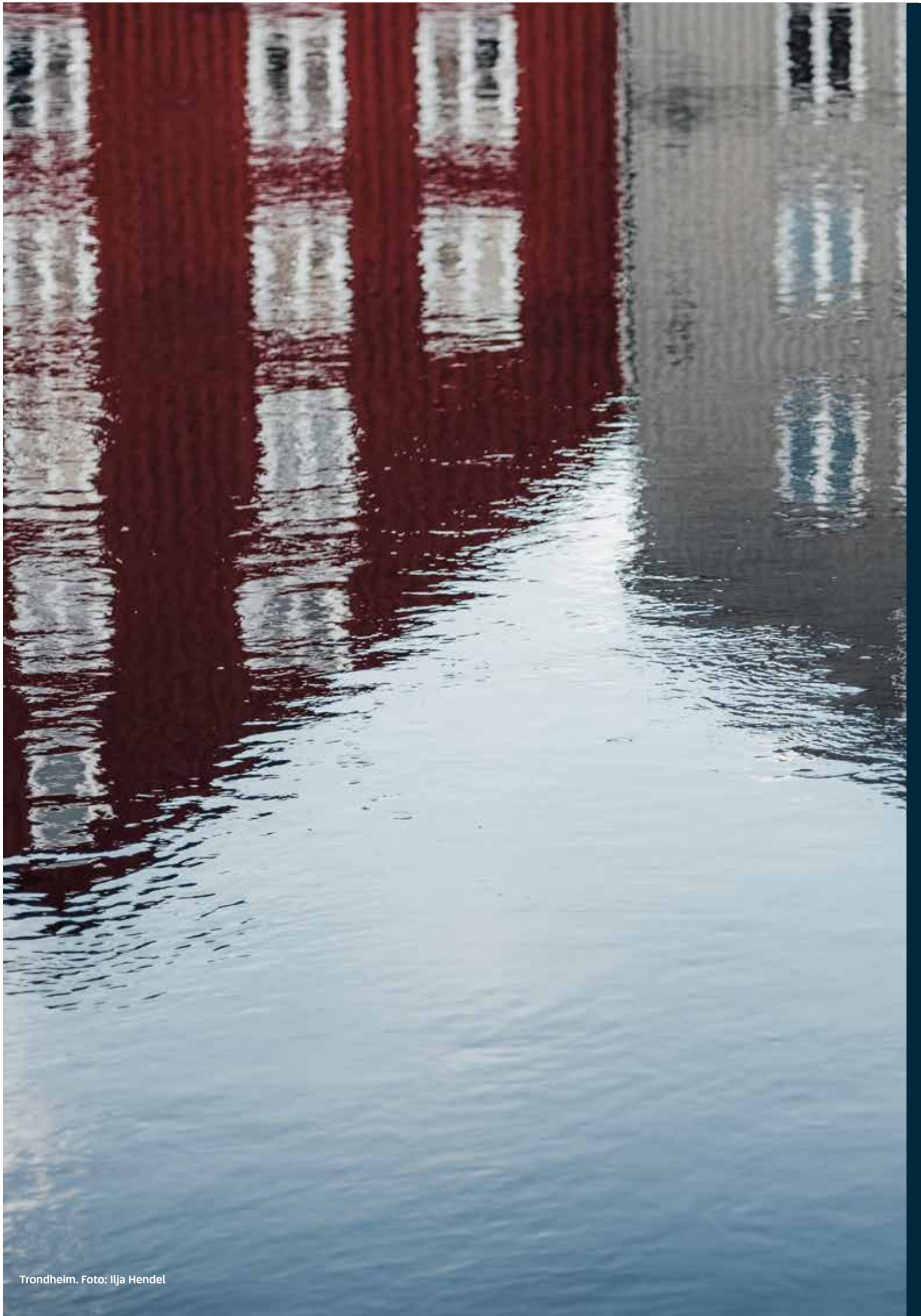
	31.12.2016	31.12.2015
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	735 000	300 000
Tilskudd til Lavenergiprogrammet	6 586 000	6 400 000
Sum tilskudd til ikke-finansielle foretak	7 321 000	6 700 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	7 321 000	6 700 000

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

DEL A FORSKJELLEN MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN	31.12.2016	31.12.2016	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
OMLØPSMIDLER			
Kundefordringer	124 000	0	124 000
Andre fordringer	37 598	37 598	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	161 598	37 598	124 000
LANGSIKTIG GJELD			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld	869	0	869
Skyldig skattetrekk	-2 686 095	-2 686 095	0
Skyldige offentlige avgifter	-47 561	-47 561	0
Annen kortsiktig gjeld	13 062	9 962	3 100
Sum	-2 719 725	-2 723 694	3 969
Total sum	-2 558 127	-2 686 096	127 969

Utgitt av:
Direktoratet for byggkvalitet 2016

Design:
Miksmaster Creative

Trondheim. Foto: Ilja Hendel